

Interdepartementale Commissie
voor Duurzame Ontwikkeling

Activiteitenverslag 2018

www.duurzameontwikkeling.be

Door de ICDO goedgekeurd op 21 maart 2019

Inhoudstafel

1. Voorwoord	4
2. Belangrijke evoluties in 2018.....	6
2.1. De lijst duurzame ontwikkelingsindicatoren groeit verder aan.....	6
2.2. Het FIDO lanceert de Toolbox "Bedrijven en mensenrechten"	7
2.3. Wat zijn de gevolgen van een grondstoffen tekort voor het behalen van de SDG's?	7
2.4. Zestien partners, waaronder het FIDO, organiseren het 1e SDG-Forum	7
2.5. Vier federale overheidsdiensten zetten hun schouders onder het proefproject "Materialiteit en SDG's"	8
2.6. De werkgroep "Federale Strategie DO" werkt aan de opmaak van het volgende Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling (FPDO)	8
2.7. De stuurgroep Duurzame Aankopen werkt de productfiches bij waar de federale overheidsdiensten vaak om vragen	8
3. Activiteiten van de ICDO	9
3.1. Opdrachten van de ICDO	9
3.2. De leden van de ICDO	9
3.3. Activiteiten van de ICDO	11
4. Het beleid van de federale overheidsdiensten dat bijdraagt tot duurzame ontwikkeling	27
4.1. Strategische benadering van de federale overheidsdiensten inzake integratie van duurzame ontwikkeling.....	27
4.2. Maatregelen en acties van de federale overheidsdiensten in het kader van de SDG's en de LTV	31
4.3. De Regelgevingsimpactanalyses (RIA).....	34
5. Duurzaam beheer in de federale overheidsdiensten	36
5.1. Duurzaam beheerssysteem	36
5.2. Dialoog met de stakeholders	38
5.3. Duurzaamheidsverslagen (GRI).....	40
5.4. Duurzame overheidsopdrachten	40
5.5. Stand van zaken betreffende het federale wagenpark	43
5.6. Duurzame mobiliteit	45
5.7. Duurzame voeding.....	49
5.8. Duurzame evenementen	51
5.9. Duurzame human resources.....	52

6. Activiteiten van de Cellen Duurzame Ontwikkeling van de Federale Overheidsdiensten	55
6.1. FOD Kanselarij van de Eerste Minister	55
6.2. FOD Personeel en Organisatie	61
6.3. FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking	64
6.4. FOD Binnenlandse Zaken	65
6.5. FOD Financiën	69
6.6. FOD Mobiliteit en Vervoer	70
6.7. FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg	84
6.8. FOD Sociale Zekerheid	93
6.9. FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu	94
Voor onze werking	111
6.10. FOD Justitie	113
6.11. FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie	120
6.12. Ministerie van Defensie	125
6.13. POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding, Sociale Economie en Grootstedenbeleid	129
6.14. POD Wetenschapsbeleid	132
7. Lijst met Afkortingen	140
8. Bijlage	144

1. Voorwoord

Zoals elk jaar publiceert de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (ICDO) een activiteitenverslag. U vindt hierin het overzicht van de verschillende projecten en initiatieven die bijdragen aan de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen die door de ICDO en haar leden werden genomen.

Drie jaar na de inwerkingtreding van de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling en de Sustainable Development Goals (SDG's) stellen we vast dat we op een belangrijk keerpunt zijn gekomen. De voorbije jaren hebben we ons hoofdzakelijk gefocust op het bekend maken van SDG's en deze te linken aan het bestaand overheidsbeleid. Zo kregen we een beter zicht hoe we in de toekomst het beleid kunnen aanpassen om de ambities van Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling te behalen.. De uitdaging voor de komende jaren bestaat erin om de beoogde transitie via nieuw en ambitieus beleid concreet vorm te geven. De uitdaging voor de komende jaren is met een nieuw en ambitieus beleid de beoogde transitie vorm te geven.

De ICDO is dit jaar dan ook van start gegaan met de voorbereidingen van een volgend federaal plan voor duurzame ontwikkeling. Dit gebeurt voor het eerst, van bij de aanvang van het proces, in dialoog met de verschillende stakeholders. Het toekomstig federaal plan voor duurzame ontwikkeling heeft de bedoeling de maatregelen vast te leggen op federaal niveau met het oog op de realisatie van enerzijds de internationale en Europese verbintenissen zoals geformuleerd in Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling en de SDG's en anderzijds de doelstellingen vastgelegd in de federale lange termijn doelstellingen aangaande duurzame ontwikkeling. De ICDO maakt een voorontwerp van federaal plan op dat aan de volgende regering zal worden voorgelegd voor verdere bespreking. Dit zou moeten evolueren naar het derde federaal plan voor duurzame ontwikkeling, het eerste nieuwe federaal plan sinds 2008.

Teneinde de transitie naar een duurzame samenleving ook op te kunnen volgen en richting te geven hebben we, samen met het Federaal Planbureau, ingezet op de ontwikkeling en afstemming van SDG-indicatoren. Zo organiseerden we hierover samen een seminarie voor overheidsdiensten.

In de verschillende werkgroepen van de ICDO lag de focus dit jaar op de concrete invulling van acties in het kader van het Nationaal Actieplan Bedrijven en Mensenrechten, het stimuleren van maatschappelijke verantwoordelijkheid, het verduurzamen van overheidsopdrachten, e.a. U kan hier meer over lezen in het derde hoofdstuk van dit activiteitenverslag.

Ook vindt u in het verslag een overzicht van de beleidsinitiatieven die bijdragen aan de verwezenlijking van SDG's en de federale langetermijnvisie duurzame ontwikkeling die de verschillende federale overheidsdiensten dit jaar hebben genomen. U vindt er onder andere informatie over welke strategische keuzes zij in dit kader hebben genomen of de manier waarop

zij de SDG's hebben geïntegreerd in hun bestuursovereenkomsten. Ten slotte vindt u in dit overzicht ook een aantal goede praktijken rond de manier waarop federale overheidsdiensten duurzame ontwikkeling hebben geïntegreerd in hun dagelijkse werking of het beheer van de dienst.

Veel leesplezier,

Dieter Vander Beke, Voorzitter van de ICDO

2. Belangrijke evoluties in 2018

In dit hoofdstuk beschrijven we de belangrijkste evoluties die het jaar 2018 hebben getekend.

2.1. De lijst duurzame ontwikkelingsindicatoren groeit verder aan

Drie jaar na de goedkeuring van de SDG's heeft het Interfederaal Instituut voor de Statistiek (IIS) een lijst van indicatoren opgesteld. Met deze indicatorenlijst volgt het IIS op welke vooruitgang België maakt rond de 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties.

In februari 2018 publiceerde het Federaal Planbureau, in het kader van het Instituut voor de Nationale Rekeningen, zijn 3^e rapport over een set aanvullende indicatoren naast het BBP. De indicatoren geven informatie over het welzijn van mensen en de ontwikkeling van de samenleving vandaag in België (hier en nu), maar ook over het vermogen van toekomstige generaties om dit welzijn te behouden en te ontwikkelen (later) en over de impact van België op de rest van de wereld (elders).

Voor het eerst bevat dit rapport een samengestelde indicator voor welzijn hier en nu (WHEN), ontwikkeld door het Federaal Planbureau. De WHEN omvat 6 indicatoren die 5 welzijnsgebonden thema's meten: gezondheid, levensstandaard en armoede, samenleving, werk en vrije tijd, alsook opleiding en vorming. Tussen 2005 en 2016 is er sprake van een neerwaartse trend. Deze trend is relatief vergelijkbaar met die van het netto beschikbare inkomen van de huishoudens (gemeten per consumptie-eenheid), terwijl het BBP per hoofd van de bevolking in dezelfde periode is gestegen. De geobserveerde daling van de WHEN is voornamelijk te wijten aan een achteruitgang van de globale gezondheidstoestand van de Belgen.

De [versie 2018 van het rapport over de aanvullende indicatoren naast het BBP](#) is beschikbaar op de website van het Federaal Planbureau.

2.2. Het FIDO lanceert de Toolbox "Bedrijven en mensenrechten"

Dankzij het werk van de werkgroep "Maatschappelijk verantwoord ondernemen" van de ICDO heeft België een Nationaal Actieplan "Bedrijven en Mensenrechten" aangenomen, dat in 2017 aan de Ministerraad werd voorgelegd. Om bij te dragen tot de uitvoering van dit actieplan heeft het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling (FIDO) eerst de brochure "Toegang tot rechtsmiddelen in België" gepubliceerd, waarin pragmatische antwoorden worden aangereikt op de vraag tot welke beschikbare rechtsmiddelen de slachtoffers van mensenrechtenschendingen effectief toegang hebben. In 2018 ontwikkelde het Instituut samen met drie andere partners de "Toolbox Human Rights for business & organisations". Deze toolbox helpt organisaties om de weg te vinden door de verschillende mensenrechtenverdragen. Zo kunnen organisaties makkelijker hun werking en activiteiten afstemmen op de bestaande wetgeving en tegemoet komen aan hun mensenrechtenverplichtingen.

Ontdek hier de [Toolbox "Bedrijven en Mensenrechten"](#).

2.3. Wat zijn de gevolgen van een grondstoffen tekort voor het behalen van de SDG's?

Het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling (FIDO) heeft geprobeerd om de invloed van megatrends op de verwezenlijking van de SDG's beter te begrijpen. Megatrends zijn grote maatschappelijke veranderingen, vaak wereldwijd, die onze toekomst beïnvloeden. Op veel gebieden zien we al tekenen van deze veranderingen. In 2018 startte het FIDO een eerste studie om de impact van een grondstoffentekort op het behalen van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) in ons land te onderzoeken. De studie zoomt in op vier belangrijke grondstoffengroepen van de Belgische economie: metalen, olie, zand en landgebruik.

Als je de economische activiteiten in verband brengt met elk van de doelstellingen van de SDG's, volgt hieruit dat een grondstoffentekort zowel risico's als kansen voor de SDG's met zich meebrengt. De negatieve impact zal sterk voelbaar zijn op de SDG's 17 (Partnerschap), 3 (Gezondheid), 7 (Energie), 8 (Economische groei en Terwerkstelling) en 4 (Onderwijs). Anderzijds zal er een positieve impact zijn op de SDG's 12 (Verantwoorde consumptie en productie), 14 (Leven in het water) en diverse andere SDG's wanneer men minder gaat vervuilen.

Lees de [samenvatting van deze studie en de resultaten van de analyse](#) op de website van het FIDO.

2.4. Zestien partners, waaronder het FIDO, organiseren het 1e SDG-Forum

Het allereerste SDG-Forum in België vond plaats op 23 oktober 2018. Meer dan 600 mensen namen deel aan de plenaire sessie en workshops rond de SDG's.

Zestien partners, waaronder het FIDO, bundelden hun krachten om een programma uit te werken dat Belgische en internationaal persoonlijkheden bijeenbracht.

2.5. Vier federale overheidsdiensten zetten hun schouders onder het proefproject

"Materialiteit en SDG's"

Het FIDO biedt de federale overheidsdiensten (FOD) ondersteuning om hen te leren rekening houden met hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. Het FIDO begeleidt o.a. federale overheidsdiensten (FOD) om duurzame ontwikkeling beter te integreren in hun werking. Een belangrijk onderdeel hiervan is het opnemen van je maatschappelijke verantwoordelijkheid als organisatie. Een materialiteitsoefening is een veelgebruikt instrument om MVO in organisaties te bevorderen.

In 2018 startte het FIDO een proefproject om de FOD's materialiteit volgens de GRI-standaarden te analyseren. De resultaten van deze analyse werden vervolgens getoetst aan de SDG's. Hierdoor konden deze geïnteresseerde organisaties duidelijk zien waar hun prioriteiten op het gebied van duurzame ontwikkeling lagen en konden ze de doelstellingen die daaraan zouden bijdragen, beter definiëren. Vier FOD's hebben aan dit proefproject deelgenomen:

- de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg;
- de FOD Mobiliteit & Vervoer;
- de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie;
- en de FOD Financiën.

Het proefproject ging in oktober 2018 van start en eindigde in maart 2019.

2.6. De werkgroep "Federale Strategie DO" werkt aan de opmaak van het volgende Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling (FPDO)

Een van de taken van de werkgroep "Federale strategie duurzame ontwikkeling" van de ICDO is de opmaak van de Federale Plannen voor Duurzame Ontwikkeling (FPDO) te coördineren. Tijdens elke regeringsperiode wordt in het laatste jaar van de lopende legislatuur het voorontwerp van FPDO voorbereid. Dit document wordt voorgelegd aan de nieuwe regering, die een openbare consultatie moet organiseren en 12 maanden de tijd heeft om een besluit te nemen over de goedkeuring van een actieplan, dat vijf jaar geldig is. In 2018 kwam de werkgroep met verschillende belanghebbenden bijeen om prioriteiten voor actie vast te stellen, waarvan de details in hoofdstuk 3 van dit verslag uit de doeken worden gedaan.

2.7. De stuurgroep Duurzame Aankopen werkt de productfiches bij waar de federale overheidsdiensten vaak om vragen

In 2018 startte het FIDO met de analyse van de behoeften van de federale administratie, gecoördineerd door het dienstencentrum Procurement van de FOD BOSA. Deze analyse is gebaseerd op een inventarisatie van de behoeften van de federale overheidsdiensten in 2017 en heeft tot doel de prioriteiten voor duurzame producten en diensten vast te stellen, en daarbij ook rekening te houden de wil om te streven naar schaalvoordelen. Naar aanleiding van deze oefening heeft de stuurgroep die verantwoordelijk is voor de Gids voor Duurzame Aankopen in oktober 2018 besloten om de informatiebladen over duurzaamheidscriteria voor afval, smartphones, drankautomaten en koffieautomaten (inclusief snacks) bij te werken/op te stellen. Meer hierover leest u in hoofdstuk 3 van dit verslag.

3. Activiteiten van de ICDO

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de opdrachten, de leden en de activiteiten van de ICDO van 2018.

3.1. Opdrachten van de ICDO

De ICDO is belast met de voorbereiding en de coördinatie van de opvolging van de acties van de federale overheidsdiensten op het gebied van duurzame ontwikkeling.

De commissie heeft conform de wet eveneens de opdracht:

- Om sporen en mogelijkheden aan het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling (FIDO) en thema's aan het Federaal Planbureau voor te stellen in het kader van hun takenpakket, vastgelegd in de [wet van 5 mei 1997 betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling, gewijzigd bij wet van 30 juli 2010 en bij wet van 15 januari 2014](#), en toe te zien op hun goede afwikkeling;
- Om het verslag van de leden te coördineren, dat ze moeten opstellen 18 maanden voor het einde van het lopende Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling (FPDO);
- Om het voorontwerp van FPDO en het ontwerp van FPDO voor te bereiden;
- Om een voorstel te formuleren aangaande de modaliteiten van de volksraadpleging over het voorontwerp van FPDO.

3.2. De leden van de ICDO

De ICDO is samengesteld uit vertegenwoordigers van alle federale overheidsdiensten en van het ministerie van Defensie. De Gewesten en Gemeenschappen worden eveneens uitgenodigd om een lid aan te duiden. Het Federaal Planbureau en het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen worden er vertegenwoordigd door een waarnemer. Het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling (FIDO) neemt het voorzitterschap van de ICDO waar.

Begin 2016 werd het mandaat van de leden van de ICDO, die de federale overheidsdiensten vertegenwoordigen, met vijf jaar verlengd. Het mandaat van de vertegenwoordigers van de gewesten en gemeenschappen eindigde in juni 2017. De vernieuwing van het mandaat van de vertegenwoordigers van de gewesten en de gemeenschappen werd georganiseerd in juli 2017. Dit nieuwe KB heeft zowel betrekking op de benoeming van de vertegenwoordigers van de gewesten en gemeenschappen als op de vervanging van bepaalde vertegenwoordigers van de federale overheidsdiensten.

Voorzitter:

Dieter VANDER BEKE

Secretarissen:

- Anneleen MALESEVIC;
- Cédric VAN DE WALLE.

Leden vertegenwoordigers van de FOD's, POD's en het ministerie van Defensie:

- Christophe CUCHE, vertegenwoordiger van Kancelarij van de Eerste Minister; plaatsvervangster: Aude VAN GROOTENBRUEL;
- Géraldine MATT, vertegenwoordigster van de FOD Beleid en Ondersteuning; plaatsvervanger: Vincent TRIEST;
- Ellen CHEYNS, vertegenwoordigster van de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking; plaatsvervanger: Tim BOGAERT;
- Samantha BUTERELI, vertegenwoordigster van de FOD Binnenlandse Zaken; plaatsvervanger: Frank DE NEVE ;
- Ilse NEIRINCKX, vertegenwoordigster van de FOD Financiën;
- Cindy DEQUESNE, vertegenwoordigster van de FOD Mobiliteit en Vervoer; plaatsvervanger: Audrey DAVISTER;
- Els BORGER, vertegenwoordigster van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg; plaatsvervanger: Stany CHIGOHO KALIMO ;
- Liesbeth MAHO, vertegenwoordigster van de FOD Sociale Zekerheid; plaatsvervanger: Peter BAEKE;
- Marielle SMEETS, vertegenwoordigster van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en Leefmilieu; plaatsvervanger: Pol GERITS;
- Cindy RENARD, vertegenwoordigster van de FOD Justitie; plaatsvervanger: Paul LOGGHE ;
- Françoise DEVLEESCHOUWER, vertegenwoordigster van de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie; plaatsvervanger: Christian FERDINAND ;
- Peter VANDERSTUYF, vertegenwoordiger van het Ministerie van Defensie; plaatsvervanger: Steve HAMELS ;
- Jean-Marc DUBOIS, vertegenwoordiger van de POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Sociale Economie; plaatsvervangster: Bérengère STEPPE;
- Olivier DETONGRE, vertegenwoordiger van de POD Wetenschapsbeleid; plaatsvervangster: Anne FIERENS;

Vertegenwoordigers van de gemeenschaps- en gewestregeringen:

- Griet VERSTRAETEN et Ine BAETENS, vertegenwoordigsters van de Vlaamse Regering;
- Anne SAUDMONT, vertegenwoordigster van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering;
- Daniel HILLIGSMANN, vertegenwoordiger van de Regering van de Duitstalige Gemeenschap;
- Natacha ZUINEN, vertegenwoordigster van de Regering van het Waalse Gewest;
- Pierre MOUREAUX, vertegenwoordiger van de Regering van de Franse Gemeenschap;

Waarnemers:

- Patricia DELBAERE, vertegenwoordigster van het Federaal Planbureau;
- Jeroen DECUYPER, vertegenwoordiger van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen.

Bij het begin van ieder kalenderjaar moet de ICDO een Bureau samenstellen. Tijdens de plenaire vergadering van 1 februari benoemde de ICDO mevrouw Marielle Smeets als franstalige ondervoorzitter. Er was geen kandidaat als de nederlandstalige ondervoorzitter.

Tijdens de plenaire vergadering van 28 juni werd de kandidatuur van mevrouw Ilse Neirinckx goedgekeurd voor het Nederlandse ondervoorzitterschap.

3.3. Activiteiten van de ICDO

3.3.1. Het Secretariaat

Het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling (FIDO) verzorgt het secretariaat van de ICDO en de werkgroepen.

Anneleen Malesevic en Cédric Van de Walle hebben als secretarissen van de ICDO gedurende 2018 het secretariaat van de vergaderingen van het Bureau en van de plenaire vergaderingen van de ICDO waargenomen.

Het secretariaat van de werkgroepen van de ICDO werd waargenomen door verschillende leden van het FIDO.

Ieder jaar brengt het secretariaat van de ICDO verslag uit van de activiteiten van de ICDO.

3.3.2. De plenaire vergaderingen

In 2018 kwamen de leden van de ICDO vijf keer voltallig samen: op 2 februari, 29 maart, 28 juni, 20 september en 29 november.

Bijdragen tot de uitvoering van de Agenda 2030

De uitvoering van de SDG's op federaal niveau vormt de leidraad van de vergaderingen van de ICDO.

➤ Opvolgingsindicatoren van de SDG's

Gezien de wildgroei aan informatiekkanalen over de opvolgingsindicatoren van de SDG's bleek het in 2018 van groot belang om de coördinatie en de samenhang van deze informatiestromen te verbeteren.

Ter herinnering: het Interfederaal Instituut voor de Statistiek heeft in 2016 een specifieke werkgroep opgericht om te onderzoeken welke opvolgingsindicatoren van de SDG's beschikbaar zijn in België. Onder het voorzitterschap van het Federaal Planbureau, dat ook het secretariaat verzorgt, brengt deze werkgroep vertegenwoordigers van de Nationale Bank van België, Statistics Belgium, het IWEPS, het BISA en de VSA samen. Deze groep heeft een eerste reeks van 34 indicatoren opgesteld voor het Voluntary National Review, dat in juli 2017 werd voorgesteld aan de Verenigde Naties. Sindsdien heeft ze een honderdtal indicatoren die in België beschikbaar zijn, geïdentificeerd. Sommige zijn relevant, andere zijn dat minder, er zijn indicatoren die nog verder moeten worden ontwikkeld en indicatoren die niet hoeven worden opgevolgd (wegens niet relevant, niet toepasbaar in België of niet van statistische aard).

De ICDO heeft beslist samen met het Federaal Planbureau een seminarie te organiseren om de informatiestromen over de opvolgingsindicatoren van de SDG's te structureren. Dit seminarie, dat openstond voor experts ter zake en voor de leden van de ICDO, was bedoeld om hun behoeften te bepalen, de bestaande informatiestromen te leren kennen en informatie over de lopende werkzaamheden te delen.

Het vond plaats op 29 maart, er waren een dertigtal deelnemers.

- Bepaling van de mogelijke actiepunten die moeten worden ingevoerd vóór het einde van de legislatuur

Sinds het begin van het jaar zorgde het FIDO voor de update van de fiches per SDG en per FOD die werden opgesteld bij de 'gap analysis' uit 2017. Elke FOD kan zo mogelijke nieuwe acties bepalen en er werden per brief bilaterale vergaderingen voorgesteld aan de voorzitters. Tegelijkertijd heeft het kabinet van minister Marghem bilaterale ontmoetingen georganiseerd met de andere kabinetten ter bepaling van de mogelijke actiepunten die nog voor het einde van de legislatuur zouden moeten worden ingevoerd.

Op haar beurt heeft de werkgroep 'Federale Strategie' sinds het begin van haar werkzaamheden gebruikgemaakt van deze fiches. De groep heeft overwogen hoe ze kunnen worden aangevuld, gecorrigeerd en bijgewerkt, om ze te kunnen gebruiken in de voorbereidingen voor het volgende Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling (FPDO).

- Voorstelling van de onderzoeksresultaten over de schaarste van grondstoffen en de impact op de verwezenlijking van de SDG's

Op vraag van het FIDO hebben onderzoekers de impact van een eventueel grondstoffentekort op de Belgische economie en op het behalen van de SDG's onderzocht.

De algemene beschrijving van deze megatrend wijst uit dat de mondiale situatie ernstig is voor alle groepen grondstoffen: 'metalen', 'fossiele brandstoffen' (waaronder 'petroleum'), 'mineralen' (waaronder 'zand'), 'water', 'grondgebruik', ... Bij een status quo zal het verbruik van grondstoffen verdubbelen tegen 2050, zullen de rijke landen tien keer meer grondstoffen verbruiken dan de arme landen en zal de planeet nog meer tegen haar limiet aan worden gedwongen. Een systematische en samenhangende follow-up van de effecten van deze fenomenen op onze samenleving dringt zich dan ook op. Onder de ongeveer vijftig bestudeerde grondstoffen zorgen vooral de zeldzame aardelementen, petroleum en het grondgebruik 'bijna zeker' voor bevoorradingsproblemen binnen de Europese Unie. Onderaan de lijst zien we grondstoffen als lithium, kobalt, platina, ... en 'zand'. Hiervoor bestaat op dit ogenblik een 'weinig waarschijnlijke' of 'erg weinig waarschijnlijke' bevoorradingsonzekerheid.

Nadat een verband werd vastgesteld tussen de economische activiteiten en de focus van elke SDG, bleek de negatieve impact van het risico op een tekort aan de bestudeerde grondstoffen het grootst voor de SDG's 17 (Partnerschap), 3 (Gezondheid), 7 (Energie), 8 (Economische groei en Tewerkstelling) en 4 (Onderwijs). Er zou een duidelijke positieve impact zijn op de SDG 12

(Verantwoorde consumptie en productie) en, in mindere mate, op de SDG 14 (Leven in het water). Wanneer men inzoomt op de doelstellingen, blijkt dat het risico van een grondstoffentekort bijzonder groot is voor de gezondheidssector (SDG 3), onderwijs, tewerkstelling en industrie (SDG's 4, 8 en 9), duurzame steden en gemeenschappen (SDG 11), energie (SDG 7) en wereldwijd partnerschap (SDG 17). Er bestaan echter ook opportuniteiten, vooral wanneer de productie en de consumptie duurzamer moeten worden gemaakt (SDG 12) en verontreiniging moet worden vermeden (meerdere SDG's). De negatieve invloed en, in mindere mate, de positieve invloed van het risico op een tekort aan de onderzochte grondstoffen treffen bovendien ook andere SDG's. In een bepaald aantal gevallen is dit een reden om bijzondere aandacht te besteden aan deze kwestie, bv. de negatieve invloed op andere SDG's via SDG 7 (voor energiebevoorrading) en 11 (voor bouw en huisvesting).

[De volledige studie en de samenvatting ervan](http://www.duurzameontwikkeling.be) kunt u raadplegen op de website www.duurzameontwikkeling.be.

Opvolging van de instrumenten van de wet

Tijdens de plenaire vergaderingen werden de activiteiten van de werkgroepen en de ontwikkeling van de instrumenten van de wet betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling stipt opgevolgd.

➤ Federaal rapport 2017 inzake duurzame ontwikkeling

In februari hebben de vertegenwoordigers van de Task Force Duurzame Ontwikkeling van het Federaal Planbureau de grote lijnen van het Federaal rapport inzake duurzame ontwikkeling 2017 voorgesteld. Dit rapport maakt de balans op van 34 indicatoren die de evolutie van België in de richting van deze SDG's aantoon, en onderzoekt vervolgens de kloof tussen de bestaande scenario's en de SDG's op drie domeinen: armoede, energie en transport. De huidige evoluties gaan in het algemeen de goede richting uit, maar komen doorgaans nog niet eens in de buurt van de becijferde doelstellingen. Het [Federaal rapport inzake duurzame ontwikkeling](#) kan worden gedownload op de website van het Federaal Planbureau.

➤ Voorbereiding van het volgende Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling

De werkgroep 'Federale Strategie' van de ICDO werd opnieuw opgestart om een begin te maken met de voorbereidingen van het volgende Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling (FPDO). Er werd een overlegprocedure gepland in drie fasen van juli 2018 tot april 2019.

Het activiteitenrapport van de werkgroep 'Federale Strategie' kunt u lezen in punt 3.3.3.

➤ Herziening van de Gids voor duurzame aankopen

Op de website www.gidsvoorduurzameaankopen.be heeft het FIDO aan de leden van de ICDO een stand van zaken gepresenteerd van de herziening van de fiches, van de werkzaamheden van het netwerk van strategisch federaal aankoopoverleg (SFA), van de toekomst van het federaal aankoopbeleid en van de herziening van de omzendbrief over de overheidsopdrachten.

Andere initiatieven

Tijdens de plenaire zitting van juni verwelkomde de ICDO diverse sprekers die het uitwerkingsproces en de doelstelling van het nieuwe nationaal klimaat-energieplan kwamen voorstellen.

Twee deskundigen die bij dit project zijn betrokken, een expert van de AD Energie (FOD Economie) en een expert van de dienst Klimaat (FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu), gaven een overzicht van de belangrijkste hoofdstukken en lichtten de stappen voorafgaand aan de definitieve goedkeuring van dit plan tegen eind 2019 toe.

Twee vertegenwoordigers van de FRDO (Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling), professor Jean-Pascal van Ypersele en directeur Marc Depoortere, zetten vervolgens de inhoud uiteen van het in mei 2018 verstrekte advies over de federale bijdrage aan het Nationaal Klimaat-Energieplan 2030.

Twee vertegenwoordigers van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) deelden eveneens de inhoud van het in juni 2018 verstrekte advies van hun instelling mee.

3.3.3. De werkgroepen

A. Werkgroep Federale Strategie

Mandaat

De werkgroep Federale Strategie van de ICDO werd opgericht om de voorbereiding en de opvolging te verzekeren van de instrumenten en projecten in verband met de federale strategie inzake duurzame ontwikkeling. Het mandaat van de werkgroep werd bijgewerkt tijdens de voltallige vergadering van 18 februari 2013. Het heeft voornamelijk betrekking op het uitwerken en opvolgen van de federale langetermijnvisie duurzame ontwikkeling, van het federaal plan voor duurzame ontwikkeling en op het onderzoek naar de gevolgen van de beslissingen voor duurzame ontwikkeling, die sinds 2014 geïntegreerd werden in de regelgevingsimpactanalyse (RIA).

Zoals dit geldt voor de meeste ICDO-werkgroepen streeft ook deze werkgroep ernaar dat de federale overheidsdiensten zoveel mogelijk deelnemen aan het federaal beleid voor duurzame ontwikkeling en dit door bepaalde projecten op interdepartementaal niveau te coördineren. Door de instrumenten te helpen voorbereiden wil de werkgroep zoveel mogelijk expertise

samenbrengen binnen de federale overheidsdiensten en hen ertoe aanzetten zich de ontwikkelde instrumenten eigen te maken.

Opdrachten

De WG Federale strategie heeft de volgende opdrachten:

- De langetermijnvisie van het federaal beleid op duurzame ontwikkeling helpen uitwerken en actualiseren;
- De te bereiken doelstellingen en te voeren acties definiëren in het kader van het opmaken van de federale plannen voor duurzame ontwikkeling (FPDO);
- Opvolgingsindicatoren definiëren en de in de FPDO's voorziene acties monitoren (verslag van de leden van de ICDO en activiteitenverslagen van de ICDO);
- Binnen de federale administraties de interne toepassingsprocessen ontwikkelen met betrekking tot de beslissingen die de regering op het vlak van duurzame ontwikkeling heeft genomen. Bijvoorbeeld: bepaalde doelstellingen opnemen in de managementplannen en beheersovereenkomsten of in de eigen actieplannen van de FOD's in het kader van het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling;
- Een plaats zijn van opleiding, informatie, uitwisseling en delen voor de deelnemers aan de WG;
- Gebruik maken van de verworven kennis en ervaring om elke cyclus te verbeteren en om nieuwe te voeren acties en nieuwe te nemen maatregelen te definiëren.

Activiteiten 2018

De activiteiten van de WG zijn vooral toegespitst op de uitvoering van de duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen (Sustainable Development Goals – SDG's) binnen de federale overheid.

Opvolging van de Gap Analysis

Ten gevolge van de publicatie van de gap analysis die de afstand tussen de bestaande engagementen en de SDG's evalueert, hebben enkele FOD's op de analyse gereageerd en nuances aangebracht: verduidelijking van de verantwoordelijkheden van de FOD's, toevoeging van engagementen of indicatoren, terugkerende activiteiten van de FOD's etc. Het secretariaat heeft de update voortgezet op basis van de algemene beleidsnota's en de thematische plannen die de regering heeft goedgekeurd.

Voorbereiding van het Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling (FPDO)

Wat betreft de uitwerking van nieuwe acties in antwoord op de gap analysis, worden twee pistes nagestreefd: op politiek niveau gaat het om de opstelling van een federaal miniplan duurzame ontwikkeling, en op administratief niveau om de lancering van het voorbereidingsproces voor het volgende Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling (FPDO).

- Het kabinet van minister M.-C. Marghem heeft bilateraal overlegd met alle regeringsleden met uitzondering van de kabinetten-Jambon en -De Block. Enkele kabinetten hebben fiches bezorgd met acties die ze willen realiseren tegen het einde van de legislatuur om te beantwoorden aan de SDG's, maar er ontbreken nog veel fiches. Het kabinet heeft het overleg voortgezet en wou het punt in september voorleggen aan de Ministerraad. Dit tijdschema kon echter niet worden gerespecteerd.
- De werkgroep "Federale Strategie" stelde , na de vergadering van 07/06/2018, aan de plenaire vergadering van de ICDO voor om een participatieproces te lanceren van bij het begin van de voorbereidingswerken voor het FPDO. Op die manier hopen de leden een dynamiek van dialoog op gang te brengen met het maatschappelijk middenveld en de uitdagingen te harmoniseren vóór de officiële openbare raadpleging waarin de wet voorziet. In overleg met de leden heeft het secretariaat een lijst opgesteld met te raadplegen organisaties: de leden van de voornaamste federale adviesraden en van de specifieke organen die werken rond duurzame ontwikkeling. Er werden drie fases gepland:
 - o de verzameling van individuele bijdragen via een schriftelijke raadpleging (eind september);
 - o een dialoog tussen de leden van de WG Federale Strategie en elke maatschappelijke groep afzonderlijk (vier vergaderingen in december);
 - o een dialoog tussen de WG Federale Strategie en de vertegenwoordigers van de maatschappelijke groepen (maart 2019).

Na ontvangst van de schriftelijke bijdragen (26 antwoorden van de 46 geraadpleegde organisaties) werd een eerste synthese ervan opgemaakt en verstuurd naar de leden (half oktober 2018). Deze werd aangevuld met de bijdragen van enkele FOD's (eind november 2018). Vervolgens heeft de werkgroep op zijn vergadering van 29 november 2018 de inhoud van deze synthese besproken en de volgende vergaderingen met de belanghebbenden voorbereid. De synthese werd begin december 2018 naar de deelnemende organisaties verstuurd als basis voor de dialogen met elke maatschappelijke groep.

Het resultaat van deze dialogen zal aanleiding geven tot een nieuwe synthese die opnieuw naar de deelnemende organisaties zal worden verstuurd met het oog op een laatste dialoog in de lente van 2019.

Het doel is om vóór de volgende federale verkiezingen van mei 2019 tot een structuur te komen die de gemeenschappelijke richtlijnen voor alle FOD's en actiepijsten bevat.

Seminar over de opvolgingsindicatoren van de SDG's

In samenwerking met de Taskforce Duurzame Ontwikkeling van het Federaal Planbureau heeft de ICDO een seminar over de opvolgingsindicatoren van de SDG's georganiseerd (29/03/2018). Het seminar had als doel mechanismen op te zetten om een totaalbeeld van de talrijke indicatoren en informatie hierover te garanderen, te waken over de coherentie tussen de informatie van de federale administraties en de experts statistiek van het Interfederaal Instituut voor de Statistiek en aldus een netwerk uit te bouwen om de goede informatiestroom te verzekeren.

Een dertigtal deelnemers zijn bijeengekomen om de lopende werkzaamheden te bespreken, hun ervaringen te delen en aanbevelingen te formuleren voor de komende werkzaamheden.

Er werd onder meer overeengekomen dat het secretariaat van de ICDO contact zou opnemen met het voorzitterschap van de WG van het Interfederaal Instituut voor de Statistiek om een stramien op te maken dat toelaat de nodige informatie te verzamelen en contactpersonen te identificeren.

B. Werkgroep Duurzame Overheidsopdrachten

Mandaat

De omzendbrief van 16 mei 2014, *Integratie van duurzame ontwikkeling, met inbegrip van sociale clausules en maatregelen ten voordele van kleine en middelgrote ondernemingen, in het kader van overheidsopdrachten geplaatst door federale aanbestedende instanties*, verschenen in het Belgische Staatsblad op 21 mei 2014, geeft diverse taken aan de Werkgroep "Duurzame Overheidsopdrachten".

Opdrachten

In de hoger vermelde omzendbrief, hoofdstuk 5, afdeling 3 wordt de ICDO "*belast met het uitwerken van strategieën inzake duurzame overheidsopdrachten*". Daarnaast vermeldt de omzendbrief de noodzaak tot interdepartementaal overleg in het kader van het overlegorgaan van federale aankopers. "*Binnen dit orgaan worden goede praktijken gedeeld, ook over de problematiek van duurzame ontwikkeling.*"

Hoofdstuk 5, afdeling 5 verwijst naar evaluatie en opvolging van de toepassing van de omzendbrief: "*[...] De Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling brengt ook advies uit over de naleving van deze omzendbrief, op basis van de informatie ingezameld door de verschillende cellen duurzame ontwikkeling en de door hen geformuleerde praktische aanbevelingen over het gebruik van sociale clausules. Om meer informatie in te winnen over dit laatste punt, zal de Commissie de arbeidsbemiddelingsdiensten of aanverwante diensten en de Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap raadplegen.*"

Activiteiten 2018

1. Overleg ICDO werkgroep duurzame aankopen

De werkgroep heeft in 2018 verschillende (beleids-) taken verzorgd via elektronische weg of via satellietgroepen. In het bijzonder kan verwezen worden naar de afstemmingen rond de ontwerp teksten van een herziening van de omzendbrief duurzame aankopen (zie verder punt 3), de klankbordgroep voor de verdere ontwikkeling van www.gidsvoorduurzameaankopen.be (zie verder punt 7) en de afstemming rond de Belgische vertegenwoordigingen op internationale fora.

2. Belgisch toezichtrapport overheidsopdrachten en concessies

Op vraag van de Europese Commissie werd het eerste *Belgische Toezichtrapport inzake de overheidsopdrachten en de concessies (2018)* opgesteld. De werkzaamheden werden gecoördineerd vanuit de FOD Kanselarij van de Eerste Minister. Hoofdstuk 5 betreft informatie over de praktische implementatie van nationale strategische aspecten en gaat in op milieuvriendelijke, sociale / ethische en innovatieve overheidsopdrachten. De werkzaamheden rond dit hoofdstuk werden gecoördineerd vanuit de technische werkgroep duurzame overheidsopdrachten van de Interministeriële Conferentie Duurzame Ontwikkeling. De tekst van het rapport kan teruggevonden worden op: <https://www.publicprocurement.be/nl/nieuws/toezichtrapport-2018>.

3. Evaluatie van de omzendbrief van 16 mei 2014

De ICDO werkgroep heeft in het najaar van 2017 een onderzoek uitgevoerd naar de implementatie van de omzendbrief van 16 MEI 2014 — *Integratie van duurzame ontwikkeling, met inbegrip van sociale clausules en maatregelen ten voordele van kleine en middelgrote ondernemingen, in het kader van overheidsopdrachten geplaatst door federale aanbestedende instanties*. Dit onderzoek werd op 5 januari 2018 goedgekeurd door de ICDO. De tekst van de evaluatie is beschikbaar op www.gidsvoorduurzameaankopen.be.

De evaluatie van het federaal beleid duurzame overheidsopdrachten, samen met enkele vaststellingen uit de GAP-analyse (zie verder hoofdstuk 5), was de aanleiding tot de herziening van deze omzendbrief. Verschillende voorbereidende vergaderingen met de FOD Kanselarij, de FOD BOSA en het FIDO gaven aanleiding tot een ontwerp van tekst die in oktober werd voorgelegd aan de leden van de ICDO. De tekst en opmerkingen van de ICDO werden op 5 november voorgelegd aan de Commissie Overheidsopdrachten.

4. Strategisch Federaal Aankoopbeleid

In het kader van de heroriëntering van het federaal aankoopbeleid werd het vroegere netwerkoverleg van federale aankopers opgeheven en vervangen door het nieuwe Strategische Federaal Aankoopoverleg (SFA). Dit SFA komt maandelijks samen en wordt bijgestaan door het Dienstencentrum Aankoop bij de FOD BOSA. Het heeft de opdracht om het gemeenschappelijke federale aankopen te coördineren over een 30-tal Tactisch-Operationele Federale Aankoopoverlegorganen (TOFA's). Daarnaast staat het SFA in voor het tot stand komen van het

federale aankoopbeleid. Duurzame aankopen wordt hier gezien als één van de vier strategische doelstellingen. Het thema komt ook op heel wat plaatsen terug in het Regeerakkoord van 2014.

Na reflectie over haar eerste werkjaar stelde het SFA vast dat de TOFA's de taak hebben om snel opdrachtdocumenten te produceren, maar dat net daardoor budgettaire en duurzame (middel)lange termijnwinsten worden gemist. Vandaar dat er bijkomend nood is aan beleidsteams die voor bepaalde categorieën dieper ingaan op de behoeften van de federale overheid vanuit een (middel)lange termijn perspectief voor een bepaalde categorie (categoriemanagement). Het korte-termijn aankoopbeleid kan zich hier vervolgens op afstemmen.

In 2018 werd reeds een eerste beleidsteam facility management in het leven geroepen. In 2019 wordt bijkomend werk gemaakt van beleidsteams rond betalingsdiscipline, schoonmaak, dienstreizen en evenementen. Voor de laatste 2 beleidsteams heeft het FIDO aangeboden om bijkomende ondersteuning te bieden vanuit haar in het verleden ontwikkelde instrumenten.

Het SFA startte reeds in 2017 met de inventarisatie van de behoeften van de federale diensten (meerjarenplanning). Deze behoeftcaptatie dient uit te monden in een analyse van de behoeften met het oog op het creëren van schaalvoordelen voor bepaalde categorieën, dit via gemeenschappelijke aankopen voor de ganse federale overheid. Ook het FIDO heeft de lijst van toekomstige behoeften onderzocht met het oog op prioriteiten rond duurzame producten en diensten. De begeleidende klankbordgroep van 9 oktober 2018 besliste op basis van deze oefening om duurzame informatiefiches uit te werken rond afval, smartphones en verdelers van dranken, koffiemachines (inclusief snacks). Het voorstel werd eveneens besproken op het SFA van 18 oktober 2018.

Voor de aangegeven prioriteiten zal het FIDO bijkomende ondersteuning uitwerken in het kader van de actualisering van www.gidsvoorduurzameaankopen.be (zie verder punt 7) .

5. Circulaire economie en overheidsopdrachten

Het FIDO heeft verschillende clausules rond circulaire economie besproken m.b.t. de opmaak van het nieuwe raamcontract draagbare en vaste computers en schermen voor de ganse federale overheid, dit onder leiding van het Ministerie van Defensie. De clausules werden verder op 8 oktober 2018 voorgesteld aan een kennisdelingsnetwerk circulair aankopen op initiatief van LNE (Leefmilieu, Natuur en Energie).

6. Medewerking met andere beleidsinitiatieven

Vanuit de ICDO werkgroep duurzame overheidsopdrachten wordt er afstemming gezocht en vertegenwoordiging verzorgd met betrekking tot verschillende beleidsinitiatieven die vanuit de sectoren vorm krijgen. Het betreft in het bijzonder overleg rond de implementatie van een CO2-prestatieladder in België (naar Nederlands voorbeeld).

Verder nam het FIDO deel aan de verschillende overlegmomenten van het steunpunt van Vlaamse lokale besturen en enkele Green Deals (OVAM).

Zoals vermeld onder punt 4 hier boven werkte het FIDO actief mee aan het bestek voor het nieuwe raamcontract draagbare en vaste computers voor de ganse federale overheid. Verschillende pistes rond ethisch en milieuvriendelijke toestellen werden onderzocht en geïntegreerd in het bestek. Ook werd aandacht besteed aan het thema circulaire economie. Het bestek werd gepubliceerd in de zomer van 2018.

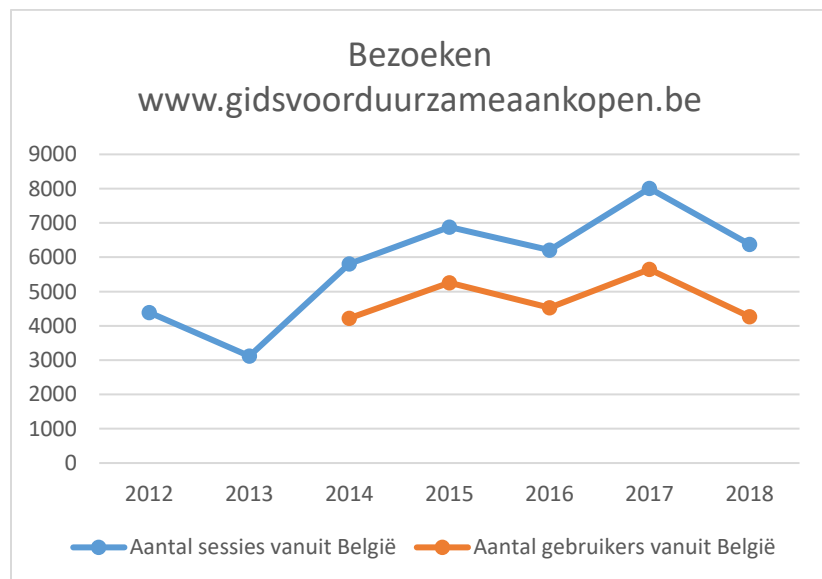
7. Instrumentarium: 'Gids voor duurzame aankopen'

Reeds 12 jaar kunnen professionele aankoopexperten terecht op de [Gids voor Duurzame Aankopen](#) voor aanwijzingen om hun overheidsopdrachten innovatief, milieuvriendelijk, sociaal en ethisch verantwoord te maken. Naast regelgevende en beleidsinformatie verwijst de gids ook naar goede praktijken, voorbeeldbestekken, labels, criteria en clausules. De gids bevat ook heel wat fiches, gebundeld per productgroep, die een hulp moeten zijn voor aankopers in de voorbereiding van hun bestek.

De informatie op de gids wordt gecoördineerd vanuit het FIDO maar is vaak het resultaat van samenwerking tussen verschillende diensten en experts.

In 2018 is het FIDO gestart met de analyse van de behoeften van de federale overheid, gecoördineerd vanuit het Dienstencentrum Procurement van de FOD BOSA (zie punt 4 hier boven). De analyse moet de opstap zijn tot de productie van bijkomende fiches in 2019, maar nu meer afgestemd op de toekomstige behoeften van de federale overheid. Daarnaast zal er een actualisatie van de labels volgen en zal in samenwerking met het NBN een inventaris van duurzame normen opgemaakt worden.

Het belang van de site kan afgeleid worden uit onderstaande grafiek (cijfers uitgefilterd voor Belgische bezoeken):

Periode	Aantal sessies vanuit België	Aantal nieuwe sessies vanuit België	Aantal gebruikers vanuit België	Aantal nieuwe gebruikers vanuit België	Gemid. verblijfsduur per sessie	Pagina's per sessie
1/12/2011 - 1/12/2012	4392	61%			3:49	
1/12/2012 - 1/12/2013	3118	70,0%			2:59	
1/12/2013 - 1/12/2014	5812	64,2%	4223	1203	4:27	5:53
1/12/2014 - 1/12/2015	6884	66.5%	5254	1360	3:40	5.09
1/12/2015 – 1/12/2016	6206	66.74%	4527	1295	3:55	4:51
1/12/2016 – 1/12/2017	8010	69.56%	5647	1716	3:02	4.51
1/12/2017 – 1/12/2018	6377 (= 61.94% van mondiaal aantal sessies)	61.34%	4267		3:34	5.03

- De gids is na een piekjaar in 2017 (omwille van de communicatie over de nationale conferentie duurzame overheidsopdrachten), teruggevallen rond haar gemiddelde van 6657 gebruikers in België over de laatste 5 jaren. Dat doet vermoeden dat het instrument gebruikt wordt door een relatief stabiel publiek dat niet afhankelijk is van bijkomende campagnes.
- Bijna 62% van de gebruikers komt uit België. Opvallend is dat bijkomend 12.5% van de gebruikers afkomstig is uit Frankrijk en 4.5% uit Nederland.
- In 2018 werden er 879 documenten gedownload (597 Franstalig en 282 Nederlandstalig)

C. Werkgroep Maatschappelijke Verantwoordelijkheid

Mandaat

Deze werkgroep coördineert acties die de maatschappelijke verantwoordelijkheid van organisaties – zowel privé als publiek - en maatschappelijk verantwoorde investeringen in België stimuleren, bevorderen en verder ontwikkelen.

Opdrachten

- Het Belgische referentiekader inzake MV opstellen;

- Het Actieplan Maatschappelijke Verantwoordelijkheid opstellen, alsook het Nationaal Actieplan "Bedrijven en Mensenrechten" en zorgen voor de opvolging van de uitvoering en de actualisatie ervan;
- Overleg organiseren met de belanghebbenden voor het bepalen van de te ondernemen acties om de doelstelling van de WG te bereiken, en de inhoud bepalen van de actieplannen;
- De politieke engagementen inzake maatschappelijke verantwoordelijkheid coördineren en uitvoeren;
- Een informeel overlegplatform tussen de federale en gewestelijke beleidsactoren inzake maatschappelijke verantwoordelijkheid oprichten.

Activiteiten 2018

De WG MVO/MVI van de ICDO kwam 3 keer samen in 2018. De werkgroep zette daarbij zoveel mogelijk in op een elektronische coördinatie van de werkzaamheden. Dat is ook de reden waarom het niet nodig was om vaker met de hele werkgroep samen te komen.

De activiteiten van de werkgroep spitsten zich voornamelijk toe op volgende punten:

1. Uitvoering van de acties van het Nationaal Actieplan (NAP) "Bedrijven en Mensenrechten";
2. Opvolging van het politiek en het regelgevend dossier op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen en van de mensenrechten in het kader van handelsactiviteiten op Belgisch en internationaal niveau;
3. Opvolging van de actualiteit en van de ontwikkelingen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen en de mensenrechten.

1. Uitvoering van de acties van het Nationaal Actieplan (NAP) "Bedrijven en Mensenrechten"

We herhalen nog even dat de Ministerraad op 20 juli 2017 akte heeft genomen van het eerste [Nationaal Actieplan "Bedrijven en mensenrechten"](#).

Het Belgische NAP houdt 33 verschillende acties in. De meeste acties staan in verband met de eerste pijler van het beleidskader "Bedrijven & Mensenrechten", die aansluit bij de "*verplichting van de staat om personen te beschermen tegen schendingen van mensenrechten door derden, inclusief ondernemingen*".

Aangezien het respecteren en bevorderen van de mensenrechten nauw verbonden is met het stimuleren en opnemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid, werd beslist om via een geïntegreerde benadering een nationaal actieplan "Bedrijven en Mensenrechten" op te stellen en tegelijkertijd het Federaal Actieplan voor Maatschappelijke Verantwoordelijkheid voor Ondernemingen" bij te werken.

Door voor deze werkwijze te opteren wilde de federale overheid, gesteund door de stakeholders, ondernemingen en andere organisaties duidelijk maken dat de naleving en de bevordering van de mensenrechten integraal deel uitmaken van de aanvaarding van een maatschappelijke

verantwoordelijkheid die diverse vormen kan aannemen.
Om die reden passen de werkzaamheden/projecten van de werkgroep MVO/MVI van de ICDO in het kader van het NAP " Bedrijven en Mensenrechten".

Het NAP voorziet eveneens in een nauwkeurig controleproces. Jaarlijks moet de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling in haar jaarverslag de staat van voortgang van de implementatie van het NAP uiteenzetten. Dit verslag wordt toegezonden aan alle leden van het federale parlement en aan de verschillende raden van belanghebbende partijen. Het is dus de tweede keer sinds zijn aanneming dat er een voortgangsverslag over de uitvoering van de acties is opgesteld, met de bijdrage van alle leden van de WG MVO/MVI.

Een korte beschrijving van de acties en projecten, gecoördineerd en/of aangevoerd door de leden van de WG en hun respectieve administraties in de loop van 2018, is gecompileerd in een tabel die aan dit verslag is gehecht. Deze tabel komt overeen met het tweede voortgangsrapport over de implementatie van het NAP.

Specifieke aandacht gaat uit naar de inspanningen die in 2018 werden geleverd met betrekking tot de implementatie van volgende acties:

Acties 1 & 5 - Een toolkit betreffende mensenrechten uitwerken voor ondernemingen en organisaties. Na meer dan 6 maanden onderzoek, raadpleging van de belanghebbenden en technische ontwikkeling werd de toolkit, beschikbaar in 3 talen, op 1 november 2018 online geplaatst. De officiële lancering vond plaats op 10 december 2018, i.e. de 70ste verjaardag van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Deze toolkit biedt een toegankelijke en gebruiksvriendelijke set van instrumenten aan (label [AnySurfer](#)) om ondernemingen/organisaties, en hun belanghebbenden, te begeleiden bij hun mensenrechtenverplichtingen in het kader van hun activiteiten. De toolkit is beschikbaar op:

- FR: <https://entreprises-droitshomme.be/>
- NL: <https://bedrijven-mensenrechten.be/>
- EN: <https://business-humanrights.be/>

Met de medewerking van de leden van de WG MVO/MVI en de belangrijkste actoren voor MVO en duurzame ontwikkeling in België werd de toolkit op zowel passieve als actieve wijze op zeer grote schaal verspreid. Vooral de academische wereld gaf blijk van grote belangstelling: de toolkit werd voorgesteld op verschillende academische seminars en er werd een speciale sessie aan gewijd in het kader van het SDG-Forum. De toolkit werd ook op persoonlijke schaal verspreid bij de Belgische ambassades en consulaten in het buitenland.

De toolkit is een georganiseerd repertorium van de relevante en inspirerende tools voor ondernemingen/organisaties om hen te helpen bij het verankeren van respect voor mensenrechten in hun algemene activiteiten. Op deze manier wordt het bewustzijn verhoogd en worden bestaande initiatieven bevorderd.

Acties 2 & 3 & 5 - Een brochure opstellen over de overheidsgebonden remediëringssystemen. Na de goedkeuring van belangrijke nieuwe verhaalmechanismen en rekening gehouden met de opmerkingen van de eerste gebruikers van de brochure "Toegang tot remediëring in België", werd deze brochure bijgewerkt wat betreft zowel de inhoud als de vorm. Dit project bleef de belangstelling wekken bij de actoren van het middenveld. Bijgevolg werd op hun verzoek het [rapport met aanbevelingen over de hinderpalen/obstakels die de effectieve toegang tot remediëringssystemen in geval van mensenrechtenschendingen](#) in de weg zouden kunnen staan, gepubliceerd op de website www.duurzameontwikkeling.be. In de loop van het jaar zal worden nagegaan of het opportuun is deze aanbevelingen op te nemen in de volgende editie van het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling.

Actie 4 - Bestaande kwalitatieve initiatieven m.b.t. mensenrechten en maatschappelijke verantwoordelijkheid bevorderen. In het kader van een oproep tot het indienen van projecten heeft de Vlaamse regering organisaties aangemoedigd om op een structurele manier goede MVO-praktijken te ontwikkelen. Zo werden 34 projecten (2017 en 2018) ondersteund die verschillende uitdagingen aanpakken: implementatie van duurzame ontwikkelingsdoelstellingen, samenwerking op het gebied van duurzame ontwikkeling, internationale duurzame ketens, duurzame ontwikkeling in verschillende sectoren enzovoort. Twee van deze projecten richten zich expliciet op de aspecten "mensenrechten" in de internationale handel: FEBENAT (Fair Natural Stone project) en Flanders Investment & Trade ([Compass for Sustainable International Business](#)).

Acties 6 & 24 - Belgisch SDG Charter over de rol van Private Sector, Middenveld en Publieke Sector in internationale samenwerking. 2018 was een gelegenheid om de mogelijkheden voor intersectorale partnerschappen grondig te analyseren. Deze analyse maakte het mogelijk verschillende projecten te lanceren, met o.a. het partnerschap "[Beyond Chocolate](#)", het eerste belangrijke resultaat van het Belgisch SDG Charter voor Internationale Ontwikkeling. De ambitie is om Belgische chocolade nog beter en duurzamer te maken. Het charter, dat de steun geniet van meer dan 100 partners die uit meerdere partijen bestaan, is de uiting van de **gemeenschappelijke** bereidheid van de ondertekenaars om de doelstellingen van duurzame ontwikkeling volledig te integreren in hun belangrijkste economische activiteit en actief deel te nemen aan partnerschappen met meerdere actoren.

Actie 7 - Ondernemingen sensibiliseren aangaande mensenrechtenkwesies in het kader van economische missies in het buitenland. In het kader van de Belgische economische missies wordt nu systematisch een activiteit rond het thema "Business & Human Rights" georganiseerd. De administratie zorgt ervoor dat de keuze van het onderwerp relevant is voor het bezochte land, rekening houdend met de realiteit van het land. In 2018 vonden 2 economische missies plaats. De ene in Uruguay, waar de nadruk werd gelegd op de sociale dialoog, en de andere in Marokko, met de nadruk op het ondernemerschap van vrouwen.

Actie 10 - België verbindt zich ertoe criteria met betrekking tot mensenrechten en maatschappelijke verantwoordelijkheid van ondernemingen (MVO) te integreren in de strategie ter ondersteuning van de ontwikkeling van de lokale private sector van de Belgische samenwerking. Bij de financiering van projecten/programma's ter ondersteuning van de lokale private sector (selectiecriteria voor projecten die worden gefinancierd door de Business

Partnership Facility, BIO, andere specifieke PSD-actoren ...) wordt voortaan stelselmatig rekening gehouden met mensenrechten en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Actie 13 - Respect voor de mensenrechten in overheidsopdrachten vergroten en controleren. In samenwerking met belanghebbenden (ondernemingen, sectorale federaties, vakbonden, ngo's en regeringen) werkt de Vlaamse regering aan een i-MVO-initiatief in de natuursteensector. Dit initiatief heeft tot doel de omstandigheden van de werknemers, hun omgeving en het milieu te verbeteren op de plaatsen waar natuursteen wordt ontgonnen. De benadering bestaat erin om redelijke zorgvuldigheid (due diligence) te integreren in overheidsopdrachten voor deze producten met een hoog risico. Het gaat om een continu proces dat organisaties helpt om risico's van schendingen van het arbeidsrecht en de mensenrechten binnen de eigen organisatie en de aanverwante productieketen in kaart te brengen, te voorkomen, te verminderen, te herstellen en/of de slachtoffers te vergoeden.

Actie 15 - Het principe "due diligence" integreren in de bestuursorganen van de onderneming, ook wat mensenrechten betreft: de WG MVO/MVI heeft deelgenomen aan de raadpleging van de belanghebbenden in verband met de herziening van de [Belgische Corporate Governance Code \(code voor deugdelijk bedrijfsbestuur\)](#). Bij deze gelegenheid werd er sterk op aangedrongen om de principes van due diligence in deze nieuwe versie op te nemen.

Actie 17 - Op Belgisch niveau pleiten voor een sterkere integratie van duurzame ontwikkeling (inclusief mensenrechten) in vrijhandelsakkoorden. België vervult een pioniersrol binnen de Raad van de EU en pleit stelselmatig voor een zo breed mogelijke integratie van de criteria van duurzame ontwikkeling in vrijhandelsakkoorden. België dringt ook aan op een doeltreffend toezicht op de uitvoering. In 2018 mag België er prat op gaan te zijn gehoord door de Europese Commissie, die 15 actiepunten heeft voorgesteld om de uitvoering van de hoofdstukken over handel en duurzame ontwikkeling te versterken. België zal deze werkzaamheden binnen de Raad voortzetten om te zorgen voor een concrete opvolging.

Actie 18 - De evolutie van het MVO en van de mensenrechten in Belgische ondernemingen opvolgen met behulp van de MVO-barometer. De editie 2018 heeft definitief de vorm van een SDG-barometer gekregen en er werd bijzondere aandacht besteed aan het thema "Mensenrechten". Deze barometer levert wetenschappelijke basisinformatie over de inzet van ondernemingen/organisaties voor duurzame ontwikkeling. Uit de barometer blijkt dat men zich bewust is van de SDG's en dat organisaties de doelstellingen beginnen over te nemen. Er worden dan ook concrete maatregelen genomen. Het is zelfs zo dat er in België blijkbaar meer wordt gedaan dan het internationale gemiddelde. Voor het volledig rapport: <https://cdn.uclouvain.be/groups/cms-editors-lourim/news2018/SDG%20Barometer-FinalVersion.pdf>.

Daar dit onderzoeksproject het eerste nationale onderzoek is naar de aanname en implementatie van de SDG's, kunnen deze resultaten als basis dienen voor toekomstige onderzoeken, zowel in België als in het buitenland.

Actie 22 - Verantwoord beheer van de toeleveringsketens met een sectorale benadering stimuleren. Er werd een vernieuwend proefproject gelanceerd met betrekking tot "Transparantie en traceerbaarheid in de textiel- en kledingsector". Concreet koestert dit proefproject de ambitie

een "BeAwear"-label te ontwikkelen op basis van milieu- en sociale criteria in de waardeketen. Bij de werkzaamheden zijn meerdere actoren betrokken: 6 bedrijven uit de sector, de Belgische modedefederatie [CREAMODA](#) in samenwerking met de Belgische Federatie van de Textielindustrie [Fedustria](#), de [FBT](#) en [Euratex](#).

Actie 25 - Bijzondere aandacht besteden aan de ratificatie, ondersteuning en bevordering van een reeks IAO-conventies die betrekking hebben op de rechten van de vrouw. In 2018 legde de FOD Buitenlandse Zaken de klemtoon op de rechten van de vrouw in het kader van de bewustmaking door het netwerk van Belgische diplomatieke posten via, onder andere, de sensibilisering en actieve deelname aan campagnes zoals "She Decides", "#ShelsEqual". We vestigen ook de aandacht op de uitvoering van de strategie "*Gender en ontwikkeling*" van de Belgische ontwikkelingssamenwerking en van haar actieplan, waarvan een van de prioriteiten erin bestaat vrouwelijk leiderschap alsook hun economische empowerment te bevorderen via, meer bepaald, fatsoenlijk werk en ondernemingskansen.

2. En verder ...

De WG volgde ook de mensenrechtenactualiteit binnen de verschillende organen en internationale organisaties op de voet (Raad van Europa, Verenigde Naties, Internationale Arbeidsorganisatie ...) om toe te zien op een coherente uitvoering van de aan deze werkgroep toevertrouwde opdrachten.

Ondersteuning van, deelname aan of verspreiding van relevante events en acties die bijdragen tot het promoten en stimuleren van maatschappelijk verantwoord ondernemerschap bij de Belgische stakeholders.

4. Het beleid van de federale overheidsdiensten dat bijdraagt tot duurzame ontwikkeling

4.1. Strategische benadering van de federale overheidsdiensten inzake integratie van duurzame ontwikkeling

4.1.1. Definitie van de strategische benaderingen

A. De bestuursovereenkomsten – Artikel 35 van de template

Het KB van 4 april 2014 en de beslissing van de ministerraad van 6 maart 2015 bepalen dat duurzame ontwikkeling voortaan deel uitmaakt van de gemeenschappelijke transversale doelstellingen van alle federale overheidsdiensten.

Om aan deze nieuwe verplichtingen tegemoet te komen keurde de conferentie van de voorzitters een model goed voor de bestuursovereenkomsten 2016-2018. Artikel 35 van dit model stelt vast dat elke FOD/POD de volgende punten dient te vervullen op het vlak van een beleid rond duurzame ontwikkeling:

1. *“Een beheerssysteem hanteren waarbij de lasten onder controle blijven (gebaseerd op de internationale richtlijnen voor maatschappelijke verantwoordelijkheid (ISO 26000 of het behoud van het EMAS-certificaat) (...);*
2. *Jaarlijks een actieplan voor duurzame ontwikkeling opmaken (KB van 22 september 2004) en integreren in het bestuursplan;*
3. *Op regelmatige basis en op kwalitatieve manier in dialoog te treden met zijn stakeholders over zijn werking en beleid;*
4. *Het rapporteren om de twee jaar over zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid aan de hand van de richtlijnen van het Global Reporting Initiative.”*

B. De SDG's en de langetermijnvisie inzake DO

België heeft zich ertoe verbonden bij te dragen tot de Sustainable Development Goals (SDG's) die de Verenigde Naties tegen 2030 hebben goedgekeurd alsook tot de doelstellingen zoals vastgelegd in de langetermijnvisie (LTV) inzake duurzame ontwikkeling (DO) tegen het jaar 2050. Sinds 2015 worden de federale overheidsdiensten ertoe aangemoedigd een strategische benadering uit te werken om de structurele verankering van deze verschillende doelstellingen te verzekeren op het vlak van hun werking en hun beleid. Zo dienen ze hun maatschappelijke verantwoordelijkheid ten volle op te nemen en hun niveau van ambitie inzake de integratie van duurzame ontwikkeling te definiëren.

De federale overheidsdiensten kunnen via drie kanalen bijdragen tot de verwezenlijking van hun doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling:

- De bestuursovereenkomst;
- Het bestuursplan;
- Een jaarlijks actieplan inzake DO.

Sommige FOD's nemen doelstellingen op in de bestuursovereenkomst die worden omgezet via het bestuursplan. Als het bestuursplan de in het KB betreffende de cellen DO bedoelde elementen van het DO-actieplan bevat, is een DO-actieplan niet meer nodig. Andere FOD's hebben geen doelstellingen in de bestuursovereenkomst maar wel in het bestuursplan, terwijl anderen zich alleen op een DO-actieplan baseren.

4.1.2. Rapportering betreffende de strategische benaderingen

In 2018 hebben 10 van de 13 federale overheidsdiensten via de online databank van de ICDO informatie gegeven over de integratie van DO in hun bestuursovereenkomst, overeenkomstig artikel 35. We moeten hierbij opmerken dat het ministerie van Defensie geen bestuursovereenkomst heeft en dus niet aan bod komt in dit hoofdstuk.

Het blijkt dat de FOD's in hun bestuursovereenkomsten vaak en expliciet duurzame ontwikkelingsdoelstellingen opnemen die gelinkt zijn aan de maatschappelijke uitdagingen en aan hun opdrachten, bovenop de reeds lang geleverde inspanningen om een voorbeeldige dagelijkse werking te ontwikkelen (milieubeheer, toegankelijkheid, enz.). De FOD Mobiliteit bijvoorbeeld vermeldt dat de impact van het vervoer op het klimaat, de luchtkwaliteit en de congestie centraal staat in zijn opdrachten en dat daarom wordt ingezet op de ontwikkeling van een zo duurzaam mogelijke mobiliteit. Duurzame economie is een van de vier strategische pijlers van de FOD Economie, naast een competitieve economie, de bescherming van de consumenten en een transparante markt. De POD Maatschappelijke Integratie heeft het over zijn beleid om de fundamentele sociale rechten te waarborgen. De FOD Justitie zet zich in voor de sensibilisering rond duurzame ontwikkeling binnen de eigen organisatie en wil zijn expertise in verband met de opdrachten van de FOD inbrengen. De FOD Volksgezondheid heeft zijn duurzame-ontwikkelingsengagementen op verschillende plaatsen in zijn bestuursovereenkomst opgenomen. Door zijn bevoegdheden is deze FOD bijzonder betrokken bij de directe uitvoering van verschillende doelstellingen van de Agenda 2030 voor DO (gezondheid, voeding, bestrijding van klimaatverandering, biodiversiteit, oceanen, efficiënte instellingen, etc.) en bij de positieve (of negatieve) indirecte effecten die zijn activiteiten kunnen hebben op de verwezenlijking van de andere duurzame ontwikkelingsdoelstellingen.

10 federale overheidsdiensten hebben de ICDO, via de online databank, informatie bezorgd over de integratie van DO in hun bestuursovereenkomst, overeenkomstig artikel 35. We moeten hierbij opmerken dat de FOD Financiën in 2018 geen gegevens heeft kunnen bezorgen aan de ICDO. We hebben in dit hoofdstuk echter rekening gehouden met de gegevens die deze FOD vorig jaar heeft verstrekt.

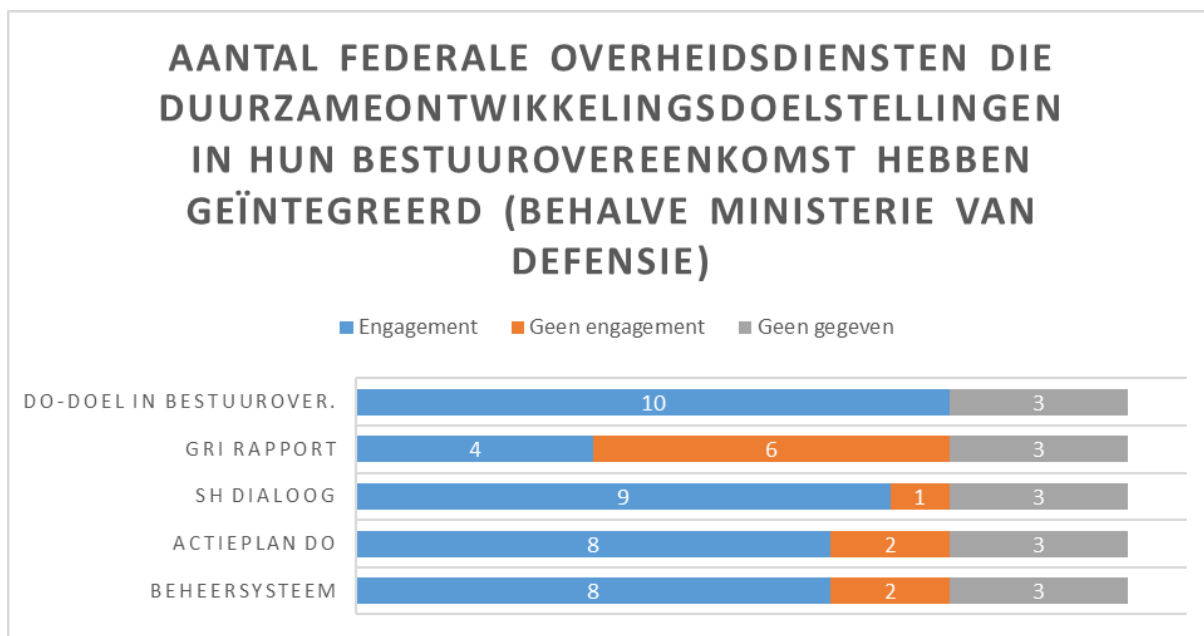
8 van deze FOD's hebben in hun bestuursovereenkomst vermeld dat ze elk jaar een DO-actieplan willen uitwerken: Mobiliteit, Werkgelegenheid, Kanselarij, Maatschappelijke Integratie, Binnenlandse Zaken, Wetenschapsbeleid, Economie en Financiën.

9 hebben in hun bestuursovereenkomst het engagement opgenomen om een dialoog aan te gaan met hun stakeholders: Mobiliteit, Kanselarij, Maatschappelijke Integratie, Binnenlandse Zaken, Wetenschapsbeleid, Werkgelegenheid, Economie, Volksgezondheid en Financiën.

4 hebben in hun bestuursovereenkomst de doelstelling opgenomen om elke twee jaar een GRI-verslag te publiceren: Wetenschapsbeleid, Economie, Kanselarij en Financiën. Slechts twee federale overheidsdiensten realiseren dat ook echt: Economie en Financiën.

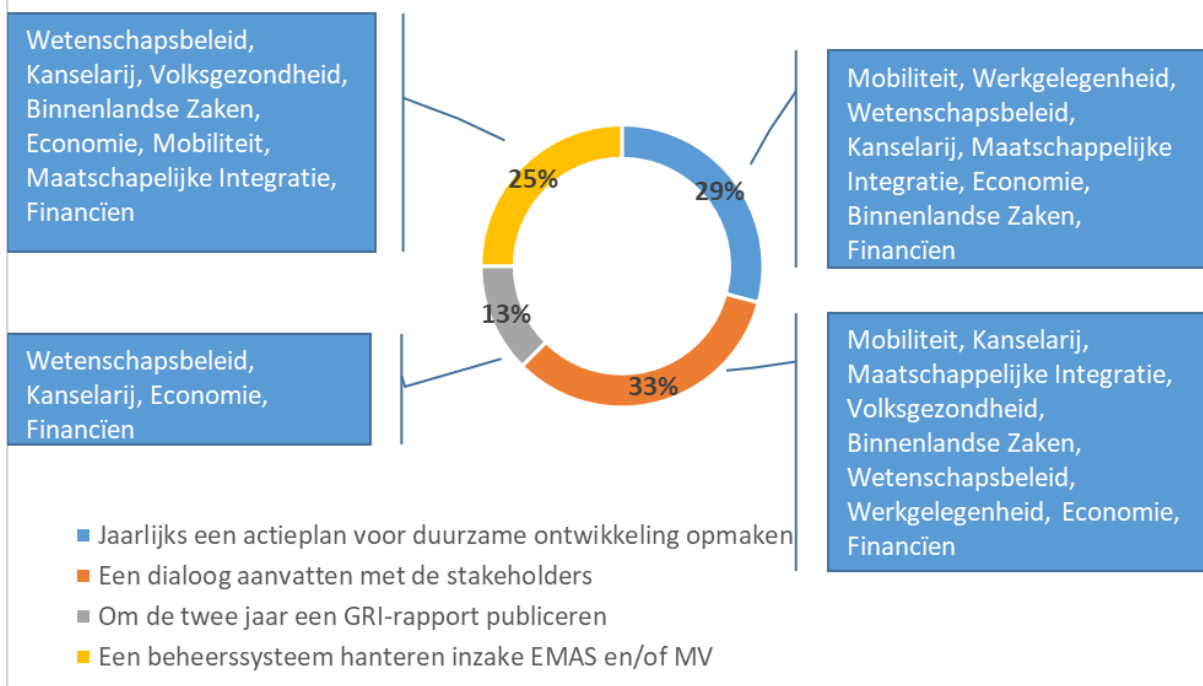
8 hebben gekozen voor het gebruik van een beheersysteem gebaseerd op het milieubeheersysteem EMAS en/of de internationale richtlijnen inzake maatschappelijke verantwoordelijkheid : Mobiliteit, Wetenschapsbeleid, Binnenlandse Zaken, Economie, Kanselarij, Maatschappelijke Integratie, Volksgezondheid en Financiën.

In de bestuursovereenkomsten van de federale overheidsdiensten worden trouwens nog andere DO-doelstellingen vermeld. Het gaat onder meer over gendermainstreaming, handstreaming, welzijn en diversiteit.

Bron: Database ICDO – Februari 2019

Integratie van duurzame ontwikkeling conform aan artikel 35
van de template voor bestuursovereenkomst (10 antwoorden)

Bron: Database ICDO – Februari 2019

Goede praktijk van de POD Wetenschapsbeleid:

Op het gebied van duurzame ontwikkeling engageert het departement Wetenschapsbeleid zich ertoe zijn materiële en immateriële maatschappelijke impact inzake duurzame ontwikkeling in overleg met zijn stakeholders te controleren en te ontwikkelen.

Goede praktijk van de FOD Justitie:

De transversale duurzame-ontwikkelingsdoelstelling betreft onder meer:

- *De bijdrage van de FOD aan de uitvoering van het federale duurzame-ontwikkelingsbeleid;*
- *Het ter beschikking stellen van expertise in verband met de opdrachten van de FOD;*
- *De voorbeeldfunctie van de FOD in zijn dagelijkse werking. De nadruk wordt gelegd op de verwezenlijking van realistische doelstellingen die voortvloeien uit de wettelijke verplichtingen waarmee de FOD belast is op het gebied van duurzame ontwikkeling. Deze doelstellingen worden vertaald in acties, met voor elke actie een termijn en indicatoren.*

POD Maatschappelijke Integratie:

Duurzame ontwikkeling neemt verschillende vormen aan: voorbereiding, uitvoering en evaluatie van het inclusieve federale beleid voor maatschappelijke integratie dat eenieder

op duurzame wijze de fundamentele sociale rechten garandeert; samenwerking met de ocmw's: medische noodhulp, verwarmingstoelage, schuldbemiddeling en budgetbegeleiding, preventie van en strijd tegen de armoede (federaal plan voor armoedebestrijding 2015-2019, nationaal plan tegen de kinderarmoede), toenadering tussen mensen in een preciaire situatie en de federale overheidsdiensten (via project ervaringsdeskundigen), verdeling van voedselpakketten aan de zwaksten door de ocmw's en andere verenigingen (via project FEAD), milieubeheersysteem (project EMAS), etc."

4.2. Maatregelen en acties van de federale overheidsdiensten in het kader van de SDG's en de LTV

4.2.1. Definitie van de SDG's en de LTV

Zoals gezegd in het vorige punt, zijn de SDG's (Sustainable Development Goals) de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling die de internationale gemeenschap tegen 2030 heeft vastgesteld. De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties keurde ze goed op 25 september 2015. Er zijn 17 doelstellingen die verbonden zijn met 169 subdoelen; samen moeten ze een actieplan vormen dat is opgebouwd rond de 5 P's: People, Planet, Prosperity, Peace, Partnership. Ze zijn in werking getreden op 1 januari 2016. U vindt hierover meer informatie op de website www.SDG's.be.

De LTV (Langetermijnvisie) inzake DO is dan weer een referentietekst die de federale regering op 17 mei 2013 heeft goedgekeurd. Ze steunt op 55 doelstellingen die verbonden zijn met de federale competenties en moeten bijdragen tot de constructie van de Belgische samenleving tegen het jaar 2050, rond 4 grote uitdagingen:

1. Een samenleving die sociale cohesie bevordert;
2. Een maatschappij die haar economie aanpast aan de economische, sociale en leefmilieu-uitdagingen;
3. Een samenleving die haar milieu beschermt;
4. Een samenleving die wordt ondersteund door de federale overheid die haar maatschappelijke verantwoordelijkheid opneemt.

U vindt hierover meer informatie op de website www.duurzameontwikkeling.be.

4.2.2. Maatregelen en acties van federale overheidsdiensten

De maatregelen en acties van federale overheidsdiensten

Het overgrote deel van de maatregelen en acties van de federale overheidsdiensten, die beantwoorden aan een duurzame-ontwikkelingsdoelstelling, blijkt het werk te zijn van FOD's die enkel en alleen binnen hun eigen bevoegdheidssfeer werken. De transversale samenwerking blijft zeer beperkt.

We vermelden enkele acties of maatregelen uit de databank van de ICDO:

- FOD Mobiliteit en Vervoer: *door zijn core business speelt de FOD Mobiliteit en Vervoer een belangrijke rol in verschillende doelstellingen van de SDG's. Informatie hierover werd trouwens aan de ICDO bezorgd in het kader van de verslaggeving. We kunnen de doelstellingen in verband met de kwaliteit van het water, de emissies en de luchtkwaliteit vermelden.*
- POD Wetenschapsbeleid: *lancering van oproepen met voorstellen gericht op thema's die verband houden met maatschappelijke uitdagingen en duurzame ontwikkeling.*
- FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg: *deelname aan het "project SDG's (Sustainable Development Goals) en Materialiteit" georganiseerd door het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling, dat bestaat uit een materialiteitsanalyse in verband met de Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling van de Verenigde Naties. In 2018 heeft dit project geleid tot: 1. het identificeren van de SDG's die verband houden met de expertise van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg. Zo werden 6 SDG's vastgelegd: - SDG 1: armoede beëindigen, overal en in al haar vormen - SDG 3: een goede gezondheid en welzijn voor iedereen - SDG 5: gendergelijkheid en empowerment - SDG 8: waardig werk en economische groei - SDG 10: ongelijkheid terugdringen - en SDG 16: vrede, rechtvaardigheid en efficiënte instellingen 2. het vastleggen van 21 belangrijke werkpunten voor de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg.*
- FOD Kanselarij van de Eerste Minister: *opleiding van het personeel over de integratie van de duurzame-ontwikkelingscriteria in de overheidsopdrachten. Er werden twee opleidingen georganiseerd met de hulp van een vertegenwoordiger van het ministerie van Defensie. De eerste opleiding, die 2 uur duurde, was bestemd voor de leden van het Directiecomité en wou hun aandacht vestigen op het belang van de fase van de uitdrukking van de behoefte in verband met de overheidsopdrachten, met focus op de integratie van duurzame-ontwikkelingscriteria. De tweede opleiding richtte zich tot de belangrijkste aankopers van de Kanselarij en bestond uit twee modules. Een eerste module van één dag over de uitdrukking van de behoefte en een tweede van een halve dag over de integratie van duurzame-ontwikkelingscriteria in de overheidsopdrachten. Er namen 4 aankopers aan deel.*
- FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu: *invoering en integratie van DO en SDG's in alle uitwerkingsfasen en ontwerp-bestuursovereenkomsten 2019-2021 van de FOD.*
- Ministerie van Defensie: *deelname aan de inspanning in het kader van missies in het buitenland en van de beveiliging van openbare plaatsen in België.*

Er kunnen nog heel wat andere acties en maatregelen worden gehaald uit de DO-actieplannen die de federale overheidsdiensten in 2018 opstelden. Enkele voorbeelden:

- FOD Werkgelegenheid:
 - Arbeidsongevallen: de wetgeving inzake ernstige arbeidsongevallen coördineren met

het oog op een administratieve vereenvoudiging en een betere preventie;

- Sectorale inspectiecampagnes: gestructureerd en systematisch inspectiebeleid door middel van doelgerichte campagnes en acties in sectoren en/of tewerkstellingsprofielen met een verhoogd risico op ongevallen en/of beroepsziekten, sociale fraude of sociale dumping;

- Een inclusieve arbeidsmarkt zonder discriminatie: de risicogroepen in staat stellen beter deel te nemen aan de arbeidsmarkt.

- POD Maatschappelijke Integratie:

- Project Myriam: Pilootproject samen met de ocmw's voor de begeleiding van vrouwen die een eenoudergezin vormen met het oog op een betere maatschappelijke integratie (project Myriam);

- Coördinatie van het pilootproject Housing First (toegang tot huisvesting voor daklozen);

- Hervorming van het systeem voor medische hulp voor mensen zonder verzekering voor "gezondheidszorg";

- Evaluatie van het tussentijds verslag van het 3e federaal plan voor armoedebestrijding (2016-2019).

- FOD Economie:

- Bijzondere aandacht besteden aan de productie van statistieken ter ondersteuning van het beleid inzake duurzame ontwikkeling, zoals de cijfers over voertuigen, transport, afvalproductie, bodemgebruik, landbouw, verkeersongevallen, energie, sociale statistieken zoals het werkloosheidsniveau IAB, levensomstandigheden en multidimensionele armoede, statistieken op basis van gender, biodiversiteit, etc.;

- Deelnemen aan het platform "levensduur van de producten"; Maatregelen voorstellen voor de verhoging van de levensduur van de producten op basis van een overlegplatform over deze maatregel om uitwisseling mogelijk te maken tussen de consumenten, de producenten en de detailhandel;

- Reageren op het onderzoek over de impact en de opportuniteiten van de duurzame economie voor de bedrijfsfederaties.

- FOD Financiën:

- DAVO – Bijwerking van het onderzoek "De budgettaire impact van de toekenning van voorschotten" door de Dienst Alimentatievorderingen; Verbetering van de wetgeving in verband met de DAVO; beter beheer van de DAVO-dossiers op het gebied van inning maar ook van toekenning van voorschotten; Verbetering van onze dienstverlening ten voordele van een zwakke bevolkingscategorie;

- Invoering van een informatieplatform om de samenwerking tussen de verschillende partijen die betrokken zijn bij de strijd tegen witwaspraktijken en de financiering van het terrorisme te verbeteren;

- Transparantie van de informatie van de FOD Financiën ten opzichte van de burgers en de ondernemingen (wat zijn mijn schulden, mijn terugbetalingen, mijn fiscale balans).

Net zoals vorig jaar "vermelden verschillende FOD's het feit dat het ontbreken van een federaal plan voor duurzame ontwikkeling (FPDO) de mogelijkheden voor gezamenlijke acties beperkt. Die versterken de transversale samenwerking en de coherentie van de acties."

4.3. De Regelgevingsimpactanalyses (RIA)

4.3.1. RIA en Duurzame ontwikkeling

Definitie:

Een regelgevingsimpactanalyse (RIA) is een voorafgaande evaluatie van de mogelijke gevolgen (/neveneffecten) van ontwerpen van reglementering; deze evaluatie gebeurt op een geïntegreerde manier op economisch, maatschappelijk en milieuvlak en over de overheid. De RIA dient zo snel mogelijk plaats te vinden in het proces van voorbereiding van het ontwerp van reglementering met als doel de kwaliteit van het beleid te verbeteren (efficiëntie / samenhang).

U vindt meer informatie op de website www.veroeenvoudiging.be van de Dienst Administratieve Vereenvoudiging.

De RIA is in werking getreden op 1 januari 2014 en is het resultaat van de fusie van vijf tests die voorheen moesten worden toegepast: Kafka, DOEB, gender, beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling en, tot slot, kmo's.

De analyse wordt gemaakt aan de hand van een steekkaart die, behoudens vrijstelling of uitzondering, wordt gevoegd bij elk ontwerp van reglementering dat aan de ministerraad wordt overgelegd. Het studiegebied van de RIA wordt afgebakend door 21 thema's die tot doel hebben de potentiële gevolgen van het ontwerp van reglementering te analyseren volgens een transversale benadering van duurzame ontwikkeling.

De 21 thema's van een RIA:

• Kansarmoedebestrijding	• Energie
• Gelijkheid van kansen en sociale cohesie	• Mobiliteit
• Gelijke kansen voor mannen en vrouwen	• Voeding
• Gezondheid	• Klimaatverandering
• Werkgelegenheid	• Natuurlijke hulpbronnen
• Consumptie- en productiepatronen	• Buiten- en binnenlucht
• Economische ontwikkeling	• Biodiversiteit
• Investerings	• Hinder
• Onderzoek en ontwikkeling	• Overheid
• Kmo's	• Beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling
• Administratieve kosten	

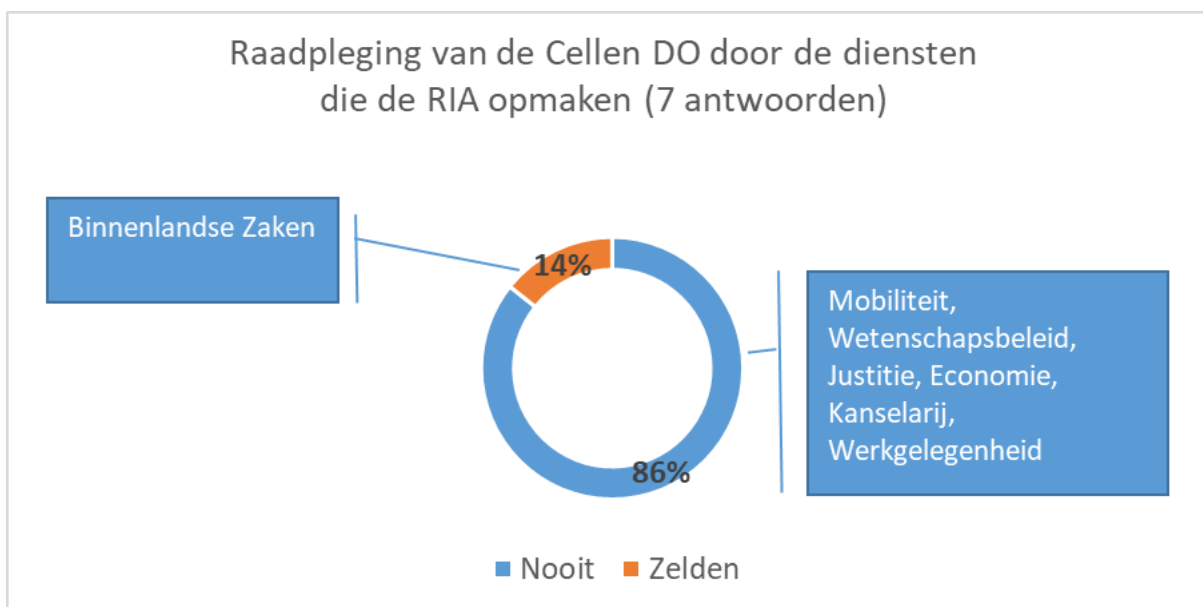
De Dienst Administratieve Vereenvoudiging (DAV) coördineert het federale RIA in partnerschap met vier andere instellingen: de FOD Economie (AD KMO-beleid), het Instituut voor de gelijkheid

van vrouwen en mannen (IGVM), het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling (FIDO) en de FOD Buitenlandse Zaken (DG Ontwikkelingssamenwerking). De dienst heeft ook de leiding over de RIA-helpdesk, leidt het Impactanalysecomité en is belast met de publicatie van alle RIA's op zijn website.

4.3.2. De rol van de cellen DO bij de redactie van de RIA's

Via de onlinedatabase van de ICDO hebben 7 van 14 federale overheidsdiensten informatie verstrekt betreffende de raadpleging van de cellen DO door de diensten die de taak hebben de RIA's op te maken. Vier van de 7 respondenten beschikken over een interne procedure aan de hand waarvan ze de bepalingen van de wet van 15 december 2013 en van het KB van 21 december 2013 inzake RIA kunnen toepassen.

De onderstaande grafiek toont, zoals in 2016 en 2017, dat de cellen DO slechts zeer zelden worden geraadpleegd door de diensten die de taak hebben de RIA's op te maken.

Bron: Database ICDO – Februari 2019

Goede praktijk van de FOD werkgelegenheid:

Om de regelgevingsimpactanalyse correct te kunnen uitvoeren, wordt er een pagina aan besteed op het intranet van de FOD WASO. De betrokken personeelsleden hebben eerder ook een halve dag opleiding gevolgd over de RIA. Het intranet verwijst verder naar de website administratieve vereenvoudiging.

Goede praktijk van de FOD Kanselarij:

De Kanselarij respecteert de verplichting om over te gaan tot de regelgevingsimpactanalyse (RIA) van de voorontwerpen van wet en ontwerpen van koninklijk of ministerieel besluit waarvoor de tussenkomst van de Ministerraad is vereist. In het intern controledocument over het opstellen van wetgeving/regelgeving is een specifiek punt opgenomen.

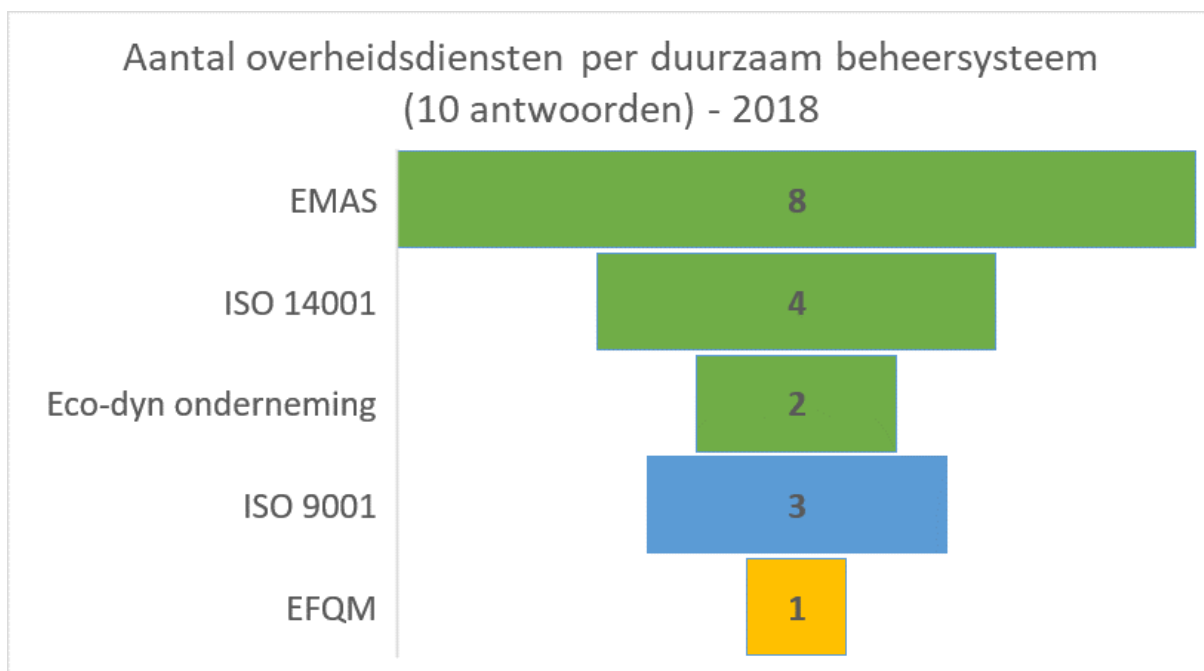
5. Duurzaam beheer in de federale overheidsdiensten

5.1. Duurzaam beheerssysteem

Voor duurzaam beheer bestaat er een ruime waaier aan tools om de interne werking van organisaties te verbeteren. Zo kunnen de federale overheidsdiensten gebruik maken van al dan niet gecertificeerde normen op het gebied van:

- Milieumanagement: EMAS, ISO 14001, Label Ecodynamische onderneming of ander;
- Kwaliteitsmanagement: CAF, EFQM, ISO 9001 of ander;
- Management van maatschappelijke verantwoordelijkheid: ISO 26000, IQNet SR10, ZEMV of ander.

10 van de 14 federale overheidsdiensten hebben via de onlinedatabase van ICDO informatie gerapporteerd over de toepassing van een duurzaam beheerssysteem.

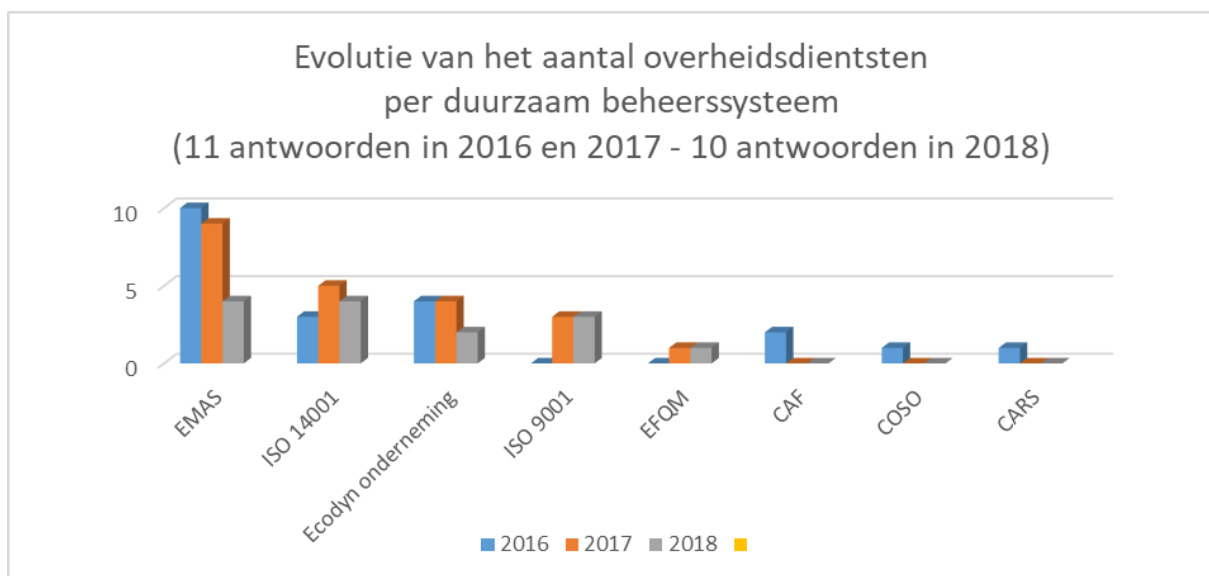
Bron: Database ICDO - Februari 2019

Onder de 10 respondenten:

- Betreffende milieubeheer:
 - heeft 1 enkel het Label Ecodynamische Onderneming: de FOD Kanselarij;
 - beschikken 4 enkel over de EMAS-registratie: de FOD's Volksgezondheid en Binnenlandse Zaken alsook de POD's Wetenschapsbeleid en Maatschappelijke Integratie;
 - heeft 1 enkel de ISO-norm 14001: het Ministerie van Defensie;

- zijn 3 in het bezit van EMAS en ISO 14001: de FOD's Mobiliteit, Economie en Werkgelegenheid;
- beschikt 1 over zowel de EMAS-registratie als de ISO-norm 14001 en het Label Ecodynamische Onderneming: de FOD Justitie.
- Betreffende kwaliteitsbeheer:
 - hebben 2 de ISO-norm 9001: de FOD Economie en de FOD Mobiliteit;
 - bezit 1 zowel de ISO-norm 9001 als het EFQM-referentiekader: de FOD Werkgelegenheid.
- Betreffende het management van het maatschappelijk verantwoord ondernemen beschikt geen enkele federale overheidsdienst over een label, norm of certificering.

In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de evolutie van het aantal federale overheidsdiensten dat tussen 2016 en 2018 over een of meerdere duurzame beheerssystemen beschikte.

Bron: Database ICDO – Februari 2019

Goede praktijk van de FOD Werkgelegenheid:

De FOD Werkgelegenheid gebruikt het Europese EFQM-model (European Foundation for Quality Management) als kwaliteitsmanagementsysteem. Het betreft een instrument dat op verschillende manieren kan worden gebruikt:

- als zelfevaluatie van de organisatie;
- voor de benchmarking ten opzichte van andere organisaties;

- voor de identificatie van verbeteringspunten;
- voor de invoering van een nieuw denkmodel binnen de organisatie;
- als structuur voor het managementsysteem van de organisatie.

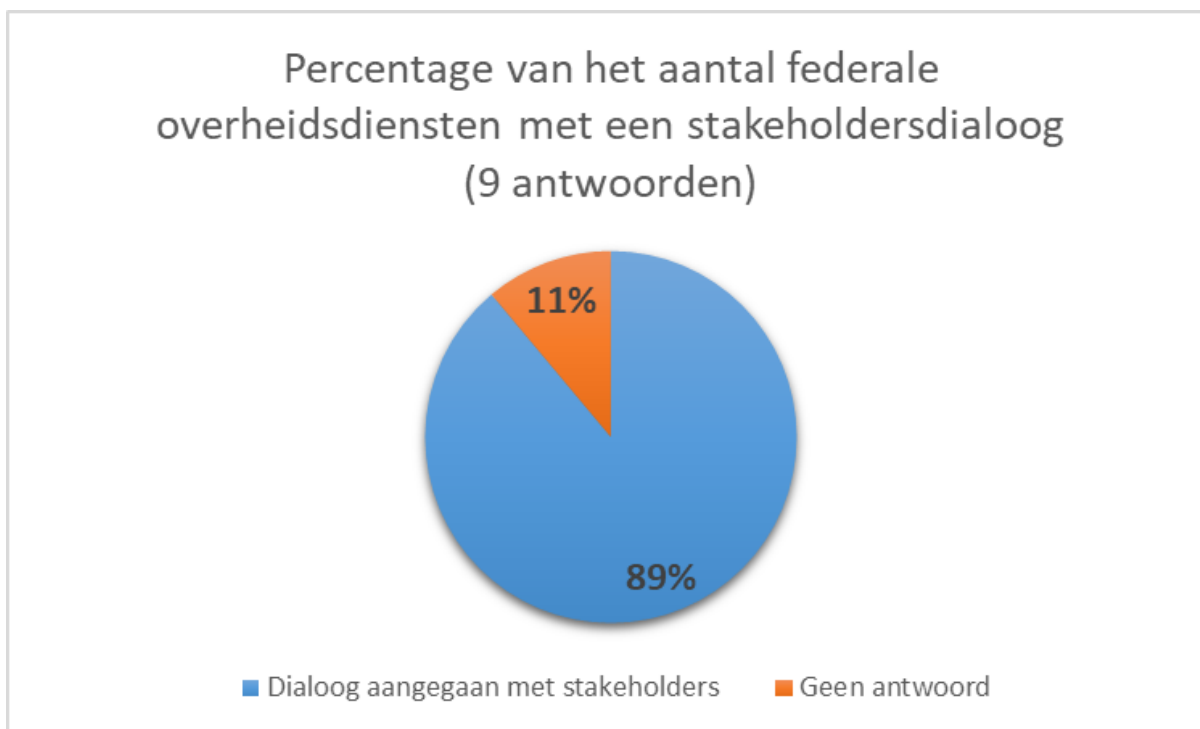
5.2. Dialoog met de stakeholders

De ISO 26000-norm geeft de volgende definities:

- Dialoog met de stakeholders: *‘een activiteit ondernomen om mogelijkheden voor dialoog te scheppen tussen een organisatie en een of meer van haar stakeholders, met het doel om een kennisbasis te creëren voor besluiten van de organisatie.*
- Stakeholder: *individu of groep die een belang heeft bij de beslissingen of activiteiten van een organisatie.*

De dialoog met de stakeholders is bijgevolg een belangrijk principe in een aanpak van maatschappelijke verantwoordelijkheid.

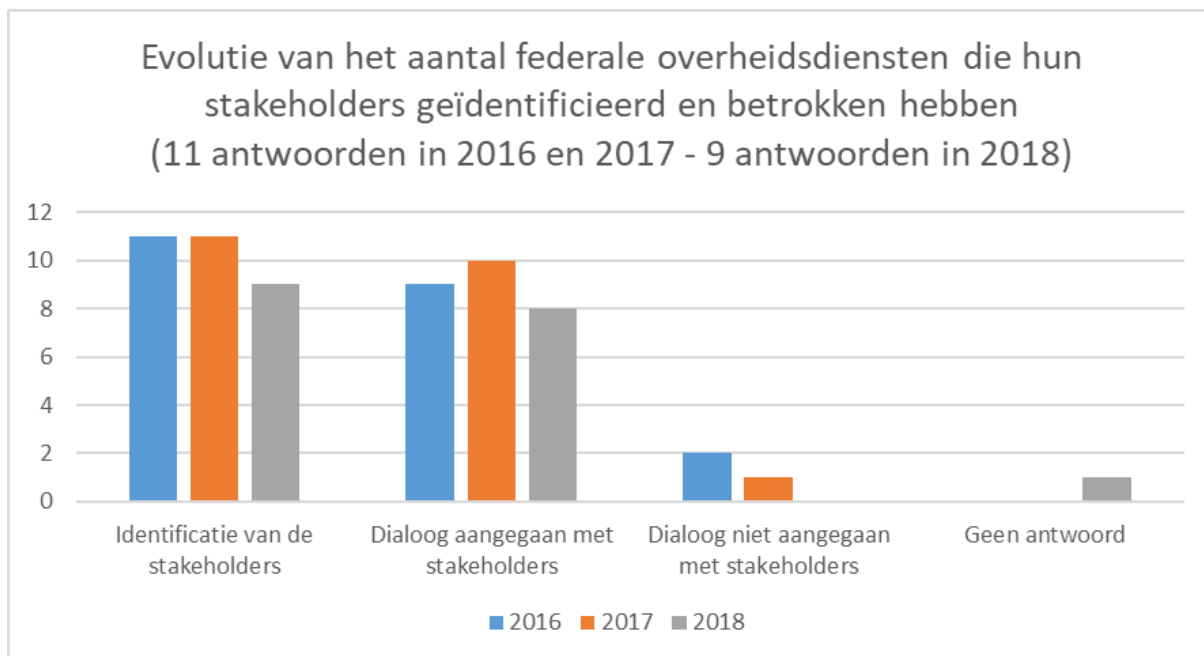
9 van de 14 federale overheidsdiensten hebben, via de onlinedatabase van ICDO, informatie gerapporteerd over het tot stand brengen van een dialoog met hun stakeholders.

Bron: Database ICDO – Februari 2019

Alle respondenten zeggen dat ze hun stakeholders hebben geïdentificeerd. 8 van hen gingen in dialoog met hun stakeholders en 1 gaf niet aan of er een dialoog was gestart.

In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de evolutie van het aantal federale overheidsdiensten dat tussen 2016 en 2018 hun stakeholders heeft geïdentificeerd en een dialoog met hen heeft aangevat.

Bron: Database ICDO – Februari 2019

Goede praktijk van de POD Maatschappelijke Integratie: de POD organiseert al verschillende jaren een extern tevredenheidsonderzoek bij zijn stakeholders.

Zo kwamen er in 2018 opnieuw ontdekkingsstages bij de POD MI voor mensen die in ocmw's werken. Verschillende diensten hebben zich ter beschikking gesteld om ze te helpen de werking van de POD MI beter te begrijpen en de samenwerking tussen de POD MI en de ocmw's te verbeteren. Ook het concept van de provinciale ontmoetingen werd bijvoorbeeld herdacht, om rekening te houden met de antwoorden en opmerkingen die tijdens de enquête 2017 werden geformuleerd. Een enquête over de informatiebrief E-cho heeft de POD MI er trouwens toe gebracht om de visual van zijn newsletter aan te passen in functie van de leesbaarheid en de duidelijkheid van de artikels, FAQ's en andere teksten.

Goede praktijk van de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie:

Het resultaat van de raadpleging van de stakeholders, georganiseerd in het kader van de opmaak van het [2^e GRI-verslag, gepubliceerd in 2018](#), is beschikbaar op de website van de FOD Economie.

Goede praktijk van de FOD Mobiliteit en Vervoer:

Op 12 maart 2018 hebben het CCIM en de FOD Mobiliteit en Vervoer samen een stakeholdersdialoog georganiseerd over "Transport in het licht van de klimaatuitdaging".

5.3. Duurzaamheidsverslagen (GRI)

In 2014 werden zes vrijwillige federale overheidsdiensten begeleid door het FIDO om een duurzaamheidsverslag op te stellen waarin ze de GRI-richtlijnen (G4) toepassen. Na afloop van deze oefening hebben vijf onder hen een eerste verslag gepubliceerd over hun economische, milieu-, maatschappelijke en governanceprestaties, waarin de positieve en negatieve weerslag van hun activiteiten en diensten wordt weergegeven. Het FIDO stelde op zijn beurt een methodologische handleiding op die specifiek is ontworpen voor federale overheidsdiensten, om hen te ondersteunen bij het uitwerken en opstellen van een GRI-verslag.

Twee federale overheidsdiensten blijven een rapport publiceren volgens de methode van het Global Reporting Initiative (GRI), namelijk de FOD Economie en de FOD Financiën. In het geval van de FOD Economie gaat het om een tweejaarlijkse publicatie (laatste publicatie in 2018), die los staat van het jaarverslag van de organisatie. In het geval van de FOD Financiën gaat het ook om een tweejaarlijkse publicatie (laatste publicatie in 2017), die deel uitmaakt van het jaarverslag.

5.4. Duurzame overheidsopdrachten

Analyse m.b.t. de naleving van de omzendbrief 16 mei 2014

Onder mandaat van de Interministriële Conferentie duurzame ontwikkeling en haar technische werkgroep duurzame overheidsopdrachten onderzochten verschillende federale en gewestelijke experts wat de mogelijkheden zijn inzake het in kaart brengen van duurzame aankopen. Daartoe werden vanaf februari 2018 verschillende indicatoren m.b.t. duurzaamheid ingelast in E-Notification. De werkgroep die de werkzaamheden opvolgt kwam samen op 12 februari en 23 april 2018.

Een eerste analyse werd uitgevoerd op de dataset van 5 februari 2018 tot 31 december 2018.

Voor de onderzochte periode bestond er nog geen verplichting voor aankopers om over gegevens m.b.t. maatschappelijke aspecten te rapporteren. Voor de gestelde periode werden 6028 Belgische (1583 federale) dossiers in detail verder onderzocht.

Opgesplitst per deelthema (milieu, sociaal, ethisch en innovatie), zijn de cijfers als volgt:

In het bestek wordt rekening gehouden met:	Federale organisaties		Belgische organisaties	
	aantal	%	aantal	%
Milieuaspecten: ja	88	5.6	261	4.3
Milieuaspecten: neen	188	11.9	775	12.9
Milieuaspecten: niet ingevuld	1307	82.6	4992	82.8

Sociale aspecten: ja	67	4.2	234	3.9
Sociale aspecten: neen	189	11.9	754	12.5
Sociale aspecten: niet ingevuld	1327	83.8	5040	83.6
Ethische aspecten: ja	56	3.5	204	3.4
Ethische aspecten: neen	183	11.6	777	12.9
Ethische aspecten: niet ingevuld	1344	84.9	5047	83.7
Innovatieve aspecten: ja	17	1.1	55	0.9
Innovatieve aspecten: neen	209	13.2	844	14.0
Innovatieve aspecten: niet ingevuld	1357	85.7	5129	85.1

Onder milieuaspecten worden verstaan:

- vermindering van energieverbruik, broeikasgassen (vooral CO₂) en of luchtvervuiling;
- vermindering van verbruik en vervuiling van water;
- vermindering van afval, recyclage, hergebruik van materialen;
- verminderen van toxische stoffen (pesticiden, schadelijke chemische substanties, zware metalen);
- bescherming en behoud van natuur en biodiversiteit.

Onder sociale aspecten worden verstaan:

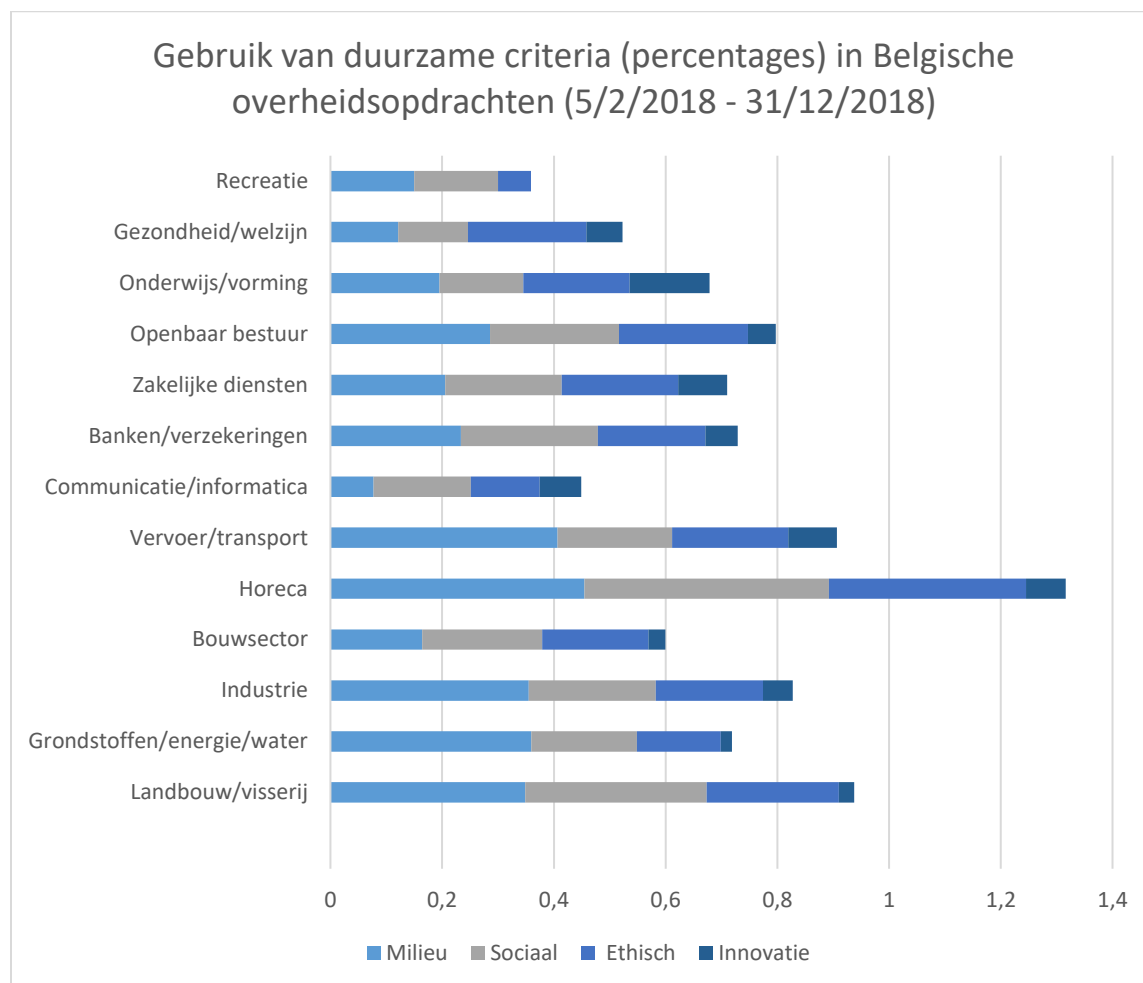
- non-discriminatie: gelijke kansen voor mannen en vrouwen, culturele diversiteit, enz.;
- toegankelijkheid voor alle personen inclusief personen met handicap;
- inschakelen / opleiding personen uit kansengroepen.

Onder ethische aspecten worden verstaan:

- het respecteren IAO conventies (in België, buitenland) ;
- duurzame / eerlijke handel ;
- het rekening houden met aanvaardbare lonen en arbeidsomstandigheden.

Uit de eerste analyse volgt dat de responsgraad eerder laag is. Anderzijds is er geen verplichting voor de aankopers om de gegevens in te vullen.

In onderstaande tabel is te zien voor welke opdrachten het meeste aandacht besteed wordt aan duurzame aspecten in overheidsopdrachten, uitgesplitst per [CPV-code](#) (Common Procurement Vocabulary). De resultaten focussen enkel op de aankopers die 'ja' of 'neen' hebben geantwoord. Ze geven weer voor welke opdrachten effectief rekening gehouden is duurzame criteria ('ja' antwoorden op totaal aantal antwoorden). Hieruit blijkt dat overheidsopdrachten gelanceerd in de sectoren horeca, vervoer/transport en landbouw/visserij (top 3) het meest rekening houden met duurzame aspecten.

Overige initiatieven inzake monitoring

Aanvullend op deze oefening is de FOD BOSA gestart met de bouw van het Ariba platform, een *end-to-end* platform dat het beheer van de federale overheidsopdrachten in *back-office* mogelijk moet maken. Potentiële leveranciers van de federale overheid kunnen hier bedrijfsgegevens achterlaten.

De werkgroep kwam samen op 20 december 2018 om te onderzoeken of gelijkaardige indicatoren als voor e-Notification (zie WG Duurzame Overheidsopdrachten), bestemd voor de doelgroep aankopers, ook voor de doelgroep (potentiële) leveranciers ontworpen konden worden. Via

beperkte vragenlijsten zouden bedrijven dan gegevens over hun maatschappelijke verantwoordelijkheid kunnen achterlaten. Deze kunnen door aankopers gebruikt worden voor hun marktverkenning bij de opmaak van (meer duurzame) bestekken. Eerste testen met dit systeem zijn voorzien voor 2019.

Het FIDO heeft onderzocht in welke mate aankopers de laatste 5 jaar effectief rekening gehouden hebben met het beleid rond duurzame overheidsopdrachten in e-Notification. Voor het onderzoek werd de Radboud Universiteit van Nijmegen aangesteld die aanwijzingen op gebied van milieuvriendelijk, sociaal, ethische en innovatief aankopen onderzocht in concrete overheidsopdrachten. De resultaten van het onderzoek werden gepresenteerd op 12 januari 2018. Het eindrapport is te vinden op <http://gidsvoorduurzameaankopen.be/nl/studies-en-projecten/monitoring-2017>

5.5. Stand van zaken betreffende het federale wagenpark

In omzendbrief 307 sexies van 21 april 2017 is vastgelegd dat de federale overheidsdiensten jaarlijks een overzichtslijst van hun ganse wagenpark (gekochte en geleasede voertuigen) dienen voor te leggen aan de minister die bevoegd is voor Duurzame Ontwikkeling, evenals aan de inspectie van Financiën, de regeringscommissaris van Begroting of de afgevaardigde van de minister van Begroting. Deze nieuwe omzendbrief werd voor de eerste keer toegepast in januari 2019, voor wat de toestand van het wagenpark 2018 betreft.

9 federale overheidsdiensten hebben aan deze verplichting voldaan:

- de FOD Kanselarij
- de FOD Economie
- de FOD Justitie
- de FOD Mobiliteit
- de FOD Volksgezondheid
- de FOD Werkgelegenheid
- de POD Maatschappelijke Integratie
- de POD Wetenschapsbeleid
- de Ministerie van Defensie

De omzendbrief vereist ook dat de overheidsdiensten en bepaalde instellingen van openbaar nut die over een wagenpark van minstens 20 voertuigen beschikken, de aankoop van nieuwe passagiersvoertuigen en minibussen **voor 2018** als volgt organiseren:

- minstens 10% van alle aangekochte of gehuurde wagens zijn elektrisch, hybride of rijden op CNG

EN

- minstens 15% van alle aangekochte of gehuurde wagens hebben een ecoscore hoger dan 75 (inclusief de elektrische, hybride en CNG-wagens).

Deze verplichting is van toepassing op de volgende federale overheidsdiensten:

Stand van zaken wagenpark personenwagens en minibussen in de federale overheidsdiensten die over minstens 20 wagens beschikken									
	Totaal aantal	Nieuwe aankopen in 2018							
		Aantal	Klassieke brandstof		Alternatieve aandrijving		Gemiddelde ecoscore	Ecoscore > 75	
			Aantal	%	Aantal	%		Aantal	%
Binnenl. Zaken	426	19	19	100	0	0	?	0	0
Mobiliteit	132	7	5	71,43	2	28,57	73	2	28,57
Economie	113	16	7	43,75	9	56,25	77	6	37,5
Justitie	200	10	7	70	3	30	65,3	0	0
Volksgez.	53	0							
Defensie	1 436	15	0	0	15	100	79	15	100
Buitenl. Zaken	Niet gekend								
Financiën	Niet gekend								

De gegevens die via de gegevensdatabase aan de ICDO werden overgemaakt tonen aan dat de meerderheid van de respondenten die personenwagens en minibussen aankochten in 2018 zich aan de vereisten van de omzendbrief heeft gehouden. De FOD Binnenlandse Zaken bereikt echter niet het vereiste percentage wagens met een alternatieve aandrijving en de FOD Justitie komt niet aan het vereiste percentage wagens met een ecoscore hoger dan 75.

Diezelfde omzendbrief stimuleert ook dat de diensten met een wagenpark van personenwagens en minibussen van minder dan 20 voertuigen in de mate van het mogelijke elektrische, hybride of CNG-wagens aankopen. Zij worden eveneens verzocht bijzondere aandacht te besteden aan de milieucriteria van de gekozen modellen.

De federale overheidsdiensten waarop dit betrekking heeft, zijn de FOD Beleid en Ondersteuning (BOSA), de FOD Kanselarij van de Eerste Minister, de FOD Sociale Zekerheid en de FOD Werkgelegenheid, alsook de POD Wetenschapsbeleid en de POD Maatschappelijke Integratie. Ze hebben allemaal, behalve de POD Wetenschapsbeleid en de POD Maatschappelijke Integratie, die hun gegevens niet hebben gecommuniceerd, aan de ICDO laten weten dat ze in 2018 geen nieuwe personenwagens of minibussen hebben aangekocht.

5.6. Duurzame mobiliteit

In juli 2017 heeft de FOD Mobiliteit en Vervoer een nieuwe nationale enquête gelanceerd over de woon-werkverplaatsingen van de werknemers. Deze enquête wordt om de 3 jaar georganiseerd bij ondernemingen en overheidsinstellingen in België die gemiddeld meer dan 100 werknemers in dienst hebben. Deze nieuwe editie werd verlengd tot 28 februari 2018.

De meest recente federale diagnostiek woon-werkverkeer werd in maart 2019 gepubliceerd door de FOD Mobiliteit en Vervoer (gegevens 2017). Daaruit blijkt dat de federale ambtenaren globaal gezien gebruik maken van een duurzame mobiliteitsmodus om zich naar het werk te begeven.

Diagnostiek woon-werkverkeer van de federale ambtenaren

(gegevens 2017)

Naam onderneming	Aantal werknemers	Aantal vestigingen	% Wagen	% Carpool	% Motorfiets	% Trein	% De Lijn / Mivb en Tec	% Collect. Verv. Werkg.	Fiets	Te voet	TC score
FOD Binnenlandse Zaken	4728	36	34,4%	0,6%	0,5%	45,3%	13,0%	0,0%	5,4%	0,7%	2,9
FOD Financiën	19461	92	39,1%	1,2%	0,5%	35,4%	10,3%	0,0%	11,7%	1,7%	2,7
Ministerie van Defensie	26340	48	58,2%	6,5%	4,0%	14,4%	3,3%	0,1%	12,7%	0,7%	2,0
FOD Justitie	12528	86	59,0%	3,4%	1,1%	18,3%	6,8%	0,0%	9,6%	1,8%	2,6
FOD Mobiliteit	866	1	10,2%	0,2%	0,0%	71,2%	9,2%	0,0%	7,3%	1,8%	5,0
FOD Kanselarij	238	1	15,1%	0,8%	1,3%	56,3%	23,5%	0,0%	0,8%	2,1%	5,0
FOD Economie	1596	5	6,8%	0,0%	0,0%	73,8%	15,5%	0,3%	1,1%	2,6%	4,0
FOD Sociale Zekerheid	676	1	7,7%	0,0%	0,0%	75,3%	14,9%	0,1%	0,7%	1,2%	5,0
FOD Volksgezondheid	1136	1	10,7%	0,2%	0,2%	70,3%	15,1%	0,0%	2,4%	1,1%	5,0
FOD BOSA	1040	3	4,3%	0,1%	0,2%	79,5%	11,8%	0,0%	2,4%	1,6%	5,0
POD Maatsch. Integratie	139	1	2,2%	0,0%	0,0%	79,1%	18,7%	0,0%	0,0%	0,0%	5,0
POD Wetenschapsbeleid	202	1	13,4%	0,0%	1,0%	57,4%	22,3%	0,0%	5,9%	0,0%	4,0
FOD Werkgelegenheid	630	1	6,8%	0,0%	1,4%	76,5%	13,8%	0,0%	1,4%	0,0%	5,0

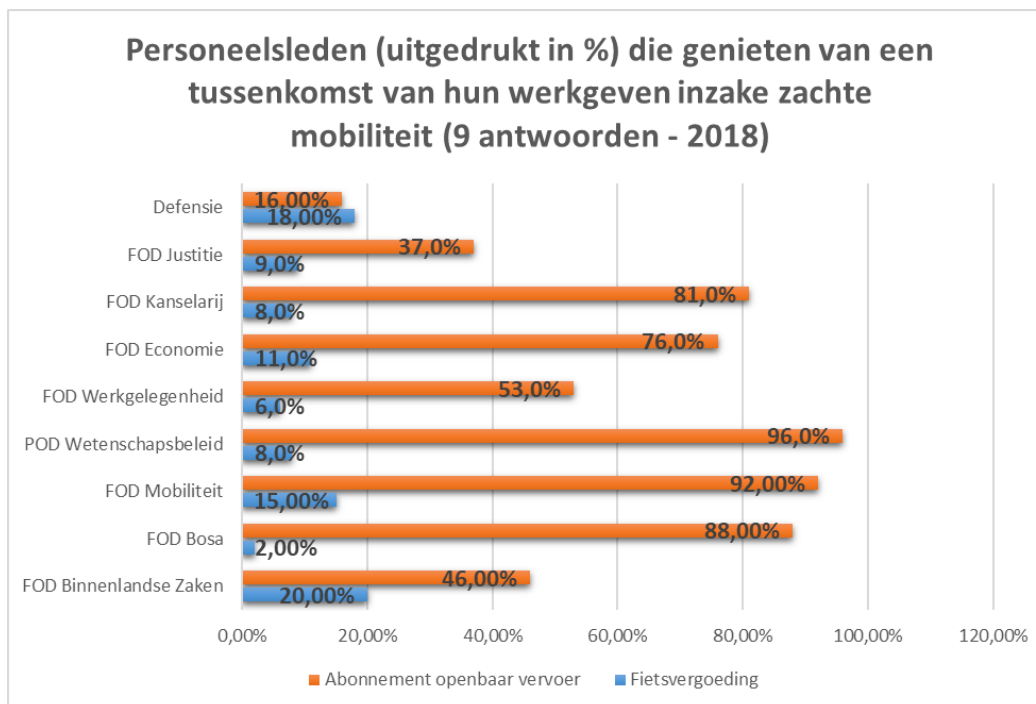
Bron: FOD Mobiliteit en Vervoer – 2019

1 = zeer slechte bereikbaarheid - 5 = uitstekende bereikbaarheid

Wat het beleid rond duurzame mobiliteit betreft, dat door de federale overheidsdiensten wordt gevoerd, hebben 9 van de 14 diensten in 2018 geantwoord op de vragenlijst van de ICDO-database. Alle respondenten voldoen aan hun verplichtingen op dat gebied:

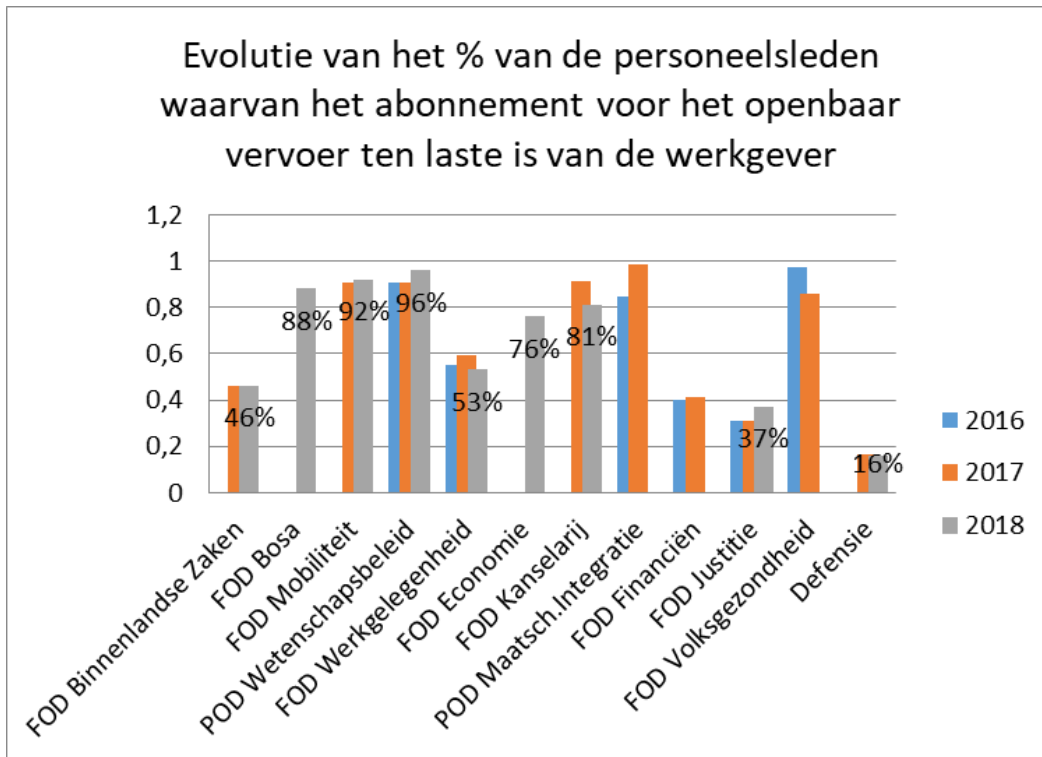
- Deelname aan de federale en gewestelijke diagnostiek woon-werkverkeer;
- Opstellen van een bedrijfsvervoerplan (BVP);
- Tenlasteneming van de abonnementen op het openbaar vervoer
- En betaling van fietsvergoedingen.

Wat de ondersteuning van zachte mobiliteit betreft, betalen alle respondenten ook voor abonnementen op het openbaar vervoer en betalen ze een vergoeding aan hun werknemers die de fiets gebruiken tijdens hun reis van huis naar werk.

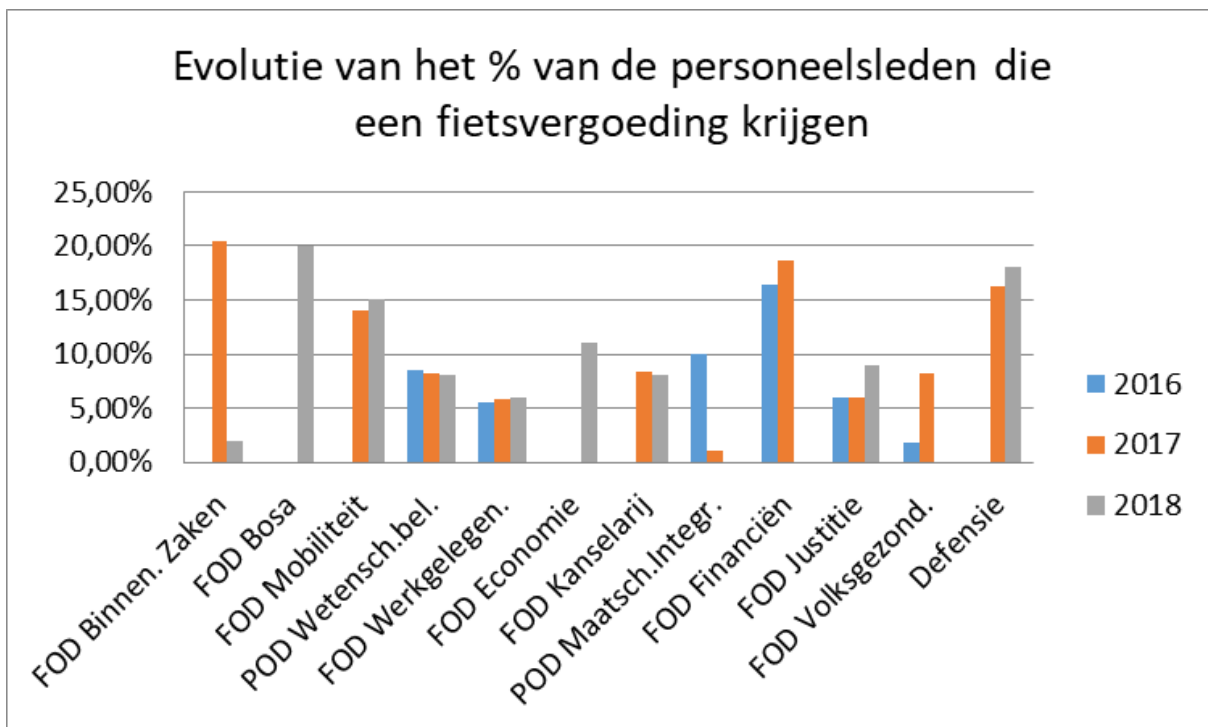
Bron: Database ICDO – Februari 2019

In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de evolutie van het percentage van personeelsleden van wie het abonnement voor het openbaar vervoer, tussen 2016 en 2018, werd terugbetaald.

Bron: Database ICDO - Februari 2019

In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de evolutie van het percentage van personeelsleden dat, tussen 2016 en 2018, een fietsvergoeding heeft ontvangen.

Bron: Database ICDO - Februari 2019

Het ontbreken van gegevens voor 2016, in beide tabellen, betekent dat de dienst geen informatie heeft meegedeeld over het desbetreffende jaar via de databank van de ICDO.

Wat de verplaatsingen voor dienstreizen in België betreft, geven acht van de negen respondenten aan dat hun overheidsdienst een beleid hanteert dat voorrang geeft aan verplaatsingen met het openbaar vervoer. Voor dienstreizen naar het buitenland geven acht van de negen respondenten aan dat hun overheidsdienst bovendien de voorkeur geeft aan de trein en/of alleen vliegreizen toestaat vanaf een bepaalde afstand.

Enkel de FOD volksgezondheid heeft een CO2-compensatiebeleid voor zijn verplaatsingen en reizen.

Goede praktijk bij de FOD Mobiliteit en Vervoer:

De FOD Mobiliteit moet een voorbeeld zijn op het gebied van mobiliteit. Daarom moedigt hij zijn medewerkers sterk aan om gebruik te maken van het openbaar vervoer. Zo goed als het voltallige personeel komt overigens met het openbaar vervoer. We beperken de verplaatsingen per auto. Het gebruik van de auto of het vliegtuig moet worden gerechtvaardigd. We voldoen aan de verplichtingen van het BVP (bedrijfsvervoerplan). We zijn momenteel een plan aan het opmaken.

Acties tijdens de Week van de Mobiliteit. Fietscoaching, fietsuitlening, verdeling van zichtbaarheidsmateriaal.

Goede praktijk bij de FOD Economie:

Elke drie jaar wordt voor elke tak van de FOD Economie een bedrijfsvervoerplan opgesteld. Er is een plan opgesteld voor Brussel, Antwerpen, Gent, Luik en Charleroi. Deze plannen zijn beschikbaar op het intranet van de FOD Economie en vermelden verschillende doelstellingen en maatregelen. Dit zijn doelstellingen met betrekking tot de spreiding van de vervoermethodes en de rationalisering van de verplaatsingen (woon-werkverkeer, telewerk, verandering van dienst, dienstvoertuigen), maatregelen om de werknemers te informeren over de inhoud en de evolutie van het bedrijfsvervoerplan, organisatie van een bewustmakingscampagne voor de werknemers etc. Naast het mobiliteitsplan wordt op het intranet van de FOD Economie ook informatie gegeven over het plan voor vervuilingsspieken (SMOG-alarm) en over wat te doen in uitzonderlijke situaties (telewerken bij een staking van het openbaar vervoer, stormalarm of thuiswerk).

Goede praktijk bij de FOD Werkgelegenheid:

Bewustmakingsacties om het fietsen te promoten via reparatiewerkshops of het aanbieden van tijdelijke "Villo"-abonnementen. De FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg heeft een fietsenstalling voor 30 fietsen.

Goede praktijk bij het Ministerie van Defensie:

Defensie bevordert de duurzame mobiliteit via verschillende middelen: een fietsvergoeding, een abonnement voor het openbaar vervoer en zelfs de organisatie van

collectief vervoer. Tegelijkertijd is Defensie van plan haar wagenpark systematisch te moderniseren en de voorkeur te geven aan milieuvriendelijkere modellen. Overeenkomstig de omzendbrief 307sexies van 21 april 2017 zal Defensie in de toekomst bepaalde auto's vervangen door CNG-, elektrische of hybride voertuigen. In 2018 werden de eerste 15 voertuigen van dit type geleased en de vervanging van 200 extra voertuigen door milieuvriendelijkere is gepland voor de komende drie jaar.

Goede praktijk bij de POD Wetenschapsbeleid:

Voor opdrachten in België vergoedt Belspo, op enkele uitzonderingen na, enkel de kosten van het openbaar vervoer. Voor opdrachten in het buitenland: Vademecum voor dienstreizen naar het buitenland. De voorkeur wordt gegeven aan reizen met de trein en de hst; vliegtravlen zijn alleen toegestaan als de heen-afstand meer dan 800 km bedraagt.

Goede praktijk bij de FOD Justitie:

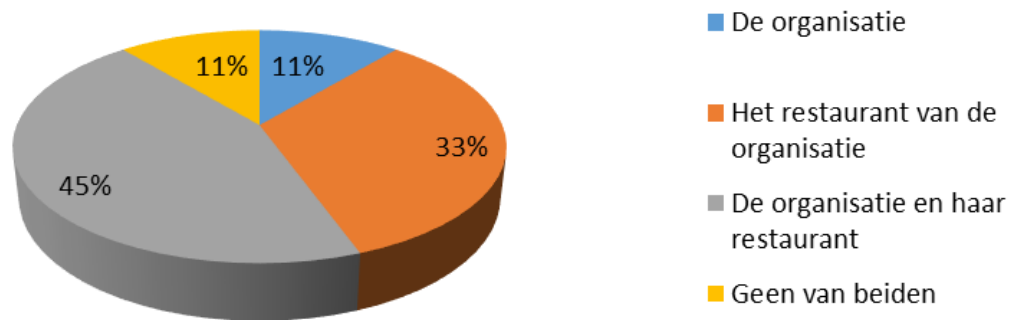
Voor opdrachten in België: Als het niet mogelijk is om in het kader van een opdracht met het openbaar vervoer te reizen, is het mogelijk om een dienstwagen te reserveren. Voor reizen in de Brusselse agglomeratie wordt sterk aangeraden om gebruik te maken van het openbaar vervoer, dat vaak sneller is, zodat de dienstwagens kunnen worden gebruikt voor langere verplaatsingen buiten de agglomeratie. Voor opdrachten in het buitenland: Er wordt prioriteit gegeven aan het openbaar vervoer boven het eigen voertuig. Het gebruik van het vliegtuig in "economy class" is toegestaan voor retourvluchten van meer dan 900 km. Indien de vertrek- en aankomsttijden het toelaten, is het gebruik van het openbaar vervoer verplicht.

5.7. Duurzame voeding

Hoever staat de integratie van duurzaamheidscriteria in het voedselverbruik van de federale overheidsdiensten in 2018 ?

9 van de 14 hebben over deze problematiek gerapporteerd via de onlinedatabase van ICDO.

Oorsprong van de genomen initiatieven om de duurzaamheidscriteria te integreren in de voedselconsumptie van de federale overheidsdiensten (9 antwoorden)

Bron: Database ICDO – Februari 2019

Goede praktijken van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu:

We hebben een cateringaanbod uitgedacht dat als duurzaam beschouwd kan worden. In het broodjesaanbod: 1/3 is belegd met kaas, 1/3 met vlees of vis en 1/3 is vegetarisch. We kunnen ook 100% vegetarische broodjes bestellen. We hebben erop gelet om seizoensgroenten aan te bieden. De fruitsappen moeten geproduceerd zijn in Europa. Thee en koffie dragen een duurzaamheidslabel. We hebben Belgische suiker in bulk met doseerschepjes in plaats van aparte zakjes, om de afvalberg te verkleinen. We proberen verpakkingen voor eenmalig gebruik te beperken. We bieden gefilterd kraanwater in een karaf aan.

Ons restaurant telt twee vorken in het kader van het Good Food Kantine-label. De koks letten erop dat er seizoensgroenten en vis van duurzame visserij te krijgen zijn. Het fruit is bio. Ons bedrijfsrestaurant probeert zoveel mogelijk te werken met lokale en Belgische producten. Elke week wordt er bijgehouden wat er verspild wordt en die resultaten worden ook bekendgemaakt. Het restaurant communiceert ook over andere dingen, onder andere over de visconsumptie. Voor het gefilterd kraanwater dat het restaurant aanbiedt, hoeven mensen niet te betalen.

Goede praktijken van het restaurant van de FOD Kanselarij van de Eerste Minister:

De inspanningen van de keuken op het vlak van duurzaamheid werden op 15 maart 2018 bekroond met het Good Food Kantine-label van Leefmilieu Brussel (één vork). De keuken heeft ook deelgenomen aan een project rond voedselverspilling, een initiatief van

Leefmilieu Brussel. Een maand lang werden de overschotten van het restaurant gewogen en werd alles genoteerd om na te gaan wat er beter kon om minder voedsel te verspillen en om tot een actieplan te komen.

Goede praktijken van het restaurant van het Justitiepaleis:

Het restaurant van het Justitiepaleis van Brussel (dat door de centrale administratie wordt beheerd) neemt verschillende initiatieven: - elke donderdag een vegetarisch gerecht op het menu (vermindering van vleesconsumptie); - vermindering van de hoeveelheid rood vlees met 10 gram per persoon (+/- 300 steak/week); - het gebruik van fairtradekoffie; - sensibilisering van de restaurantbezoekers (uitstalling van verpakkingen van gezonde producten aan de ingang van het restaurant om klanten te tonen dat wij proberen om gezondere producten te gebruiken en/of producten die meer respect hebben voor het dierenwelzijn en de natuur) bijvoorbeeld: er worden biologische eieren gebruikt; de gebruikte frituurolie draagt het "healthy green"-label (niet-gehydrogeneerde olie, zonder palmolie), er wordt bij voorkeur gewerkt met rietsuiker (met het fairtradelabel) in plaats van traditionele geraffineerde suiker; er wordt biologische witte wijn met een fairtradelabel aangeboden. Bij het samenstellen van de menu's proberen we rekening te houden met een tabel met seizoensgroenten. We proberen evenwichtige weekmenu's op te stellen, door variatie te brengen in de kleuren, verschillende soorten groenten en pasta af te wisselen, vis en vlees op het menu te zetten. Elke dag is er een saladebar met groenten, linzen en quinoa.

Goede praktijken van het Ministerie van Defensie:

Het personeel van Defensie heeft nood aan gezonde voeding, die past bij de specifieke behoeften van het beroep van militair en bij de soms bijzondere werkomstandigheden. Elementen die positief kunnen bijdragen aan duurzame voeding worden opgenomen in het project 'gezonde voeding'. Dat betekent bijvoorbeeld dat de porties vlees in de maaltijden verkleind worden. Lokale projecten worden begeleid en aangepast door een voedingsdeskundige: doelstellingen formuleren en raad geven aan het kader en het keukenpersoneel, keukenpersoneel adviseren en opleiden, klanten sensibiliseren en ten slotte het project opvolgen op basis van vragenlijsten. In 2018 werden verschillende projecten in de praktijk gelanceerd: het aanbod in bepaalde lokale militaire restaurants (mess); onderzoek naar voeding in het kader van training; nieuwe cursus 'gezonde voeding'; foodpacks voor F16-piloten.

5.8. Duurzame evenementen

In 2015 ontwikkelde het FIDO de onlinetool www.duurzaamevenement.belgium.be waarmee de duurzaamheid van een evenement kan worden beoordeeld. Verschillende thema's komen aan

bod: plaats van het evenement, voeding, logies, communicatie, enz. De tool gaat gepaard met een gids die is opgebouwd volgens dezelfde structuur en die vol staat met nuttige informatie voor de organisatie van een verantwoord evenement.

Meer informatie over de onlinetool en de gids voor de organisatie van duurzame evenementen vindt u op de website van het FIDO.

8 van de 14 federale overheidsdiensten hebben via de onlinedatabase van ICDO gerapporteerd over de integratie van duurzaamheidscriteria bij de organisatie van hun evenementen.

Geen enkel duurzaam evenement blijkt gebruik te maken van de door het FIDO ontwikkelde onlinetool. Zeven overheidsdiensten bevestigen echter dat ze rekening houden met duurzaamheidscriteria voor bepaalde evenementen maar ze maken geen gebruik van de tool. Af en toe worden de criteria gebruikt om de ecologische voetafdruk van de catering te verkleinen. De criteria hebben slechts heel zelden te maken met sociale en/of economische aspecten.

Goede praktijken van de FOD Binnenlandse Zaken:

Dankzij de permanente dialoog tussen het personeel dat intern instaat voor de catering bij de FOD Binnenlandse Zaken en de cel Duurzame Ontwikkeling is de cel DO voortdurend betrokken bij de denkoefening over duurzaamheidscriteria, vooral als het gaat over voeding.

Goede praktijken van de FOD Mobiliteit en Vervoer:

Onze administratie organiseert weinig evenementen. Als dat gebeurt, is dat met de hulp van het cafetaria. Beliris organiseert soms evenementen en doet een beroep op duurzame cateraars.

Goede praktijken van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu:

Bij het organiseren van externe evenementen houden wij rekening met de bereikbaarheid om het gebruik van het openbaar vervoer te stimuleren, en proberen we in de mate van het mogelijke (sommige zalen werken met hun eigen cateraar) samen te werken met een cateraar die biologische en/of duurzame producten gebruikt (zoals dit jaar werd gedaan voor de dag van de FOD en de nieuwjaarsreceptie).

5.9. Duurzame human resources

In deze nieuwe rubriek besteden wij aandacht aan de initiatieven en de acties die door de federale overheidsdiensten worden ondernomen in het kader van het diversiteitsbeleid en het welzijn op het werk.

Goede praktijken van de FOD Beleid en Ondersteuning (Bosa):

Binnen de DG R&D neemt een team verschillende initiatieven om het diversiteitsbeleid te ondersteunen. Dat team kijkt naar de organisatie van aanwervingen, organiseert studiedagen en infosessies.

Goede praktijken van de POD Wetenschapsbeleid:

Er zijn psychosociale risico-indicatoren ontwikkeld en die worden opgevolgd. Er werden diverse acties georganiseerd voor alle personeelsleden: wekelijkse yogalessen, griepvaccinatieprogramma, enz.

Goede praktijken van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg:

De cel Diversiteit is heel actief binnen de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg. Ze is lid van het federaal diversiteitsnetwerk en neemt deel aan de federale werkgroepen rond diversiteit. De cel denkt mee na over de jaarlijkse federale week van de diversiteit en organiseert die ook mee. Ze heeft een jaarplan rond diversiteit. De cel Diversiteit heeft ook een heel actieve sensibiliseringsblog op het intranet. Wat gendermainstreaming betreft, neemt de cel deel aan de Interdepartementale Coördinatiegroep (ICG), organiseert zij een intern netwerk voor gendermainstreaming bij de FOD WASO, bestaande uit vertegenwoordigers van de directies-generaal, managementdiensten en werknemers die zich bezighouden met thema's van het federale plan gendermainstreaming of die een specifieke rol spelen bij de uitvoering van de wet inzake gendermainstreaming. De cel heeft ook een intern jaarlijks actieplan over gendermainstreaming (genderwet).

Goede praktijken bij de FOD Kanselarij van de Eerste Minister:

De Kanselarij blijft initiatieven nemen om het welzijn van het personeel te verbeteren: sessies mindfulness en yogacursussen in het Internationaal Perscentrum, terbeschikkingstelling van de ontspanningsruimte van de apotheek van de gezamenlijke sociale dienst van de horizontale FOD's en de Regie der Gebouwen, sportdag, lessen Tai Chi Chuan bij de Regie der Gebouwen en gebruik van de faciliteiten van de Koninklijke Militaire School tegen betaling.

Goede praktijken van de FOD Justitie:

Over het algemeen blijft ons departement aandacht besteden aan diversiteit, door er rekening mee te houden in de verschillende personeelsopleidingen, door specifieke opvang te verzorgen voor werknemers met een handicap, door de aanvragen om werkplekken aan te passen op te volgen, door deel te nemen aan het federale diversiteitsnetwerk, enz.

Goede praktijken van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu:

CREATIVE@Healthy workers - Geen enkele job, ongeacht hoe geweldig ze is of hoeveel energie en voldoening ze oplevert, is het waard om er onze fysieke, mentale of emotionele gezondheid voor op te offeren ... Concreet draait het project rond vier thema's: • Gezond eten is een van de sleutelementen om zich elke dag goed in zijn vel te voelen en energie te krijgen. • Bewegen - individueel of in groep, plezier beleven, gelukkig zijn, heeft een gunstig effect op ons lichaam en onze geest. • 's Avonds laat nog e-mails beantwoorden, op automatische piloot op sociale media surfen, ... Het recht om niet online te zijn: we moeten vragen durven stellen bij de manier waarop we omgaan met het internet en we

moeten sommige gewoonten durven veranderen. • Mediteren, sofrologie, omgaan met stress ... Dat zijn manieren om zinvol om te gaan met pauzes, te leren om dagelijks te ontspannen en daardoor niet alleen rustiger maar ook efficiënter worden. • Steeds meer mensen willen meer balans in hun leven. Op individueel niveau betekent dat vooral dat mensen zelf willen kunnen bepalen hoe ze hun tijd besteden en dat ze zich beter willen organiseren. Voor werkgevers houdt dat in dat ze praktische oplossingen moeten aanreiken om het leven van hun medewerkers eenvoudiger te maken.

Goede praktijken van het Ministerie van Defensie:

Bij Defensie wordt er regelgeving uitgewerkt rond een diversiteitsbeleid. Daarbij wordt er bijzondere aandacht besteed aan de volgende thema's: gendergelijkheid, culturele identiteit, mensen met een beperking, gender en transgenders. In 2018 werden de volgende projecten gerealiseerd: (1) 38 voorstellingen van het diversiteitstheater ten voordele van de basisopleiding van militairen; (2) Publicatie van het Actieplan Defensie "Vrouwen, Vrede en Veiligheid 2017 – 2021", (3) Uitgave van de strip "Emma en Lucas zijn kandidaat" rond de thema's diversiteit, waarden van het leger en algemene gedragsvaardigheden. (4) Opstart van het netwerk "Gender in Motion" (5) Conferentie "15 jaar diversiteitsbeleid bij Defensie". Defensie kijkt systematisch of er gehandeld wordt overeenkomstig alle wettelijke eisen over welzijn op het werk, overeenkomstig de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk (B.S. 18.09.1996) en de bijhorende koninklijke besluiten (CODEX). Daarom werd er een jaarlijks actieplan (JAP 2018) opgesteld op basis van een globaal preventieplan (GPP 2018-2022), in overleg met de representatieve vakbondsorganisaties.

6. Activiteiten van de Cellen Duurzame Ontwikkeling van de Federale Overheidsdiensten

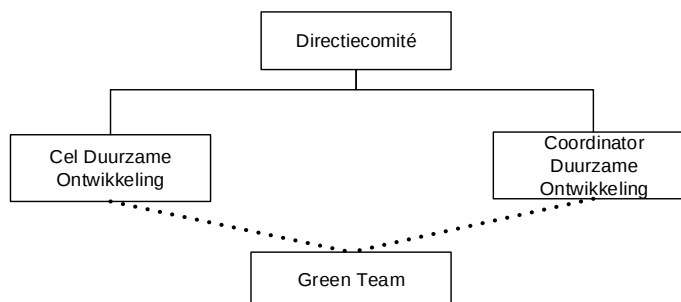
6.1. FOD Kanselarij van de Eerste Minister

(de heer Christophe Cuche, lid van de ICDO en mevrouw Aude Van Grootenbruel, plaatsvervangster)

De Cel “Duurzame Ontwikkeling” van de Kanselarij van de Eerste Minister werd opgericht in overeenstemming met het koninklijk besluit van 22 september 2004 houdende de oprichting van cellen duurzame ontwikkeling in de federale overheidsdiensten, de programmatorische federale overheidsdiensten en het Ministerie van Landsverdediging.

Het onderstaande organigram geeft weer welke actoren het nauwst betrokken zijn bij duurzame ontwikkeling binnen de Kanselarij. Het bevestigt het belang van de Cel DO.

De cel "Duurzame ontwikkeling" is samengesteld uit:

- een vertegenwoordiger van het Directiecomité (in dit geval de Voorzitster van het Directiecomité a.i.),
- de coördinator Duurzame Ontwikkeling, vertegenwoordiger van de Kanselarij van de Eerste Minister bij de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (ICDO) en zijn vervangster,
- de verantwoordelijke voor het communicatiebeleid rond duurzame ontwikkeling,
- een verantwoordelijke van de dienst ICT,
- een verantwoordelijke van de dienst Budget & Beheerscontrole,
- een verantwoordelijke van de dienst Secretariaat en Logistiek,
- één van de twee preventieadviseurs,

- een vertegenwoordiger van de Algemene Directie Secretariaten en Overleg, lid van de Werkgroep "Duurzame ontwikkelingseffectbeoordeling" bij de ICDO,
- een vertegenwoordiger van de Dienst Administratieve Vereenvoudiging,
- een vertegenwoordiger van het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling (FIDO),
- en de verantwoordelijke voor de opvolging van de milieu-indicatoren.

In de praktijk wordt de Cel DO ondersteund door het Green Team, een gemotiveerde ploeg van een tiental mensen uit verschillende diensten, die concreet en proactief te werk wil gaan.

Met ondersteuning van het Directiecomité spannen de Cel DO en het Green Team zich samen in om de volgende taken te volbrengen:

- deelnemen aan de werkgroepen van de ICDO,
- de uitwerking en de opvolging van het Actieplan Duurzame Ontwikkeling van de Kancelarij,
- de opvolging van de duurzaamheid van de overheidsopdrachten van de Kancelarij,
- de opvolging van de uitvoering van het beleid inzake intern milieubeheer,
- de bewustmaking van de Kancelarij voor duurzame ontwikkeling.

Activiteiten van de Cel DO en van het Green Team

De bewustmaking van alle personeelsleden voor duurzame ontwikkeling is een continu proces, via intranet, e-mails, affiches en activiteiten. Heel concreet voerde de Kancelarij volgende projecten uit in 2018:

- Eind 2017 – begin 2018 heeft ze een sensibiliseringscampagne rond biodiversiteit verspreid die werd opgezet door de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu in samenwerking met de Cel Campagnes van de Algemene Directie Externe Communicatie. Deze campagne had tot doel burgers tips en eenvoudige praktijken aan te reiken om te consumeren met eerbied voor de biodiversiteit. Daartoe zijn verschillende aanklikbare thema's beschikbaar op de website bebiodiversity.be.
- Naar aanleiding van de Dag van de Aarde (22 april 2018) heeft ze enkele tips over plasticvervuiling verspreid en herinnerd aan enkele "**green tips**" over afvalsortering, papierverbruik, verwarming, elektriciteit, water en dienstreizen.

Naar aanleiding van de **Week van de Mobiliteit** (van 16 tot 22 september 2018) werden de personeelsleden via intranet aangemoedigd om de dienstfietsen van de Kancelarij te gebruiken, waarvan er twee elektrisch zijn, voor hun dienstverplaatsingen binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De Kancelarij verbindt zich er tevens toe duurzame mobiliteit te promoten door communicatiemateriaal te verstrekken in het kader van de actie "Naar het werk zonder auto". Fietskaarten, fietsplaatjes en ander klein materiaal worden in dat kader gratis ter beschikking gesteld van de personeelsleden.

De Kancelarij blijft initiatieven nemen om het **welzijn van het personeel** te bevorderen: mindfulness-sessies en yogalessen in het Internationaal Perscentrum, terbeschikkingstelling van het relaxatielokaal van het dispensarium van de sociale dienst bij de Horizontale FOD's en de Regie der Gebouwen, sportdag, Tai Chi Chuan lessen bij de

Regie der Gebouwen en gebruik tegen betaling van de infrastructuur van de Koninklijke Militaire School ...

- Tot slot is en blijft de **Week van de duurzame ontwikkeling van de federale overheid** (van 22 tot 26 oktober 2018) een belangrijke activiteit binnen onze organisatie. Het Green Team vormt bovendien een onmisbare, drijvende kracht achter de organisatie van dat evenement. In 2018 stond die week in het teken van het thema “Zero afval”.

Naar aanleiding hiervan werd een “zero afval” stand opgesteld in het personeelsrestaurant en kwamen twee leden van de vrijwilligersorganisatie “Zero Waste Belgium” enkele eenvoudige en voor iedereen toegankelijke oplossingen voorstellen om afval te vermijden en onze ecologische voetafdruk te verkleinen. Om de leden van de Kancelarij ertoe aan te zetten deel te nemen aan de ecologische overgang naar een samenleving die bewuster en zuiniger omgaat met grondstoffen, werden een boekenlijst over het thema “Zero afval” en een recept om zelf tandpasta te maken op het intranet van de Kancelarij geplaatst.

Verder startte de dag van de duurzame ontwikkeling traditiegetrouw met een duurzaam ontbijt in het personeelsrestaurant, gevolgd door een duurzaam menu tijdens de lunchpauze.

De maatregelen en acties van de FOD Kancelarij die bijdragen aan duurzame ontwikkeling

De Kancelarij wil een antwoord bieden op 9 uitdagingen die een impact hebben op maatschappelijk, ecologisch, economisch en ethisch vlak.

1. Ondersteuning van de werking van de regering door de kwaliteit en de continuïteit van de diensten die we aanbieden.
2. Transparante informatie door een efficiënte communicatie van de beslissingen van de federale regering en van de diensten die de federale overheid levert.
3. Verantwoorde openbare investeringen door de voorbereiding van de reglementering inzake overheidsopdrachten met bijzondere aandacht voor sociale en milieuclausules.
4. Ondersteuning van het overleg tussen de federale staat en de deelgebieden en tussen de federale staat, de deelgebieden en de vakbonden door onze deskundigheid en het vertrouwen dat we opwekken.
5. Een optimale federale administratie door als drijvende kracht achter belangrijke projecten op te treden, door in transversale projecten te investeren en door gemeenschappelijke waarden te delen.
6. Een rechtvaardig en duurzaam humanresourcesbeleid door het uitvoeren van actieplannen zoals gendermainstreaming, handistreaming, diversiteitsbeleid ...
7. Betrokken en geëngageerd personeel:

- door werkinstrumenten en -processen te verbeteren
- door gezonde voeding te promoten
- door de personeelsleden aan te moedigen een carrièreplan te verwezenlijken
- door interne mobiliteit te stimuleren

8. Zichtbaarheid en promotie van de federale instellingen door promotie-, communicatie- en bewustmakingsacties en de organisatie van evenementen met een hoge toegevoegde waarde.

9. Duurzame ontwikkeling is een dagelijkse realiteit door de aanpak van:

- afval
- mobiliteit
- CO²-vermindering
- energie-, water- en papierverbruik

Duurzame ontwikkeling vormt een rode draad bij alle activiteiten en taken van de Kanselarij.

- Duurzame ontwikkeling heeft elk jaar haar plaats in de **Algemene beleidsnota** van de Eerste Minister. Bovendien is het topmanagement erg begaan met duurzame ontwikkeling.
- Alle personeelsleden van het bestuur en van de beleidsorganen zijn zich bewust van de rol die ze op dat vlak kunnen spelen, **elk** op hun niveau. Zowel in het kader van de interne activiteiten van de Kanselarij als tijdens vergaderingen buitenshuis mag duurzame ontwikkeling niet uit het oog wordt verloren.
- In dat kader neemt de Kanselarij zoveel mogelijk deel aan de **netwerken en werkgroepen** van de ICDO en het FIDO. Dankzij de talrijke contacten is de samenwerking optimaal.
- De Kanselarij respecteert de verplichting om een **regelgevingsimpactanalyse (RIA)** uit te voeren voor voorontwerpen van wet en ontwerpen van koninklijk of ministerieel besluit waarvoor de tussenkomst van de Ministerraad vereist is.
- In samenwerking met het FIDO en de ICDO is de dienst overheidsopdrachten van de Kanselarij dit najaar begonnen met het actualiseren en vereenvoudigen van de **omzendbrief van 16 mei 2014—Integratie van duurzame ontwikkeling**, met inbegrip van sociale clausules en maatregelen ten voordele van kleine en middelgrote ondernemingen, in het licht van de nieuwe wetgeving overheidsopdrachten. Die actie draagt overigens bij tot het behalen van de duurzame ontwikkelingsdoelstelling van de Verenigde Naties (SDG) 12.7 “Duurzame praktijken bij overheidsopdrachten bevorderen in overeenstemming met nationale beleidslijnen en prioriteiten”.
- In 2018 heeft de Kanselarij tevens een beroep gedaan op een academische partner om een **screening** uit te voeren van **de communicatiecampagnes** van de federale overheid **vanuit het genderperspectief**. Dankzij de resultaten en aanbevelingen die uit die studie zullen voortvloeien, zal de Kanselarij in 2019 over nieuwe tools beschikken om de integratie van de genderdimensie in de federale communicatie voort te zetten.

- De tweejaarlijkse evaluatie van het actieplan 2018 en de uitwerking van het **actieplan 2019** maakten het tot slot mogelijk om stil te staan bij het reeds verrichte werk en na te denken over nieuwe mogelijkheden om duurzame ontwikkeling beter te integreren in de opdrachten en beleidslijnen van de Kancelarij, maar ook in haar intern beheer.

Krachtlijnen van duurzaam beheer in de interne werking van de Kancelarij van de Eerste Minister

- Milieubeheersysteem

Sinds 7 februari 2017 beschikt de Kancelarij over het **label “Ecodynamische onderneming”** met drie sterren, voor drie jaar. De presentatiefiche van het label “Ecodynamische onderneming” van onze FOD staat op de website van Leefmilieu Brussel en bevat enkele voorbeelden van gerealiseerde ecodynamische acties die onze organisatie graag naar voor wil brengen (beheer van het energieverbruik en het papierverbruik, bewustmaking van het personeel, opvolging van indicatoren, “Paperless Government”, “Green Data Center”, Green Team, duurzaam restaurant ...).

- Duurzaam aankoopbeleid

De Kancelarij is erg begaan met de impact die ze kan hebben dankzij haar aankoopbeleid.

Daarom ziet ze toe op de interne toepassing van de bepalingen van de omzendbrief van 16 mei 2014 – Integratie van duurzame ontwikkeling, met inbegrip van sociale clausules en maatregelen ten voordele van kleine en middelgrote ondernemingen.

Verder heeft de Kancelarij in 2017, overeenkomstig haar Actieplan Duurzame Ontwikkeling, een **tool uitgewerkt om de opvolging en reporting van haar aankopen te organiseren en de integratie van duurzame ontwikkeling** in haar overheidsopdrachten **beter te kunnen meten**. Deze databank is sinds januari 2018 operationeel, maar de bestaansreden en werking ervan moeten worden herzien in het licht van het BeCEPS-project dat door de FOD BOSA wordt uitgewerkt in het kader van het centralisatieproces van de federale aankopen.

Overeenkomstig haar Actieplan Duurzame Ontwikkeling heeft de Kancelarij ook maatregelen genomen om **de kennis van haar personeel over overheidsopdrachten te vergroten**. Daartoe heeft ze contact opgenomen met een personeelslid van het Ministerie van Defensie en er werden twee opleidingen georganiseerd. De eerste opleiding, die 2 uur duurde, was bestemd voor de leden van het Directiecomité. Doel was hen erop te wijzen dat het nodig is om overheidsopdrachten vooraf te plannen, maar ook dat het belangrijk is om de behoeften goed te formuleren en (indien mogelijk) duurzame criteria te integreren. De tweede opleiding was bestemd voor de voornaamste aankopers van de Kancelarij en bestond uit twee modules. Een eerste module, van één dag, handelde over de behoefteformulering en een tweede module, van een halve dag, had betrekking op de integratie van duurzame ontwikkelingscriteria in overheidsopdrachten. Vier aankopers van de Kancelarij hebben hieraan deelgenomen.

- **Duurzame voeding**

De inspanningen van de Keuken op het vlak van duurzaam beheer werden dit jaar beloond met het behalen, op 15 maart 2018, van het label Cantine Good Food (één vork) van Brussel Leefmilieu.

Om dit label te behouden, heeft de Keuken haar inspanningen voortgezet om de negatieve milieu-impact van de gerechten die aan de klanten in het restaurant worden aangeboden te verminderen, rekening houdend met de tevredenheid van de klanten en met budgettaire beperkingen (vegetarische alternatieven, biobroodjes, keuze uit verschillende MSC-gelabelde soorten vis, meer aandacht voor seizoensgebonden groenten en fruit en vermelding in vetjes in het menu wanneer dit het geval is, aankoop van bioproducten zoals brood, melk, quinoa, bepaalde groenten ..., opname van een vegetarische verrassing in het menu, deelname aan de bioweek,).

Verder heeft de Keuken deelgenomen aan een project rond voedselverspilling van Brussel Leefmilieu. Gedurende één maand werden de resten van het restaurant dagelijks gewogen en genoteerd om te bekijken welke verbeteringen konden worden aangebracht op het vlak van voedselverspilling, met het oog op het opstellen van een actieplan.

- **Duurzame mobiliteit en dienstvoertuigenpark**

De Kancelarij stelt 252 personen te werk, ongeacht hun statuut. 21 personeelsleden (8%) kregen een fietsvergoeding en 204 personeelsleden (81%) genoten een abonnement op het openbaar vervoer.

Voor de 5 dienstvoertuigen van de Kancelarij werd een leasingovereenkomst afgesloten. Een van deze voertuigen is hybride.

6.2. FOD Personeel en Organisatie

(mevrouw Myriam Bouveroux)

Activiteiten van de Cel DO

Het integreren van de vier entiteiten 'FOD B&B', 'FOD P&O', 'Fedict' en 'Empreva' vanaf 1 maart 2017 heeft een behoorlijk aantal gevolgen gehad voor het beleid rond duurzame ontwikkeling in de nieuwe organisatie, genaamd 'FOD BOSA'.

Een eerste belangrijk aspect bevindt zich op de verticale as van de infrastructuurbehoeften. De oude structuren bevonden zich verspreid over vijf gebouwen : Wetstraat 51, Handelsstraat 98, Koningsstraat 30 bus 2, WTC III in de Simon Bolivarlaan 30 en Eurostation. Twee van deze gebouwen – Wetstraat 51 en Koningsstraat 30 bus 2 – zijn ooit gecertificeerd geweest als EMAS-geregistreerd. In beide gebouwen bestond er dus een gecertificeerd 'milieumanagementbeleid' dat een heel aantal aspecten rond duurzaamheid en duurzame ontwikkeling mee insloot. Een typisch voorbeeld hiervan is het werken rond 'duurzame aankopen' met gevolgevingen aan een aantal circulaires en richtlijnen. Het gebouw "Wetstraat 51" wordt geleidelijk aan verlaten in de loop van 2017 en 2018 met de bedoeling een concentratiebeweging te volbrengen in WTC III. Een belangrijk gevolg voor het beleid rond duurzame ontwikkeling is dus het transponeren van deze beleidsmaatregelen naar de grotere nieuwe organisatie FOD BOSA hetgeen momenteel in volle beweging is. Het herschrijven van een aantal procedures in WTC III rond deze problematiek is een verder gevolg. Dit heroriënteringswerk is momenteel in volle gang. Er werd reeds overgegaan tot het opmaken van een milieubeleidsverklaring voor het nieuwe geheel vanuit het standpunt van het gebouw WTC III.

Een tweede aspect betreft het toepassen van een aantal duurzaamheidsregels in overeenstemming met nieuwe wetgeving in het Brussels Gewest. Telkens bij aankomst van een nieuwe groep personeelsleden die verhuist naar WTC III dient nagegaan te worden of deze duurzaamheidsregels gekend zijn bij de nieuwkomers. Zo schrijft het intern reglement richtlijnen voor inzake gebruik (of juist niet gebruik) van kleine apparaten (koffiemachines, radios) en het duurzaam omgaan ermee.

Een derde aspect betreft het toepassen van een aantal milieuregels in het gebouw WTC III. Zo dienen procedures rond afvalverwerking, stockage, vervoersmiddelen telkens herschreven te worden in het kader hiervan. Ook dit werk is in volle opbouw geweest in 2018.

Een vierde aspect is het streven naar een nieuw milieumanagementsysteem. Hier werd de optie genomen om het gebouw milieutechnisch in orde te stellen qua systemen en wettelijke conformiteit en vanuit dat platform eventueel een herziene versie van een certificaat aan te vragen. Dit is intussen gerealiseerd en de entiteit BOSA kan op deze manier terug deelnemen aan de diverse cycli

Een vijfde aspect is het indienen van een 'aanvraag toekenning ecodynamisch label' bij Brussel Leefmilieu. Hier zijn een onnoemlijk aantal duurzaamheidsaspecten aan verbonden.

De maatregelen en acties van de FOD Kanselarij die bijdragen aan duurzame ontwikkeling

ZELFEVALUATIEKADER MAATSCHAPPELIJKE VERANDWOORDELIJKHEID (ZEMV)

Het ZEMV is meer dan louter een evaluatietool, het focust prioritair op acties. Het doel is immers om een actieplan op te stellen. Dit actieplan kan een hulp zijn bij het ontwikkelen van het overheidsbeleid (policy design) en voor de bestuursovereenkomst, waarin hij geïntegreerd kan worden.

De ZEMV-tool toepassen komt erop neer dat je een proces volgt dat gestructureerd is om een strategie op het vlak van maatschappelijke verantwoordelijkheid te ontwikkelen.

- de opdrachten en kernactiviteiten van de organisatie en de daarmee verbonden hoofdthema's vaststellen;
- de stakeholders in kaart brengen ;
- het belang van de hoofdthema's voor de organisatie en voor de stakeholders beoordelen;
- de verwachtingen van de stakeholders met betrekking tot de Centrale aandachtspunten vaststellen;
- de impact van de organisatie op de stakeholders beoordelen en, in omgekeerde zin, de impact van de stakeholders op de organisatie;
- de invloedssfeer van de organisatie beoordelen;
- de prioritaire actiegebieden in kaart brengen;
- het maatschappelijk actieplan opstellen ;
- het actieplan uitvoeren ;
- de uitvoering van het actieplan en het bestuur van de organisatie op het vlak van maatschappelijke verantwoordelijkheid beoordelen.

Het identificeren en analyseren van de stakeholders neemt een belangrijke plaats in. Welke impact heeft de organisatie op haar stakeholders, gelet op de 7 Centrale aandachtspunten? Omgekeerd: welke invloed oefenen deze stakeholders voor elk hoofdthema uit op het optreden van de organisatie? Origineel aan het ZEMV is dat het toepassingsgebied ervan is uitgebreid tot de "invloedssfeer" van de organisatie. Wat kan de organisatie doen dat verder gaat dan het strikte kader van haar opdrachten, bijvoorbeeld op het vlak van lokale ontwikkeling of mensenrechten?

In 2017 heeft het management team van de DG R&O een oefening uitgevoerd rond visie, missie, waarden waarbij ze de 8 centrale vragen van de maatschappelijke verantwoordelijkheid heeft meegenomen.

De FOD Binnenlandse Zaken, het RIZIV wensen deze 8 centrale vragen rond maatschappelijke verantwoordelijkheid op te nemen in hun nieuw beheerscontract.

De Openbare Watermaatschappij heeft het geheel van zijn personeel laten deelnemen aan de definitie van de waarden en heeft de gedragingen en indicatoren vastgelegd voor elke werknemer, voor de teamverantwoordelijke en per dienst. De duurzaamheid is één van de waarden van hun charter.

Een diepgaande analyse werd uitgevoerd rond maatschappelijke verantwoordelijkheid van de RSZ en van de RVA in het kader van het eindwerk van Sabine Jennes.

Op 27/11/2017 werd een event met de mandatarissen georganiseerd rond maatschappelijke verantwoordelijkheid en het engagement van de administraties naar de burgers met de regio's en gemeenschappen. Alle documenten zijn op fedweb.

6.3. FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

(mevrouw Ellen Cheyns, lid van de ICDO, en de heer Tim Bogaert, plaatsvervanger)

Niet ontvangen.

6.4. FOD Binnenlandse Zaken

(mevrouw Sandrine Honnay, lid van de ICDO, en mevrouw Els De Deken, plaatsvervanger)

Gelet op de omvang van de FOD BiZa is de Cel DO in maart 2014 veranderd in het netwerk duurzame ontwikkeling. Dit netwerk bestaat uit personen die bezig zijn met duurzame ontwikkeling in de verschillende Algemene Directies, het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen en de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. Ook afgevaardigden van de medewerkers van de horizontale diensten behoren tot het netwerk, namelijk de vertegenwoordiger bij de ICDO, de EMAS-coördinator van de gebouwen van de FOD BiZa, een verantwoordelijke van de Stafdienst B&B en een verantwoordelijke van de Dienst Communicatie.

In 2018 waren er twee coördinatoren voor de cel DO, eerst mevrouw Hilde Jonckheere en vervolgens Sandrine Honnay. De coördinator is ook lid van de ICDO en mevrouw Els De Deken was het hele jaar plaatsvervanger voor deze post.

Activiteiten van de Cel DO

De coördinator van de Cel DO neemt deel aan de vergaderingen van de ICDO en van het FIDO door bij te dragen aan de vergaderingen en de werkgroepen. Bovendien werkt hij mee aan de rapporten van de ICDO betreffende de wagenparken en de overheidsopdrachten, alsook aan de jaarrapporten van de activiteiten van de leden van de ICDO.

De coördinator van de Cel DO neemt deel aan verschillende evenementen in het kader van de duurzame ontwikkeling zoals het *Forum SDG's* of de *Summit for Future Generations*.

Ten eerste waakt de Cel DO over het behalen van de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling die gedefinieerd zijn in het bestuur plan. Dit bestuur plan wordt ondertekend door de voogdijministers. Ten tweede zorgt de Cel DO voor de implementatie en uitvoering van het plan inzake duurzame ontwikkeling voor de FOD BiZa. Voorts steunt de Cel DO de integratie van de criteria inzake duurzame ontwikkeling in de overheidsopdrachten en de uitwerking van een duurzaam aankoopbeleid, met inbreng van een van de leidinggevenden van de Stafdienst B&B binnen zijn netwerk.

Tot slot treden de leden van de Cel DO regelmatig op om met de verschillende personeelsleden andere alternatieven te overwegen die meer aansluiten op duurzame ontwikkeling.

De maatregelen en acties van de FOD Kanselarij die bijdragen aan duurzame ontwikkeling

Het beleid inzake duurzame ontwikkeling van onze organisatie streeft twee strategische doelstellingen na: de aanwezigheid van een op ISO 26000 gebaseerd of equivalent beheerssysteem of de aanwezigheid van een actieplan volgens PDCA-cyclus.

De Cel DO maakt jaarlijks een actieplan inzake duurzame ontwikkeling op. De Cel Duurzame Ontwikkeling actualiseert dit plan om de zes maanden alvorens het ter goedkeuring voor te leggen aan het Directiecomité. Dit plan betreft verschillende thema's in verband met duurzame ontwikkeling (verbruik van papier, water, energie, elektriciteit, duurzame voeding, duurzame mobiliteit,...). Het is opgesplitst in projecten en routines. Aan de hand van indicatoren wordt de stand van zaken op dit vlak geëvalueerd. In de loop van 2018 werd het plan herwerkt en werd er een nieuw stramien geïmplementeerd. Het zal in 2019 worden geëvalueerd.

In het kader van deze doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling onderneemt onze organisatie acties om bij te dragen tot de verwezenlijking van die doelstellingen in België. Deze acties werden met name vermeld in het door het FIDO opgestelde rapport over de bijdragen van de federale overheidsdiensten aan de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling voor de periode 2016-2018.

Op 23 januari 2014 werd een interne procedure goedgekeurd om de verplichtingen betreffende de regelgevingsimpactanalyse (RIA) te kunnen naleven. Op het moment van de instelling van deze interne procedure werd meermaals een beroep gedaan op de Cel voor het beantwoorden van vragen over de procedure en de inhoud van de regelgeving. De diensten die belast zijn met de desbetreffende dossiers, beheren de procedure momenteel autonoom.

Krachtlijnen van duurzaam beheer in de interne werking van de FOD Binnenlandse Zaken

- **Milieu management en maatschappelijke initiatieven**

Het milieubeheerssysteem van de FOD Binnenlandse Zaken is van toepassing op alle activiteiten en diensten waarop het Directiecomité en de medewerkers een invloed hebben of die beheerst kunnen worden, en kadert binnen een logica Plan Do Check Act. De doelstellingen en doelgroepen worden vastgelegd door de directie van een gebouw op basis van de prioriteiten die stroken met het milieubeleid van het departement. Deze prioriteiten vloeien voort uit verbeteringen die aangebracht moeten worden aan de aanzienlijke milieugevolgen. In 2016 hebben twee van onze gebouwen de EMAS-certificatie behaald. Sinds september 2014 bevat ons plan inzake duurzame ontwikkeling eveneens EMAS-fiches.

Wat het systeem voor beheer van sociale verantwoordelijkheid betreft, is de FOD Binnenlandse Zaken zich ten volle bewust van de economisch-socio-milieu-uitdagingen die onze samenleving kent. Bepaalde doelstellingen van onze bestuursovereenkomst kaderen in de SDG's. Door ervoor te zorgen dat het actieplan inzake duurzame ontwikkeling uitgevoerd wordt, gaat onze organisatie met haar tijd mee en toont zij haar belangstelling voor de huidige maatschappelijke problemen. Op die manier toont onze FOD aan dat een federale overheidsdienst garant kan staan voor een zekere stabiliteit en tegelijk kan meedraaien in de moderne en hedendaagse

samenleving. Op die manier voert het team IBZ AID, dat binnen de FOD BiZa acties voor de goede zaak omvat, jaarlijks gerichte acties om diverse organisaties te ondersteunen.

- **Gestructureerde aanpak van de dialoog met de stakeholders en opstelling rapport GRI-G4**

Onze stakeholders werden geïdentificeerd. Naar gelang van de behoeften bestaat er tussen hen en bepaalde Algemene Directies en diensten een dialoogprocedure. De Cel Duurzame Ontwikkeling neemt niet deel aan deze dialoog. Er is geen GRI –G4.

- **Duurzame overheidsopdrachten**

De Stafdienst B&B zorgt ervoor dat de richtlijnen van de omzendbrief en van de nota nageleefd worden. Hij geeft vooraf zijn advies voor de bestekken waarvan het bedrag hoger ligt dan 31 000 euro, BTW inclusief. Hij verifieert ook of de controlelijst bijgevoegd werd voor de overheidsopdrachten waarvan het bedrag hoger ligt dan 85 000 euro, inclusief BTW. Zijn advies moet bijgevoegd worden bij het dossier dat naar de Inspectie van Financiën gestuurd wordt. Eén maal per jaar stuurt deze dienst al die gegevens door naar de coördinator duurzame ontwikkeling van onze organisatie voor de opstelling van het rapport van de ICDO inzake duurzame overheidsopdrachten en het jaarverslag van de Cel Duurzame Ontwikkeling.

In 2018 werden 39 overheidsopdrachten gegund voor een totaalbedrag van ongeveer 85 000 000 euro. Achtendertig opdrachten bevatten zowel milieucriteria als sociale bepalingen. Er is 1 opdracht die uitsluitend de milieucriteria bevat.

- **Duurzame mobiliteit**

Binnen de FOD Binnenlandse Zaken werden verschillende maatregelen aangenomen om de zachte mobiliteit bij zijn medewerkers te bevorderen. Onze FOD betaalt de abonnementskosten van de medewerkers die het openbaar vervoer gebruiken voor hun woon-werkverkeer. Daarnaast kunnen medewerkers die de fiets gebruiken voor hun woon-werkverkeer, een kilometervergoeding krijgen. In 2018 telde onze organisatie 5 517 personeelsleden. Er werd een fietsvergoeding toegekend aan 1084 medewerkers en 2 535 personeelsleden genoten een abonnement van het openbaar vervoer.

Bovendien neemt de FOD Binnenlandse Zaken regelmatig initiatieven om zijn personeel te sensibiliseren voor duurzame mobiliteit. Zo nemen wij bijvoorbeeld deel aan de "Week van de Mobiliteit", die het Brussels Gewest elk jaar in september organiseert.

Op verzoek van de FOD Mobiliteit en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voeren wij ook de driejaarlijkse enquête inzake het woon-werkverkeer van de medewerkers uit. Tot slot is in verschillende Brusselse gebouwen het systeem van e-ticketing beschikbaar voor de dienstverplaatsingen per trein en voor bepaalde medewerkers de tool Flexabo.

Voorts werd in 2018 voor een leasing de omzendbrief 307 sexies van 21 april 2017 inzake het aanschaffen van personenvoertuigen bestemd voor de Staatsdiensten en sommige instellingen van openbaar nut toegepast.

- **Duurzame voeding en duurzame evenementen**

Ons plan inzake duurzame ontwikkeling bevat projecten met betrekking tot duurzame voeding. De cafetaria's van de meeste Algemene Directies en diensten bieden aan hun medewerkers fruit en groenten aan, tegen een lage prijs. Daarnaast ziet de cafetaria van het centrale gebouw erop toe dat de voorraden worden aangevuld met recycleerbare producten (kartonnen rietjes, kartonnen bakjes voor de saladebar,...) en wordt er bijzondere aandacht besteed aan het zoveel mogelijk beperken van voedselresten door de hoeveelheden te verminderen of door de menu's aan te passen aan de bestaande voorraad.

Onze FOD maakt geen gebruik van de Gids Duurzame Evenementen van het FIDO, maar bij de organisatie van evenementen wordt, in de mate van het mogelijke, wel rekening gehouden met de duurzaamheidscriteria, teneinde de ecologische voetafdruk te verkleinen.

6.5. FOD Financiën

(de heer Ilse Neirinckx, lid van de ICDO)

Niet ontvangen.

6.6. FOD Mobiliteit en Vervoer

(Mevrouw Cindy Dequesne, lid van de ICDO, en de heer Ivan Freeman, plaatsvervangster)

In 2005 werd de cel Duurzame Ontwikkeling opgericht in de FOD MT en sinds januari 2014 behoort deze cel tot de ondersteuningsdiensten van de Voorzitter.

De CDO is als volgt samengesteld:

- een coördinatrice aangesteld door het directiecomité;
- een secretaris;
- een begrotingsverantwoordelijke;
- verschillende vertegenwoordigers inzake milieubeheer - EMAS;
- een verantwoordelijke duurzame aankopen;
- een verantwoordelijke diversiteit;
- een verantwoordelijke 'contact handicap';
- een verantwoordelijke Gender Mainstreaming
- een verantwoordelijke "armoede";
- een vertegenwoordigster van de Sociale Dienst;
- een preventieadviseur.

Activiteiten van de Cel DO

De leden vergaderen meermaals per jaar om de voortgang van de lopende projecten door te nemen. Er worden verslagen van deze vergaderingen opgesteld.

De opdrachten van de cel draaien rond de mobiliteit en de 3 pijlers van duurzame ontwikkeling:

- de sociale pijler;
- de milieupijler;
- de economische pijler.

1.1. Sociaal

De onder dit luik uiteengezette materies omvatten twee speerpunten:

- De speerpunt burger → acties in verband met het mobiliteitsbeleid: **gender mainstreaming, handicap** (UNCRPD), armoede (federaal niveau);
- De speerpunt human resources → acties betreffende het personeel van de FOD: **diversiteit** (gender, handicap, LGBTIQ, armoede, multiculturaliteit, enz.).

De coördinatoren van elk van deze materies zien toe op de navolging van de federale plannen en nemen deel aan verschillende coördinatievergaderingen.

- **Handicap UNCRPD – Speerpunt burger**

De cel Duurzame Ontwikkeling heeft in de loop van het jaar 2018 het project "iedereen op weg", het centrale informatieplatform over mobiliteit voor personen met een handicap en meer in het algemeen PBM (personen met een beperkte mobiliteit) tot stand gebracht.

Dit platform bundelt alle vragen over mobiliteit die PBM kunnen hebben, ongeacht of deze nu betrekking hebben op federale, gewestelijke of communautaire bevoegdheden. Wanneer het over mobiliteit gaat, richt de burger zich voor elke vraag doorgaans tot de FOD Mobiliteit en Vervoer. Het gaat dus om een echt instrument voor de burger met een beperkte mobiliteit om hem de toegang tot informatie over zijn mobiliteit te vergemakkelijken. Er kan informatie worden opgezocht aan de hand van de vervoersmiddelen (auto/bus/metro/trein/aangepast vervoer, ...) of per thema (klachten, kortingen, begeleider, ...). Het platform staat onder een tab van de webpagina van de FOD Mobiliteit en Vervoer en werd tussen december en begin januari meer dan 6000 keer bezocht.

Het project werd samen met de Gewesten, de MIVB/ De Lijn, de TEC en de verschillende instanties die handicap- of mobiliteitsgerelateerde materies behandelen, geleid. Het platform werd in overleg met een erkende instantie die opkomt voor de rechten van personen met een handicap en met het advies van de NHRPH gebouwd.

Dit project maakt deel uit van het federale Handistreamingbeleid en wil een antwoord bieden op veelgestelde vragen die de contactpersoon Handicap van de FOD ontving.

In 2018 ontvingen en behandelden we op het mailadres contact.handicap@mobilit.fgov.be 60 vragen. Dit is een toename met meer dan 500% ten opzichte van 2017.

De cel nam voorts ook deel aan de vergaderingen van het federale netwerk handicap UNCRPD en beantwoordde de ontvangen vragen.

- **Armoede / Federaal plan - Speerpunt burger**

De cel Duurzame Ontwikkeling volgt het federale plan voor armoedebestrijding en beantwoordde de vragen om inlichtingen hierover. Ze nam deel aan vergaderingen van de federale ambtenaren Armoedebestrijding.

- **Gender mainstreaming (GM) – Speerpunt burger**

In 2018 heeft de FOD Mobiliteit en Vervoer op het vlak van Gender Mainstreaming het volgende ondernomen:

- Deelname aan de vergaderingen georganiseerd door de interdepartementale coördinatiegroep van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen bepaald door artikel 6 van de wet van 12 januari 2007 en conform artikel 2 van het koninklijk besluit van 26 januari 2010.
- Steun aan de uitvoering van de *gender budgeting* voor het jaar 2018
- Wat betreft de uitsplitsing naar sekse van de statistieken die worden gemaakt, ingewonnen of besteld:
 - voorstel tot opname van de dimensie gender bij de onderhandeling van de beheerscontracten tussen de Staat, de NMBS en Infrabel.

- enquête woon-werkverkeer: de FOD stelt de sociale partners voor om het gegeven sekse verplicht te maken bij de volgende enquête over het woon-werkverkeer.
- Op 4/10/2018 organisatie door de cel Diversiteit (P&O) een opleidingsdag over Gender Mainstreaming (details zie punt "diversiteit hieronder).
- Op 25/10/2018, ter gelegenheid van de federale dag van de Diversiteit, deelname aan de conferentie "**Gender Balance bij de federale overheid**" georganiseerd door het Federale Netwerk Diversiteit.
- Opmaak van het GM-eindverslag

- ***Diversiteit - Speerpunt human resources FOD***

De stafdienst P&O beheert het diversiteitsbeleid.

In 2018 heeft de cel Diversiteit beslist om de focus hoofdzakelijk op 3 thema's te leggen: gender, handicap en de LGBTIQ-thematiek. Acties met het oog op communicatie, sensibilisering, opleiding of nog, de individuele begeleiding werden opgestart. Hieronder worden enkele acties opgesomd.

Wat de luiken communicatie en sensibilisering van het personeel betreft, heeft de cel Diversiteit meer dan 30 artikels verspreid, heeft ze een quiz georganiseerd en heeft ze presentaties gegeven bij de integratiesessies om het personeel te informeren over en te sensibiliseren voor diversiteit. Er werd ook een postercampagne "Ouderschapsverlof, ook een mannenzaak!" verspreid. De verantwoordelijke Diversiteit heeft ook de kans gehad om een opleiding "onbewust discriminerend gedrag" uit te werken en te presenteren voor de stagiaires ENA DRC (FOD BUZA).

Medio mei voor de internationale dag tegen homofobie en transfobie, heeft de FOD Mobiliteit en Vervoer trots de kleuren van de regenboogvlag op het gebouw afgebeeld alsook een LGBTIQ-postercampagne van het netwerk diversiteit. Intern werd er een filmsessie "About Ray" georganiseerd.

Elke donderdag van de maand oktober heeft de cel Diversiteit activiteiten rond het thema Gender georganiseerd. Er werden opleidingen over het thema gender georganiseerd in samenwerking met het IGVM (gender en communicatie, gender budgeting en GM). De cel Diversiteit heeft ook een workshop ontwikkeld en gegeven over het thema van de (on)gelijkheid M/V en de work-life balance. De laatste donderdag van de maand was gewijd aan de *federale dag van de diversiteit* die de cel Diversiteit samen met het netwerk in het Egmontpaleis organiseerde.

Het hele jaar door werden ook acties over het thema handicap opgezet zoals de verwezenlijking en de follow-up van een kwalitatieve en kwantitatieve enquête handicap (op vrijwillige basis), maar op verzoek waren er ook individuele begeleidingen. In december werd er een tentoonstelling voorgesteld over het thema mobiliteit en handicap ter gelegenheid van de dag van personen met een handicap.

1.2. De milieupijler

Wij zijn EMAS-geregistreerd sinds 2007. Het voorbije jaar was dus het tweede jaar van onze vierde EMAS-cyclus. De milieuverklaring die op de website van de FOD Mobiliteit staat, beschrijft uitvoerig de ter zake ondernomen acties.

1.3. De economische pijler

Deze pijler betreft vooral de duurzame aankopen.

We zetten ons plan voor de vergroening van ons voertuigenpark voort.

De onderhoudsproducten en het kantoomateriaal zijn grotendeels gelabeld en voldoen aan bindende duurzaamheidscriteria.

1.4. Mobiliteit

Conform ons bedrijfsvervoerplan hebben we verschillende acties verwezenlijkt. Het doel was om het personeel te sensibiliseren voor het gebruik van de actieve modi, meer bepaald tijdens de week van de mobiliteit, om ons plan voor multimodale toegang te actualiseren, om elektrische steps te kopen, ...

In 2019 zetten we de uitvoering van het plan voort met de inrichting van onze fietsruimte en de opmaak van een procedure om het hoofd te bieden aan situaties die een impact hebben op de mobiliteit van onze werknemers.

De maatregelen en acties van de FOD Mobiliteit die bijdragen aan duurzame ontwikkeling

Duurzame ontwikkeling maakt integraal deel uit van het managementplan 2013-2019 van de voorzitter van het directiecomité.

De beleids- en operationele doelstellingen zijn nauw verbonden met de DO en dit komt tot uiting in de bestuursovereenkomst.

Enkele markante feiten van dit voorbije jaar:

DG Scheepvaart:

A. Internationale scheepvaart

Het plan voor mariene ruimtelijke planning

Het doel is om menselijke activiteiten op zee op te starten en te plannen. Het plan voor mariene ruimtelijke planning zal bijdragen tot een samenhangende ontwikkeling van de "Blue Economy" en van de samenwerkingsverbanden op zee. Een grensoverschrijdende samenwerking tussen de lidstaten zal het mogelijk maken om de ontwikkeling van hernieuwbare energieën te doen vooruitgaan, om de investeringen in gas en petroleum te promoten en om een duurzame bescherming van de zeegebieden op poten te zetten, en dit met waarborg op een veilig en vlot maritiem verkeer. De uitwerking van het plan met de doelstellingen voor de ontwikkeling van de economie, voor investeringen en milieubescherming maakt het mogelijk de druk op het milieu in te dijken door de menselijke activiteiten bij de prille aanvang ervan te identificeren en de voordelen van de exploitatie van de mariene ruimte voor diverse gebruiken naar voren te schuiven. Het eerste plan werd in 2014 goedgekeurd en het volgende plan zal in 2020 worden goedgekeurd.

De FOSO:

Federale instantie voor onderzoek van scheepvaartongevallen: op 2 juni 2012 werd er een wet gestemd voor de oprichting van een onafhankelijke federale instantie voor onderzoek van scheepvaartongevallen. De FOSO is operationeel sedert 2016 en doet onderzoek naar ernstige ongevallen en zware vervuiling in de Belgische territoriale wateren, of waarbij een Belgisch schip in het buitenland betrokken is. Het gaat om ongevallen die belangrijke schade aan het schip, de uitrusting of aan het milieu toebrengen.

Verdragen over de duurzame mariene ontwikkeling en het toezicht erop:

➤ Het HNS-verdrag betreffende gevaarlijke en schadelijke stoffen:

Naar het voorbeeld van de oorspronkelijke regeling voor de vergoeding van schade door olieverontreiniging heeft het HNS-Verdrag tot doel een tweeledig stelsel in te voeren voor de uitkering van schadevergoedingen voor incidenten op zee waarbij schadelijke en potentieel gevaarlijke stoffen, zoals chemische stoffen, betrokken zijn.

Zodra het HNS-protocol van 2010 in werking treedt, zal het verdrag van 1996, zoals gewijzigd bij het genoemde protocol, het "Internationaal Verdrag van 2010 inzake aansprakelijkheid en vergoeding van schade in verband met het vervoer van gevaarlijke en schadelijke stoffen over zee" heten. De ratificering door België is nagenoeg rond, maar hangt af van de ratificering door de omliggende staten. Het DG Scheepvaart is in gesprek met Nederland om te zorgen voor een gelijktijdige implementatie. Het DG staat in voor de afgifte van de certificaten.

➤ De oprichting van een operationele kustwacht - wetgeving met het oog op het beheer van noodsituaties op zee:

Dit nood- en interventieplan laat toe om de remediëring van noodsituaties in de Noordzee te organiseren. In dit plan wordt voorrang gegeven aan de coördinatie op zee. Echter is wel voorzien om, in de mate waarin dit gevolgen kan hebben tot in het binnenland, alle nood- en interventieplannen te activeren zowel op gemeentelijk als op provinciaal niveau. Het gaat om algemene en bijzondere nood- en interventieplannen (ANIP en BNIP). Dit plan werd in 2016 afgerond. Het heeft ook betrekking op het beheer van vervuiling zoals olierampen.

➤ Recycling van schepen:

Ook al is de Europese verordening nauw afgestemd op het Verdrag van Hong Kong van 2009, toch wijkt het op bepaalde punten af. De erkende scheepswerven, de enige die gemachtigd zijn om schepen onder Europese vlag te recyclen, zullen in een Europese lijst worden opgenomen. Deze erkenningsprocedure zou de scheepswerven moeten aanmoedigen om te moderniseren en zo hun werknemers en het milieu beter te beschermen. De Europese verordening bepaalt dat alle schepen die onder Europese vlag varen, alsook die welke in Europese havens aanmeren, aan boord een inventaris van de gevaarlijke stoffen (asbest, olie, enz.) moeten meevoeren. Op basis van deze inventaris wordt een veilige ontmanteling van de schepen mogelijk. De verordening is op 31 december 2018 van kracht geworden.

➤ Het Internationale Verdrag inzake ballastwaterbeheer:

Het Internationale Verdrag voor de controle en het beheer van ballastwater en sedimenten van schepen (Ballastwaterverdrag) werd goedgekeurd op 13 februari 2004 teneinde de overdracht van schadelijke in het water levende organismen en pathogene agentia door controle en door het beheer van ballastwater en sedimenten van schepen te voorkomen, tot

het minimum te herleiden en in laatste instantie, te elimineren. De opzettelijke of onbedoelde introductie van uitheemse of nieuwe soorten in een bepaald deel van het mariene milieu, kan daarin daadwerkelijk aanmerkelijke en schadelijke veranderingen teweegbrengen, zowel op het vlak van ecosystemen als op het vlak van infrastructuur. Het Verdrag is van toepassing op alle schepen die ballastwater vervoeren en onder de vlag van de bij het Verdrag aangesloten staten varen, waar ook ter wereld. Het Verdrag is in september 2017 in werking getreden en werd in de Belgische wetgeving geïmplementeerd. De FOD Mobiliteit en Vervoer zal in de komende jaren toezien op de uitvoering en naleving van de wetgeving.

➤ ***Verdrag inzake de beperking van schadelijke aangroeiwerende verfsystemen op schepen***
Sedert de ratificatie van het Verdrag in 2009, werden er met betrekking tot schadelijke aangroeiwerende verfsystemen controles uitgevoerd op schepen die onder Belgische vlag varen en op buitenlandse schepen in Belgische havens.

➤ ***Bunkeroleverdrag (Bunker Oil Treaty)***
Met het oog op de bescherming van het mariene milieu werden de aansprakelijkheid voor en de schadeloosstelling van de schade door verontreiniging van de zeewateren door bunkeroilie vastgelegd in een internationaal verdrag. Het wetsontwerp dat dit internationaal verdrag in Belgisch recht omzet, werd op 13 december 2012 gestemd.

➤ ***Uitstoot van vervuilende stoffen: Zwavel***
België bevindt zich volledig in de SECA (beheersgebied voor SO_x-emissie) Noordzee. Om de luchtkwaliteit in de nabijheid van havens en de kust te verbeteren, zijn schepen verplicht om binnen de SECA scheepsbrandstoffen met een maximumzwavelgehalte van 1% gebruiken. Vanaf 1 januari 2015 zullen striktere normen van toepassing zijn (0.1% in de SECA). In dit verband werden er controles gedaan om de naleving van deze verplichting te controleren. Vanaf 1 januari 2020 zal het maximale zwavelgehalte buiten de SECA naar 0,5% gaan.

➤ ***Uitstoot van vervuilende stoffen: Stikstofmonoxide***
In 2016 werden de Noordzee en de Baltische zee door de Internationale Maritieme Organisatie aangewezen als beheersgebieden voor de uitstoot van stikstofoxiden (NECA's) om de NO_x-uitstoot van het vervoer over zee te verminderen. Een Tier II norm is al van toepassing op internationaal niveau. De Tier III norm zal enkel van toepassing zijn op schepen gebouwd vanaf 2021 in de NECA-zones. De FOD Mobiliteit en Vervoer zal toezien op de uitvoering en naleving van de wetgeving. Het DG Scheepvaart heeft al verschillende certificeringen van motoren volgens Tier III-normen uitgevoerd.

➤ ***Energie-efficiëntie***
De Internationale Maritieme Organisatie (IMO) heeft in 2011 maatregelen aangenomen om de energieprestatie van de schepen te verbeteren en hun koolstofdioxide-uitstoot (CO₂) te verminderen. De ene maatregel streeft ernaar de energieprestaties van schepen op te voeren door hun ontwerp, de Energy Efficiency Design Index (EEDI) te verbeteren en de andere maatregel streeft naar een betere exploitatie van de schepen, het Ship Energy Efficiency Management Plan (SEEMP). Deze maatregelen zijn in werking getreden op 1 januari 2013. Het SEEMP is een plan ter verbetering van de prestatie van schepen, maar er is geen enkel bindend doel of bindende methode vereist. België blijft documenten indienen bij de IMO om meer internationaal bindende maatregelen te nemen voor bestaande schepen teneinde hun energieprestaties verder te verbeteren.

➤ ***Vermindering van broeikasgassen***

In 2015 heeft de Europese Unie een verordening aangenomen die een systeem verplicht stelt voor de inzameling, rapportage en verificatie (MRV) van de CO₂-uitstoot van schepen. Deze verordening verplicht schepen die aankomen in of vertrekken uit een Europese haven om onder andere hun brandstofverbruik voor elke afzonderlijke reis te meten. Het Europese systeem is sinds 1 januari 2018 van kracht. De IMO heeft in 2016 een gelijkaardig, minder ambitieus systeem goedgekeurd dat echter op internationaal niveau van toepassing is. De inzameling van gegevens ging van start op 1 januari 2019. Het DG Scheepvaart staat in voor de goede toepassing van de maatregelen.

Men dient op te merken dat een dergelijk systeem de sokkel is waarop elke toekomstige maatregel ter vermindering van broeikasgassen van de scheepvaartsector kan worden uitgewerkt. België heeft bovendien samen met andere landen voorstellen voor maatregelen ontwikkeld en voorgelegd om schepen te verplichten hun efficiëntie te verhogen en bijgevolg minder broeikasgassen uit te stoten.

In 2018 heeft de IMO onder druk van een coalitie van landen, die onder meer door België werd aangestuurd, een internationaal beleid ter vermindering van de uitstoot van BKG voor het vervoer over zee goedgekeurd tegen 2030 en 2050. Het DG Scheepvaart zal voort ijveren voor de goedkeuring van concrete maatregelen op internationaal niveau om de BKG te verminderen.

B. Binnenvaart

Beleidsdoelstellingen in verband met milieubescherming :

De bestuurlijke en economische aspecten van de binnenvaart: toezien op de goede werking van de binnenvaart; op het vlak van milieubeheer een ecologische binnenvaart stimuleren.

Verdrag inzake de inzameling, afgifte en inname van afval in de Rijn- en binnenvaart (CDNI):

Dit verdrag werd door zes landen geratificeerd (België, Duitsland, Frankrijk, Groothertogdom Luxemburg, Nederland en Zwitserland). De Conferentie van de verdragsluitende partijen (CPC) heeft het CDNI aangepast om de behandeling van gasvormige residuen van vloeibare ladingen op te nemen, vergelijkbaar met de regels die van toepassing zijn op de behandeling van vast en vloeibaar afval. Het belang van dit initiatief werd door alle Verdragsluitende staten benadrukt. De ratificatie door België van deze aanvullende wetgeving is lopend.

Een van de belangrijkste punten waarop toezicht moet worden gehouden, is de creatie van een algemeen kader met het oog op het gebruik van alternatieve brandstoffen door binnenschepen (onder andere vloeibaar aardgas).

Voor de periode 2018 en 2019 is België voorzitter van de CPC.

Visie 2018 "voor een duurzame binnenvaart"

De Centrale Commissie voor de Rijnvaart (CCR) heeft het initiatief genomen om een visie voor de komende vijf jaar te ontwikkelen. Zo wil ze zichzelf ambitieuze doelstellingen opleggen die moeten bijdragen tot de duurzame ontwikkeling van de binnenvaart en de Rijnvaart, van ecologische, sociale en economische standpunten.

DG Wegvervoer en Verkeersveiligheid

Gebruik van DIV-gegevens om de Gewesten in staat te stellen hun beleid inzake door wegvoertuigen veroorzaakte vervuiling uit te voeren:

De drie Gewesten voeren beleidsmaatregelen in om de vervuiling door voertuigen te verminderen, namelijk de kilometerheffing voor zware vrachtwagens en lage emissiezones (Low Emission Zones).

Daartoe kan de betrokken gewestelijke overheid aan de hand van de kenmerken van de voertuigen die haar door de DIV ter beschikking worden gesteld, nagaan welke voertuigen niet meer worden toegelaten (of tegen betaling worden toegelaten) wegens hun overdreven negatieve invloed op de luchtkwaliteit.

Deze maatregelen zijn niet enkel bedoeld voor de Belgische voertuigen, maar ook voor de voertuigen uit onze buurlanden. Daarom hebben de Gewesten aan de DIV ook toegang gevraagd tot de gegevens van buitenlandse bestuurders teneinde hun procedure voor heffingen en overtredingen te automatiseren.

Invoering van twee nieuwe testprocedures om het brandstofverbruik en de daarmee overeenkomstige uitstootwaarden te bepalen:

Voor wat de lichte voertuigen betreft, werden de laatste pakketten van de twee nieuwe testmethoden in 2018 goedgekeurd om de CO₂-uitstoot en de uitstoot van andere vervuilende stoffen te meten en deze realiteitsgetrouwer te maken.

- De WLTP (Worldwide Harmonized Light Vehicles Test Procedure : laboratoriumtest): het betreft een nieuwe laboratoriumtestprocedure voor lichte voertuigen om de verontreinigende uitstoot van het voertuig, waaronder vooral CO₂, tijdens een welbepaalde cyclus te meten. Deze test zal de huidige test vervangen, de NEDC, die niet meer representatief is voor reële rijomstandigheden. De nieuwe test geeft ook informatie over het brandstofverbruik van het voertuig. Op 1 september 2018 is deze test voor bepaalde categorieën nieuwe lichte voertuigen verplicht geworden en op 1 september 2019 zal deze test voor alle categorieën nieuwe lichte voertuigen verplicht zijn.
- de RDE (Real Driving Emissions - Test uitgevoerd in reële rijomstandigheden): de RDE-procedure meet de emissies van verontreinigende stoffen, zoals het aantal fijne deeltjes (PN) en stikstofoxiden (NOx), direct op de weg. Deze methode geeft een realistisch beeld van de reële uitstoot tijdens het rijden. Deze test wordt verplicht voor alle nieuwe lichte voertuigen vanaf 1 september 2019.

Wat de vrachtwagens betreft, werd het laatste pakket in verband met de wetgeving inzake CO₂-uitstoot in oktober 2018 gestemd. Vanaf 1 juli 2019 zullen bepaalde categorieën van deze voertuigen om voor het eerst in Europa te kunnen worden ingeschreven, een door de

fabrikant opgesteld klanteninformatiedossier moeten hebben. In dit dossier zullen onder meer de CO₂-uitstoot en het brandstofverbruik van het voertuig vermeld staan.

Tot slot werd in 2018 een nieuwe norm voor vervuilende emissies van landbouwvoertuigen gestemd: vanaf 1 januari 2019 moeten landbouwvoertuigen voldoen aan de nieuwe emissienorm "fase V". Er bestaan echter overgangsmaatregelen voor voertuigen die met overgangsmotoren zijn uitgerust.

Zwaardere straffen voor de meest ernstige overtredingen en bij recidive

In het raam van de afgesproken inspanningen om de Europese doelstelling tot vermindering met 50% van het aantal doden op de wegen tussen 2010 en 2020 te halen, brengt de wet van 6 maart 2018 ter verbetering van de verkeersveiligheid verschillende belangrijke wijzigingen aan in de wet betreffende de politie over het wegverkeer. Het merendeel van deze wijzigingen zijn op datum van 15 februari 2018 in werking getreden.

Nieuwe maatregelen in deze wet omvatten bijvoorbeeld:

- a) De goedkeuring van strengere straffen voor de meest ernstige verkeersovertredingen zoals rijden zonder geldig rijbewijs, vluchtmisdrijf of rijden zonder verzekering,
- b) De aanpassing van de verjaringstermijn voor verkeersovertredingen die nu naar 2 jaar gaat (in plaats van 1 jaar) en zelfs naar 3 jaar voor bestuurders die ondanks een rijverbod of zonder alcoholslot rijden,
- c) De aansprakelijkheid van de kentekenplaathouder: als hij van de politie een proces-verbaal voor een verkeersovertreding ontvangt terwijl hij ten tijde van het incident niet de bestuurder van het voertuig was, is de kentekenplaathouder voortaan verplicht de identiteit van de feitelijke bestuurder van het voertuig mee te delen. Doet hij dit niet, dan kan hij hiervoor streng worden bestraft en dit los van de begane overtreding,
- d) De verplichting voor rechters vanaf 1 juli 2018 om een alcoholslot op te leggen voor een tijdspanne van 1 tot 3 jaar of permanent ten aanzien van ernstige recidivisten, d.w.z. diegenen die in de laatste 3 jaar tweemaal een alcoholintoxicatie van ten minste 1,2g/l hebben gehad (+ rijverbod van ten minste 3 maanden + herstel in het recht tot sturen onder voorbehoud van het succesvol afleggen van theoretische, praktische, medische en psychologische tests) of ten aanzien van personen met een alcoholconcentratie van ten minste 1,8g/l, tenzij de rechters in hun oordeel uitdrukkelijk rechtvaardigen waarom zij deze sanctie niet gebruiken; bovendien heeft de rechter voortaan de mogelijkheid om bepaalde categorieën voertuigen uit te sluiten van het alcoholslot (bv.: bussen, vrachtwagens, motorfietsen), met uitzondering van de voertuigcategorie waarmee de overtreding werd begaan, en dit om de beroepssituatie van de overtreder niet in het gedrang te brengen (bv.: als de overtreding met een auto

werd begaan, mag de overtreder zijn beroepsactiviteiten als vrachtwagenbestuurder wel nog voortzetten).

DG Luchtvaart

Onbemande luchtvaartssystemen (Unmanned Aircraft Systems, UAS):

Bij het DGLV werd een project opgezet om de tenuitvoerlegging van de toekomstige EU-regelgeving voor UAS voor te bereiden, namelijk de vastlegging en bekendmaking van het eigen luchtruim om het gebruik van UAS af te bakenen, de bepaling van aanvullende operationele voorwaarden in verband met veiligheid of privacy, de bepaling van de nieuwe taken van de nieuwe DGLV-cel Drones op basis van de regelgeving, de herziening van de huidige ICT-instrumenten waarbij wordt gekeken hoe deze aan de eisen van de EU-gegevensbanken kunnen worden aangepast, of desgevallend de ontwikkeling van nieuwe instrumenten.

Verkeerscapaciteit en -vlotheid :

Volgens de gegevens van het laatste, beschikbare verslag over de plaatselijke invoering van het gemeenschappelijk Europees luchtruim (LSSIP local single sky implementation, is het luchtvaartverkeer in België met 5,6% toegenomen tijdens de zomer van 2017 (mei-oktober) ten opzichte van dezelfde periode in 2016. Voor de periode 2018-2022, voorspellen de vooruitzichten van EUROCONTROL op 7 jaar een jaarlijkse toename tussen 0,3 en 3,3% met een basisgroei van 1,9% over de planningscyclus. Verschillende doelstellingen werden vervuld tijdens de periode 2016-2017 zoals de operaties volgens de Continuous Descent Approach (CDA) op de luchthavens van Charleroi of Luik. Het verslag 2018 wordt momenteel opgesteld, maar we kunnen al aankondigen dat er vooruitgang werd geboekt onder meer in de implementatie van de PBN-naderingsprocedures met verticale begeleiding, in het milieubeheer in samenwerkingsverband of in de rechtstreekse routes.

Belgisch luchtvaartveiligheidsplan :

Ingevolge de inwerkingtreding van de "New Basic regulation" (EU) nr. 2018/1139, is het DGLV gestart met de actualisering van het Belgische luchtvaartveiligheidsplan 2016-2020. In 2018 bleef de klemtoon liggen op de voortzetting van de invoering van verordening (EU) nr. 376/2014 inzake het melden, onderzoeken en opvolgen van voorvallen in de burgerluchtvaart. Het DGLV heeft zijn processen en procedures inzake risico's voor de veiligheid geoptimaliseerd. We hebben ook de ontwikkeling van een Just Culture-klimaat voortgezet met twee koninklijke besluiten. Een nieuw domein "Opkomende vraagstukken " betreft het gebruik van onbemande luchtvaartssystemen (Unmanned Aircraft Systems, UAS). De populariteit en toepassingsmogelijkheden van de UAS - bij het publiek beter bekend als drones - blijven groeien. Het gebruik van UAS blijft een opkomend risico voor de commerciële en algemene luchtvaart.

Klimaatverandering :

Het DGLV ging door met de voorbereiding van en samenwerking met het *Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid* (CCIM) voor de implementatie van het ICAO *Carbon Offsetting and Reduction Scheme for International Aviation* (CORSIA) vanaf 2019, met deelname aan de luchtvaartwerkgroepen van het *Climate Change Committee* van de Europese Commissie met het oog op de wijziging van de bestaande verordening inzake monitoring, rapportage en verificatie van de CO₂-uitstoot en het doorsturen van antwoorden op Staatsbrieven aan de ICAO.

Verbetering van de dienstverlening aan de burgers:

In het raam van de verbetering van de dienstverlening aan de burgers hebben het DGLV en Skeyes de website droneguide.be online gezet. Dit is een digitaal platform dat dronegebruikers wil helpen door informatie te over het gebruik van drones alsook een interactieve kaart van het luchtruim aan te bieden aan professionele en recreatieve dronegebruikers in België.

In lijn hiermee, is er sinds 25 juni 2018 op de website www.geo.be van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI) een obstakelbeoordelingskaart voor het hele Belgische grondgebied online. Deze kaart waarvoor de verantwoordelijkheid via de dienst Luchthavens (A-POR) bij het DGLV berust, geeft een indicatie van de hoogte van de drempel waarboven adviesaanvragen over obstakels bij het DGLV moeten worden ingediend. In praktijk klikt de bezoeker een punt op de kaart aan. Als de hoogte van de geplande constructie ten minste gelijk is aan de op de kaart weergegeven hoogte dan is een luchtvaartadviesaanvraag vereist.

Het DGLV heeft ook een dienstverlening online geplaatst met digitale formulieren voor het aanvragen van activiteiten in het luchtruim. De goedkeuringsprocedure kan voortaan volledig digitaal gebeuren.

Voorts werd er ook een project tot herziening van de retributies van het DGLV opgestart om de economische realiteit van de kosten af te stemmen op de waarde van de geleverde diensten teneinde nieuwe inkomsten te genereren en zo nieuwe projecten mogelijk te maken.

DG Duurzame Mobiliteit en Spoorbeleid

Stuurgroep van het GEN :

Minister Bellot wou de stuurgroep van het GEN nieuw leven inblazen door de heer Jean-Pierre Hansen midden 2017 tot voorzitter te benoemen. Dit comité bestaat uit

vertegenwoordigers van zowel de federale als de gewestelijke regeringen, overheidsdiensten en vervoersmaatschappijen.

Naast zijn aanwezigheid namens de FOD, heeft het DG de secretariaatstaken van deze stuurgroep volledig op zich genomen.

Het werk van de GEN-stuurgroep wordt in 2018 voortgezet met als belangrijkste speerpunt de tariefintegratie waarvoor eind 2018 een voorstel van beslissing werd voorgelegd aan het ECMM. De rest van het werk bestond in de follow-up van de werkzaamheden alsook de voortgang van de samenwerkingsakkoorden tussen de federale Staat en de Gewesten om de voltooiing van het project op lange termijn te garanderen.

Mobiliteitsbudget :

De regering is sedert het najaar van 2016 van plan een positieve mobiliteitsvergoeding, de zogenaamde "cash for car" in te voeren. Deze maatregel bestaat erin dat werkgevers hun werknemers het voordeel van een uitkering bieden in plaats van een bedrijfswagen binnen hetzelfde fiscale kader. De wet werd begin 2018 goedgekeurd en de inwerkingtreding ervan is van kracht sedert 1 januari 2018.

Naast "cash for car", heeft de regering in de loop van het jaar 2018 ook gewerkt aan een ander wetsontwerp op basis van een voorstel van de sociale partners met betrekking tot de invoering van een mobiliteitsbudget. Deze maatregel houdt de mogelijkheid in voor de werkgevers om hun werknemers een voor de alternatieve vervoersmodi voorbehouden mobiliteitsbudget aan te bieden ter vervanging van hun bedrijfswagen of in combinatie met een milieuvriendelijkere bedrijfswagen. Het eventuele saldo van dit mobiliteitsbudget is deels vrijgesteld van belasting aangezien het nog steeds onderworpen is aan socialezekerheidsbijdragen. De directie Mobiliteit heeft meer bepaald bijgedragen aan de definitie van een milieuvriendelijker voertuig en aan de bepaling van de alternatieve vervoersmodi die in aanmerking komen. Het wetsontwerp werd op 16 januari 2019 in de Commissies van Financiën , Begroting en Sociale Zaken van de Kamer goedgekeurd en zal op de volgende plenaire vergadering ter stemming worden voorgelegd voor de invoering ervan in de loop van 2019.

Uitbreiding van de fietsvergoeding tot de speed pedelecs:

Naar aanleiding van de voorstellen van de FOD en in overleg met de kabinetten Mobiliteit en Financiën werd het toepassingsgebied van de fietsvergoeding die vanaf 1 januari 2017 vrijgesteld is van socialezekerheidsbijdragen, uitgebreid. In praktijk kan de gebruiker van een speed pedelec fiscale vrijstelling genieten van de fietsvergoeding in het raam van woon-werkverplaatsingen (naar rato van € 0,23/km) , net als de gebruikers van gewone fietsen of van elektrisch ondersteunde fietsen (EAB) beperkt tot een snelheid van 25km/uur. Bovendien zullen de werkgevers die een speed pedelec ter beschikking stellen van hun werknemers ook een aftrek van 120% vennootschapsbelasting genieten. De werknemer die een speed pedelec van zijn werkgever krijgt zal evenmin op dit "voordeel in natura" worden belast. Er zijn ook geen socialezekerheidsbijdragen verschuldigd op het voordeel van een ter beschikking gestelde fiets of speed pedelec.

Onkruidbestrijding op de spoorwegen:

Na een resolutie van het federale parlement over onkruidbestrijding op en langs de spoorwegen, heeft de FOD Mobiliteit en Vervoer een werkgroep opgericht die de samenwerking tussen Infrabel en de drie Gewesten in dit dossier coördineert. Deze groep is in 2017 meermaals bijeengekomen en er werd een actieplan bezorgd aan de minister van Mobiliteit. De WG heeft zijn verslag in juni 2018 afgerond en heeft het voorgesteld op het Adviescomité van het nationaal actieplan voor de reductie van pesticiden (NAPAN). De mondelinge opmerkingen tijdens deze presentatie waren eerder positief. Men ontving geen enkel advies van dit comité.

Het ontwerpverslag werd goedgekeurd door de instanties van Infrabel en in september naar de voogdijminister verstuurd.

Spoorweglawaaï:

In 2017 vonden in een *ad-hoc*werkgroep met de verschillende interveniënten de besprekingen plaats over hoe de retrofitting van de wagons moet worden ondersteund. Uit het werk dat deze groep heeft verzet, bleek dat een subsidiesysteem de meest aangewezen oplossing was voor de ondersteuning van de retrofitting van wagons die in België rijden.

Een nota met het voorstel om dit systeem in te voeren werd voorgelegd aan de minister van Mobiliteit die het voorstel heeft goedgekeurd.

De noodzakelijke budgetten moeten voortaan ter beschikking worden gesteld opdat dit systeem zou kunnen worden ingevoerd.

Krachtlijnen van duurzaam beheer in de interne werking van de FOD Mobiliteit

In het aankoopbeleid dat de FOD M&V heeft ontwikkeld, werd de omzendbrief duurzame aankoop van 2014 integraal opgenomen. De initiatieven op het vlak van aankopen werden besproken in het bovenstaande punt met betrekking tot de economische pijler van DO.

Zoals hierboven is uiteengezet, is de FOD M&V sedert 2007 EMAS-/ISO 14001-geregistreerd.

Sedert begin 2017 heeft de DO-coördinatrice de coördinatie van het netwerk en van de federale WG EMAS ISO 14001 opnieuw opgenomen.

Voor 2019 zullen we een project lanceren om het label Ecodynamische Onderneming te behalen.

6.7. FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg

(mevrouw Haoua Ibra, lid van de ICDO, en de heer Stany Chigoho Kalimo, plaatsvervanger)

De Voorzitter van het Directiecomité heeft Haoua Ibra K. met ingang van 1 oktober 2018 aangesteld als coördinatrice duurzame ontwikkeling van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg.

Zij coördineert de activiteiten van de cel duurzame ontwikkeling en het interne netwerk "Green".

Op de Diensten van de Voorzitter en op elke Algemene directie en Stafdienst werd een contactpersoon aangesteld. Die contactpersoon moet fungeren als aanspreekpunt voor zijn collega's in verband met alle vragen m.b.t. het milieubeleid op de FOD WASO. Enerzijds bezorgt hij de vragen, suggesties en verwachtingen van zijn collega's aan de coördinatrice en anderzijds werkt hij mee aan het verspreiden van informatie en het sensibiliseren van zijn collega's.

De interne cel duurzame ontwikkeling bestaat dus uit vertegenwoordigers van de algemene directies en stafdiensten die worden aangewezen door de directieverantwoordelijken.

De coördinatrice werkt onder de verantwoordelijkheid van de Voorzitter van de FOD en beschikt niet over een eigen budget.

Activiteiten van de Cel DO in 2018

In 2018 heeft de Green cel verscheidene malen vergaderd via het interne netwerk "Green". De coördinatrice heeft ook informele vergaderingen belegd met de communicatiedienst, de dienst beheer gebouw en de verschillende directies en administraties.

Deelname aan de werkzaamheden van de ICDO en van het FIDO

De coördinatrice DO van de FOD WASO heeft deelgenomen aan de vergaderingen van de ICDO. Zij heeft ook deelgenomen aan verschillende seminars, colloquia en studiedagen rond het thema duurzame ontwikkeling.

- Communicatie / Sensibilisering

De communicatie inzake milieu is een cruciaal element van een voluntaristische aanpak. Er moet zowel op intern als op extern niveau kenbaar gemaakt worden dat de FOD WASO een systeem heeft aangenomen waardoor de FOD in staat zal zijn om zijn milieu-impact te plannen en te beheersen.

Zoals hierboven is vermeld, werd op intern niveau een netwerk van contactpersonen opgezet, dat enerzijds informatie aan de personeelsleden bezorgt en anderzijds de reacties van die laatsten doorsluist naar de hogere niveaus.

Daarnaast werd op het intranet een specifieke rubriek voor EMAS en Duurzame ontwikkeling ontwikkeld.

Die rubriek wil beetje bij beetje uitgroeien tot een gebruiksvriendelijke tool waar iedereen in het gebouw antwoorden kan terugvinden op zijn vragen in verband met de milieu-impact.

Bij de personeelsingang werd een ideeënbus geplaatst waar iedereen zijn ideeën, suggesties en opmerkingen kan posten.

De Communicatiedienst staat in voor de organisatie en uitvoering van de bewustmakings- en informatiecampagnes in het kader van de duurzame ontwikkeling. De Communicatiedienst zorgt ervoor dat er informatie wordt verstrekt over de behaalde resultaten en over de geboekte vooruitgang ten opzichte van de doelstellingen. Hij ontwikkelt en verspreidt ook affiches en folders.

IN 2018 heeft de FOD WASO bewustmakingsacties opgezet in het kader van "het feest van de FOD". Voor die gelegenheid had de cel DO een informatiestand geplaatst.

Er werden ook infosessies over thema's i.v.m. duurzame ontwikkeling georganiseerd.

In samenwerking met de dienst Communicatie hebben wij een sensibiliseringscampagne opgezet rond de thema's "EMAS" en "Duurzame Ontwikkeling".

Op geregelde tijdstippen worden op het intranet artikels en kleine berichten gepubliceerd. Die berichten worden altijd begeleid door affiches die de grafici van de FOD ontwerpen.

De milieuverklaring en het milieubeleid worden gepubliceerd op het Intranet en op de website van de FOD.

De maatregelen en acties van de FOD Werkgelegenheid die bijdragen aan duurzame ontwikkeling

Op 15 december 2015 werd de bestuursovereenkomst van de FOD WASO ondertekend. Die versie van de overeenkomst werd een eerste maal geactualiseerd in mei 2017 en een tweede maal op 23 juli 2018. De doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling zijn in de bestuursovereenkomst opgenomen.

Maatregelen en acties in het kader van de SDG's, de LTV of het FPDO

Sinds september 2018 neemt de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg deel aan het project "SDG's ((Sustainable Development Goals) en Materialiteit » georganiseerd door het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling dat een analyse van de materialiteit omvat gelinkt aan het programma voor duurzame ontwikkeling 2030 van de Verenigde Naties.

Doel van het project dat gecoördineerd wordt door het FIDO is het begeleiden van 4 FOD's bij de analyse van hun materialiteit (in de zin van de GRI4 richtlijnen) en het resultaat van deze analyse te toetsen aan de SDG's. Onder materialiteit verstaan we de aandachtspunten inzake duurzame ontwikkeling die betrekking hebben op een privé- of openbare organisatie. De organisatie zelf maar ook de stakeholders brengen die aandachtspunten in kaart en bepalen de prioriteiten.

Zo zal de FOD Werkgelegenheid, Arbeid e Sociaal Overleg duidelijk kunnen vaststellen waar zijn prioriteiten liggen op het stuk van duurzame ontwikkeling en doelstellingen bepalen die hiertoe kunnen bijdragen. Concreet geeft dit project de FOD de mogelijkheid om een relevantiematrix uit te werken waarmee deze voornaamste aandachtspunten inzake duurzame ontwikkeling geïdentificeerd kunnen worden zodat er actie kan worden ondernomen.

De werkgroep bestaat uit consultants, een vertegenwoordiger van het FIDO, de Coördinatrice duurzame ontwikkeling, de Adviseur-generaal van de Afdeling van het Algemeen Beleid en de Strategie, de Adviseuse verantwoordelijk voor de bestuursovereenkomst en deskundigen van de algemene directies van de FOD.

Het project dat wordt aangestuurd heeft het mogelijk gemaakt om:

1. de SDG's in kaart te brengen met behulp van de knowhow van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg;
2. 21 belangrijke aandachtspunten te bepalen voor de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg.

Die 21 aandachtspunten en het project werden in december 2018 aan het Directiecomité voorgesteld. De leden van het Directiecomité en de leden van de werkgroep hebben een waarderingscijfer gegeven aan de verschillende aandachtspunten. Daarna werden de stakeholders verzocht om de aandachtspunten een cijfer te geven.

Om dat werk concrete vorm te geven heeft de werkgroep¹² interne en externe stakeholders aangewezen onder de stakeholders die al opgenomen waren in de bestuursovereenkomst van de FOD. In een volgende fase worden deze geïdentificeerde externe stakeholders (twee leden per categorie) uitgenodigd om in 2019 deel te nemen aan een rondtafelconferentie. Omdat een materialiteitsanalyse zich niet zelf uitvoert, hebben de stakeholders een bepalende stem om een denkoefening met gesloten deuren te valideren, prioriteiten te bepalen en bijsturingen aan te reiken. Het resultaat van de analyse in het licht van de SDG's zal vervolgens worden getoetst aan het advies van een aantal externe stakeholders op een rondtafelconferentie.

Maatregelen en acties gevoerd op initiatief van de FOD Werkgelegenheid

- Integratie van de doelstellingen duurzame ontwikkeling in de bestuursovereenkomst 2016-2018

De FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg is op grond van zijn missie bevoegd voor de SDG's:

- SDG 1: uitbannen van de armoede in al haar vormen

- SDG 3: iedereen de mogelijkheid bieden om te leven in goede gezondheid
- SDG 5: verwezenlijken van gendergelijkheid en empowerment
- SDG 8: waardig werk en economische groei
- SDG 10: terugdringen van ongelijkheden
- SDG 16: vrede, justitie en sterke publieke diensten

Met het oog op de realisatie van de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling werden alle artikels van de bestuursovereenkomst geanalyseerd om ze te kunnen linken aan de SDG's.

Bepaalde artikels van de bestuursovereenkomst 2016-2018 werden bovendien gelinkt aan de SDG's.

➤ Regelgevingsimpactanalyse (RIA)

Om de regelgevingsimpactanalyse correct uit te voeren kan men terecht op een specifieke pagina op het Intranet van de FOD WASO.

In 2014 hebben de betrokken personeelsleden ook een halve dag opleiding gekregen over RIA.

Het Intranet verwijst ook naar de website "administratieve vereenvoudiging".

Krachtlijnen van duurzaam beheer in de interne werking van de FOD Werkgelegenheid

➤ Milieumanagementsysteem EMAS

De FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg heeft een milieumanagementsysteem (EMAS) ingevoerd dat beantwoordt aan de vereisten van de Europese verordening EMAS nr. 1550/2017.

Op de FOD WASO staat de coördinatrice duurzame ontwikkeling ook in voor de EMAS coördinatie. Sinds 01/10/2018 staat Haoua IBRA in voor de coördinatie en de opvolging van EMAS. Daarin wordt zij bijgestaan door de EMAS correspondenten die op alle diensten moeten zorgen voor de doorstroming van de informatie die noodzakelijk is voor de naleving van de goede milieupraktijken. Bovendien werkt de milieucoördinator actief mee met de Cel Duurzame Ontwikkeling.

Sinds 2009 is het hoofdbestuur van de FOD WASO EMAS geregistreerd. De Algemene directie Toezicht op het welzijn op het werk heeft het ISO9001 certificaat.

Dit dynamisch milieumanagementsysteem houdt verband met alle activiteiten van het Hoofdbestuur, van de Diensten van de Voorzitter, de 3 Stafdiensten (Budget en beheerscontrole, P&O (Personeel en Organisatie) en Informatie- en communicatietechnologieën (TIC/ICT) en de 6 Algemene directies.

In het kader van de invoering van het Milieu Management System gebaseerd op het EMAS schema heeft de FOD WASO een grondige analyse gemaakt van zijn directe impact op het milieu. Alle activiteiten werden grondig onder de loep genomen en op basis van de resultaten werd een lijst opgemaakt van de in kaart gebrachte effecten. Alle effecten werden geanalyseerd op grond van zes criteria. Op basis daarvan konden de significante directe milieueffecten in kaart worden gebracht die hieronder worden toegelicht en acties worden uitgewerkt die moeten leiden tot een beheersing van onze milieu-impact en indien mogelijk tot een verlaging en een verbetering van onze energieprestaties, rekening houdende met de middelen, technologieën en knowhow die op een bepaald tijdstip beschikbaar zijn.

De derde EMAS registratiecyclus van de FOD WASO nadert zijn einde en spitste zich toe op de volgende punten:

- Het opvolgen van de bepalingen betreffende Europese verordening EMAS (EU 1505/2017) en de vigerende Federale en Brusselse milieuwetgeving en de bepalingen betreffende duurzame ontwikkeling;
- Het verminderen van ons papierverbruik;
- Het onder controle houden van ons energieverbruik;
- Beheersing van ons waterverbruik;
- Rationeel en duurzaam consumeren en aankopen;
- Permanente sensibilisering en informatie over ons milieubeleid en inspanningen naar onze leveranciers en gebruikers van onze diensten;
- Het aanmoedigen van duurzame verplaatsingen en het gebruik van het openbaar vervoer voor woon-werkverkeer en dienstverplaatsingen;

De communicatie inzake milieu is een cruciaal element van een voluntaristische aanpak. In samenwerking met de dienst Communicatie hebben wij een sensibiliseringscampagne opgezet rond de thema's "EMAS" en "Duurzame Ontwikkeling".

Op geregelde tijdstippen worden op het intranet artikels en kleine berichten gepubliceerd. Die berichten worden altijd begeleid door affiches die de grafici van de FOD ontwerpen.

De milieuverklaring en het milieubeleid worden gepubliceerd op het Intranet en op de website van de FOD.

➤ Overheidsopdrachten / duurzame aankopen

A. Opvolging van de omzendbrief van 16 mei 2014

Conform de omzendbrief, heeft het Directiecomité een procedure goedgekeurd die tot doel heeft de verplichtingen van deze tekst zo goed mogelijk toe te passen (zie hieronder). Voor elke aanbesteding trachten de verantwoordelijken duurzaamheidsclausules te integreren in de bestekken.

Meer algemeen voorziet artikel 73 van de Bestuursovereenkomst in Duurzame ontwikkeling en legt het de volgende doelstelling vast:

“Duurzame ontwikkeling gaat over de manier waarop zowel economische, sociale en ecologische aspecten in overweging worden genomen in de werking en het beleid van een organisatie en houdt zowel een kort, een middellang als een langetermijnperspectief voor ogen. Op het vlak van duurzame ontwikkeling, engageert de FOD zich om in overleg met zijn stakeholders zijn materiële en immateriële impact op het stuk van duurzame ontwikkeling te monitoren en te ontwikkelen.”

B. Integratie van de Omzendbrief van 16 mei 2014 in de praktijken van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg

Korte voorstelling van de procedure en de tools voor rapportering:

- Aanbestedingen die op minder dan 8.500€ exclusief BTW worden geschat:

Voor deze aanbestedingen beschikken de verschillende directies/diensten over een zekere autonomie (uitnodigen van de firma's, onderhandelen en aanwijzen van de opdrachtnemer). Op het einde van elke trimester vraagt de Cel Aankopen en overheidsopdrachten de diensten een tabel aan te vullen met een overzicht van deze aanbestedingen. In deze tabel worden de volgende gegevens opgenomen: doel, bedrag, het bedrijf, het al dan niet bestaan van duurzaamheidsclausules en of sociale clausules. Deze tabel laat onder meer toe om deze diensten achteraf te informeren over de bestaande mogelijkheden om het duurzaam karakter van hun toekomstige aankopen te verbeteren.

- Aanbestedingen die op meer dan 8.500€ exclusief BTW worden geschat:

Voor deze aanbestedingen werkt de Cel Aankopen en overheidsopdrachten mee aan de opmaak van het bestek. Voor een bestek wordt goedgekeurd door de Inspectie van financiën en vervolgens door de Voorzitter van het Comité, vult de Cel de tabel (bijlage 1) van de Omzendbrief van 16 mei 2014 in. Deze tabel, evenals het ontwerp van bestek worden voorgelegd aan de Cel Duurzame Ontwikkeling voor advies. Dit gebeurt per e-mail met de uitleg van de Cel Aankopen en overheidsopdrachten over de al dan niet aanwezigheid van duurzame, sociale en/of ethische clausules. Er is overleg tussen de twee cellen om het bestek indien mogelijk aan te vullen met duurzaamheidscriteria.

- Aanbestedingen gesloten in uitvoering van het bestaande raamakkoord (FOR, CMS, SMALS, enz...)

De duurzame of niet-duurzame producten besteld in kader van FORCMS aanbestedingen worden opgenomen in een tabel door een medewerker van de Directie Aankoop en Logistiek. Deze tabel met de lijst van door de FOD bestelde (duurzame) producten wordt aan de Cel Duurzame Ontwikkeling bezorgd.

Rol van de Cel DO in de uitvoering van de omzendbrief

De rol van de Cel Duurzame Ontwikkeling is eerder consultatief. De coördinatrice DO controleert de bestekken op basis van de omzendbrief. Over dit onderwerp worden geen vergaderingen gehouden met de Cel Green of een andere werkgroep.

De coördinatrice DO stelt het directiecomité in kennis van de uitgebrachte adviezen.

Rol van de aankopers in de uitvoering van de omzendbrief

De verantwoordelijke voor de overheidsopdrachten van de FOD WASO ageert op verschillende vlakken:

- Voor elke aanbesteding van meer dan 8.500€ exclusief BTW adviseert hij de diensten-klienten over de mogelijke clausules inzake duurzame ontwikkeling die in hun bestek kunnen worden geïntegreerd.
- Voor deze opdrachten vult hij bijlage I in van de omzendbrief van 16 mei 2014 en bezorgt die aan de cel duurzame ontwikkeling. Samen overleggen ze over de duurzame punten in de bestekken: Kunnen die verbeterd worden? Kunnen we er nog toevoegen, enz...?
- Voor de aanbestedingen van minder dan 8.500 €, adviseert hij *a posteriori* de diensten-klienten om het duurzaam karakter van hun toekomstige aankopen te verbeteren.
- Net zoals bij de cel duurzame ontwikkeling staat de verantwoordelijke voor de overheidsopdrachten ter beschikking van de diensten-klienten voor alle vragen in verband met de omzendbrief.

C. Concrete acties van de Directie van de aankoop en de logistiek

De directie van de aankopen en de logistiek ziet nauwgezet toe op de naleving van de duurzame ontwikkeling via verschillende acties die alle van ver of nabij gelinkt zijn aan de overheidsopdrachten.

- **Schoonmaak:** in overleg met de IDPBW worden de onderhoudsproducten geselecteerd in de FORCMS-overeenkomst van de FOD BOSA die beschikbaar is op e-catalogue. Wanneer het budget het toelaat en hun doeltreffendheid is bewezen, wordt er geopteerd voor duurzame producten: de handdoeken en het toiletpapier zijn daarvan het perfecte voorbeeld.
- **Magazijn:** Op basis van dezelfde budgettaire en kwaliteitsvereisten kiezen ze voor duurzame producten: balpennen, papier, enz. Het papier draagt een FSC label (afkomstig uit een duurzaam beheer bos).
- **Diensten aankopen en overheidsopdrachten :** elke aanbesteding waarvoor een bestek moet worden opgemaakt, wordt geanalyseerd vanuit de invalshoek duurzame ontwikkeling (omzendbrief van 16 mei 2014). Het advies van de cel DO wordt ingewonnen. Er worden ethische (bv: verdrag IAO), sociale (inschakelen van beschutte werkplaatsen) en milieuclausules (afvalverwerking, milieuvriendelijke producten, enz.) uitgewerkt en geïntegreerd als de toepassing ervan relevant is. Voor de aanbestedingen van minder dan 30.000€ exclusief BTW worden in voorkomend geval clausules uitgewerkt en geïntegreerd.
- **Beheer gebouw :** het afval wordt gesorteerd: papier, PMD, glas, andere. Andere mogelijkheden kunnen in overweging worden genomen zoals bio-afval. Als er werk gemaakt is van de afvalverwerking bij verschillende onderhoudsprestaties levert dit een attest op, (bv.: verwerking van keukenvetten bij het ledigen). De bewakingsagenten doen de lichten uit in bureaus waar de personeelsleden dat bij hun vertrek vergeten zijn.

➤ Duurzame mobiliteit

Het besluit van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 07/04/2011 verplicht elke onderneming met meer dan 100 werknemers tewerkgesteld op hetzelfde terrein een bedrijfsvervoersplan op te stellen. Onze FOD dient dus aan deze verplichting te voldoen.

Meer dan 90% van de verplaatsingen voor woon-werkverkeer gebeuren met het openbaar vervoer en met zachte modi (fiets en te voet).

Hierdoor is de marge om ingrijpende wijzigingen in de manieren om zich te verplaatsen in de context van het woon-werkverkeer beperkt.

Wij stellen voor om voort in te zetten op communicatie en bewustmaking, en om carpooling aan te moedigen om het aantal autosolisten te verminderen alsook het gebruik van de fiets.

Om de duurzame mobiliteit aan te moedigen worden aan de personeelsleden bewustmakingsacties aangeboden om het gebruik van de fiets te bevorderen d.m.v. repair ateliers of tijdelijke abonnementen van "Villo". De FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg heeft een fietsparking die plaats biedt voor 30 fietsen.

Het Intranet van de FOD heeft een pagina "duurzame mobiliteit". De coördinator mobiliteit maakt deel uit van het interne netwerk DO. Dat netwerk vergadert geregeld met de coördinatoren mobiliteit van de FOD Volksgezondheid, de RSZ en "Pensioenen" over de oprichting van een platform carpoolplaza.

➤ Wagenpark

Het wagenpark van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg bestaat uit 16 auto's waarvan 1 hybride benzine, de FOD is eigenaar van al deze voertuigen.

➤ Diversiteit, Gendermainstreaming en Handistreaming

Duurzame ontwikkeling, het beleid inzake diversiteit, gendermainstreaming en handistreaming zijn transversale bevoegdheden die alle vallen onder de Afdeling van het algemeen beleid en de strategie, een van de Diensten van de Voorzitter.

De cellen werken dus nauw samen.

In november 2018 hebben de cel DO en de cel diversiteit samen een informatiesessie over voedselverspilling opgezet.

De cel diversiteit is zeer actief op de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg. Zij is lid van het federaal netwerk diversiteit en neemt deel aan de federale werkgroep diversiteit. De cel werkt mee aan de jaarlijkse voorbereiding en organisatie van de federale week van de diversiteit. De cel heeft een jaarlijks actieplan diversiteit.

De cel diversiteit heeft ook een bewustmakingsblog die zeer actief is op het intranet.

I.v.m. gender mainstreaming participeert de cel in de Interdepartementale Coördinatiegroep (ICG) en zet ze een intern netwerk gender mainstreaming op met vertegenwoordigers van de algemene

directies, stafdiensten en medewerkers die werken rond de thema's in het federaal plan of die een specifieke rol hebben bij de uitvoering van de genderwet. Zij heeft ook een jaarlijks intern actieplan gendermainstreaming (genderwet).

➤ Welzijnsbeleid

DE FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg heeft een Cel Welzijn op het werk.

Eind januari van dit jaar werden de 1150 actieve personeelsleden van de FOD verzocht te antwoorden op x vragen van de enquête "Welzijn op het werk".

De welzijnsenquête 2018 meet het algemene welzijnsniveau binnen onze FOD. Er kwamen verscheidene thema's aan bod: inhoud van het werk, arbeidsrelaties, stress, organisatie van het werk, arbeidsvoorwaarden, werkomgeving.

De enquête was een samenwerkingsproject van de Stafdienst Personeel en organisatie en de Interne dienst voor preventie en bescherming op het werk.

Het Directiecomité heeft in september 2018, bij het vaststellen van de resultaten van de enquête, gevraagd dat de Stafdienst Personeel en Organisatie en de Interne Dienst voor Preventie en Bescherming op het Werk een ontwerp van actieplan zouden uitwerken dat zich toespitst op acties, waarvan de uitvoering realistisch is en binnen een redelijke termijn kan plaatsvinden (eind juni 2019 voor de « quick win »-acties en eind december 2019 voor het hele plan). Dit ontwerp van actieplan werd voorgelegd aan het Directiecomité dat er op 22 oktober 2018 22 acties van heeft goedgekeurd, die hierna worden toegelicht.

6.8. FOD Sociale Zekerheid

Niet ontvangen.

6.9. FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu

(mevrouw Marielle Smeets, lid van de ICDO, en de heer Pol Gerits, plaatsvervanger)

De cellen voor duurzame ontwikkeling van de departementen spelen een belangrijke faciliterende en dynamiserende rol in de strategische integratie. Ze moeten zowel het orgaan vormen voor de integratie van duurzame ontwikkeling in alle strategieën en beleidslijnen van een departement, als het overleg- en coördinatieorgaan van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling waaraan het departement deelneemt. Het regelgevend kader en in het bijzonder de wijzigingen die werden aangebracht aan het KB van 2004 (het KB van 27 mei 2015 tot wijziging van het KB van 22/09/2014) houdende oprichting van cellen duurzame ontwikkeling versterken de implementatie van duurzame ontwikkeling in de departementen aangezien ze beogen:

- de strategische en operationele integratie ervan in de beheers- en managementtools beter te structureren,
- en daarbij de samenwerking/transversaliteit te maximaliseren binnen een departement en tussen departementen, om zo te komen tot meer coherentie, interactiviteit en zichtbaarheid.

In 2007 werd bij de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu een netwerk/cel duurzame ontwikkeling opgericht. Dat netwerk / die cel ontwikkelt via een actief netwerk van contactpersonen in de verschillende DG's en diensten tal van interne en/of externe eigen initiatieven of initiatieven naar aanleiding van de activiteiten van de ICDO, en komt op die manier zijn verplichtingen ter zake na¹.

Activiteiten van de Cel DO in 2018

In 2018 waren de werkzaamheden van dat netwerk duurzame ontwikkeling van de FOD Volksgezondheid gericht op de voortzetting van de operationalisering van de strategische integratie van duurzame ontwikkeling en in het bijzonder van de universele doelstellingen van het Programma « Horizon 2030 » van de Verenigde Naties (SDG's) in onze nieuwe beleidsvisie en onze bestuursovereenkomst (2019-2021), en haar instrumenten voor implementatie en opvolging.

¹ jaarrapport, bijdrage aan de werking van de ICDO via onze actieve betrokkenheid bij de plenaire zittingen en de verschillende werkgroepen (EMAS, maatschappelijk verantwoord ondernemen, duurzame voeding, duurzame mobiliteit, langetermijnvisie...).

De maatregelen en acties van de FOD Volksgezondheid die bijdragen aan duurzame ontwikkeling

1. Integratie van de universele doelstellingen van het Programma « Horizon 2030 » van de Verenigde Naties in de bestuursovereenkomst 2019-2021 en haar operationele en monitoringinstrumenten.

Als gevolg van zijn bevoegdheden is **de FOD Gezondheid nauw betrokken** bij de rechtstreekse uitvoering van meerdere van deze doelstellingen (gezondheid, voeding, bestrijding van klimaatverandering, biodiversiteit, oceanen, efficiënte instellingen ...) en bij de positieve (of negatieve) indirecte gevolgen die onze activiteiten kunnen hebben op de verwezenlijking van de andere doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling.

De FOD Volksgezondheid is betrokken bij de drie pijlers van het federaal beleid inzake gezondheid, i.e.:

- **De bescherming van de menselijke gezondheid**, meer bepaald de terbeschikkingstelling van goed georganiseerde en kwaliteitsvolle gezondheidszorgen die betaalbaar en toegankelijk alsook geïntegreerd zijn en voldoen aan de noden van de bevolking, het voedingsbeleid, het leveren van medische expertise in het kader van de uitoefening van beroepsactiviteiten en het beleid inzake alcohol, tabak en cosmetica;
- **De bescherming van de veiligheid van de voedselketen**, met inbegrip van de gezondheid van dieren en planten, meer bepaald de vaststelling van regels en normen betreffende de aspecten "veiligheid" en "gezondheid" van alle producten die binnenkomen op de verschillende niveaus van de voedselketen (meststoffen, bodemverbeterende middelen, teeltsubstraten, gewasbeschermingsmiddelen, diervoeding, voedingswaren, voedingssupplementen, genetisch gewijzigde organismen enzovoort), het voorkomen en bestrijden van ziekten bij dieren, de uitoefening van de diergeneeskunde, de bescherming tegen ziekten en plagen van planten en plantaardige producten;
- **De bescherming van de gezondheid van het leefmilieu**, i.e. de taak om op preventieve en geïntegreerde wijze garanties te bieden voor een kwaliteitsvol leefmilieu en klimaat ten voordele van eender wie en het stimuleren van duurzame productie- en consumptiewijzen die rekening houden met biodiversiteit en gezondheid, meer bepaald via het geïntegreerd beleid van de producten.

Om een geïntegreerde beleidsbenadering te waarborgen op het vlak van gezondheid en leefmilieu kan de FOD zijn taken en opdrachten, die soms zelfs exclusief zijn, niet uitvoeren zonder rekening te houden met de acties of beslissingen die worden ondernomen dan wel genomen op verschillende niveaus, i.e.:

- Zijn federale partners;
- Zijn nationale partners;
- Zijn internationale partners;
- Zijn partners in de samenleving;

- Zijn wetenschappelijke partners.

Als gevolg van de grensoverschrijdende aard van de thema's "gezondheid" en "leefmilieu" evenals de bevoegdheden van de diverse bevoegdheidsniveaus dient de FOD reële deskundigheid te ontwikkelen op het vlak van coördinatie van netwerken en partnerschappen met, als doel, een coherent en reglementair beleid en de mogelijkheid voor België met één stem te spreken op internationale fora.

Zowel op internationaal, Europees, nationaal als interfederaal niveau gaat de FOD Gezondheid een verbintenis aan in het kader van deze benadering van duurzame ontwikkeling, door zijn beleid uit te werken en te implementeren in lijn met de 17 universele doelstellingen van het Programma "Horizon 2030" van de Verenigde Naties (en bij uitbreiding de doelstellingen van de strategische federale langetermijnvisie (2050) voor duurzame ontwikkeling).

Daartoe worden de verantwoordelijkheden en verbintenissen van onze FOD alsook de verbanden tussen zijn activiteiten en de SDG's overgenomen en geïntegreerd op verschillende niveaus van de bestuursovereenkomst 2019-2021, haar implementatie en haar monitoring.

Op operationeel niveau, voor zover dit relevant is, worden de verbanden met de SDG's nader beschreven:

- In de strategische doelstellingen van de overeenkomst zelf;
- In de toekomstige bestuursplannen die de operationele uitwerking van de overeenkomst vormen;
- In de projectfiches die meer bepaald zullen toelaten de uitvoering ervan op te volgen en te evalueren.

Er wordt voorrang gegeven aan de projecten en maatregelen die tegemoetkomen aan het One World, One Health-principe zoals dat wordt gedefinieerd in de nieuwe strategische visie van onze instelling en die een transversale implementatie vereisen die bevorderlijk is voor de samenhang en de samenwerkingsverbanden tussen onze verschillende bevoegdheden en opdrachten.

Op strategisch niveau zal de FOD op proactieve wijze blijven bijdragen aan een transversaal beleid van duurzame ontwikkeling, meer bepaald via:

- **De voorbereiding van de bijdrage van de dienst aan het beleid rond duurzame ontwikkeling².**
De manier(en) waarop de overheidsdienst een kader creëert voor zijn beleid en dat beleid in verband brengt met de uitdagingen en doelstellingen zoals die worden geformuleerd in de langetermijnvisie voor duurzame ontwikkeling van het programma van de Verenigde Naties tegen het jaar 2030 (*Sustainable Development Goals*);

² Het koninklijk besluit betreffende de cellen voor duurzame ontwikkeling bepaalt dat geen enkel plan moet worden opgesteld indien de verplichte elementen van het jaarlijks actieplan worden opgenomen in de bestuursovereenkomst en het bestuursplan van de FOD.

- **De coördinatie van de bijdrage van de dienst tot de uitvoering van het federaal beleid voor duurzame ontwikkeling**, waartoe de uitvoering behoort van de maatregelen van het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling die werden toevertrouwd aan de FOD (vertegenwoordiger van de FOD bij de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (ICDO), ondersteuning van de cel), evenals de verwezenlijking van de doelstellingen van de langetermijnvisie voor duurzame ontwikkeling en van het programma 2030 van de Verenigde Naties (*Sustainable Development Goals*);
- **De terbeschikkingstelling van expertise met betrekking tot de opdrachten van de FOD**; dit omvat:
 - De vertegenwoordiging van de FOD in de ICDO (vertegenwoordiger van de FOD bij de ICDO, ad hoc ondersteuning door deskundigen) en in haar werkgroepen (vertegenwoordiger van de FOD bij de ICDO, deskundigen ad hoc, leden van de cel ...);
 - De deelname aan het netwerkoverleg van de DO-cellen (vertegenwoordiger van de FOD bij de ICDO als coördinator van de cel, steun van de leden van de cel ...);
 - Ondersteuning en opvolging bij de uitvoering van de regelgevingsimpactanalyse (RIA)³ voor de aspecten met betrekking tot DO.

Op operationeel niveau staat de FOD Gezondheid in voor de opvolging en de uitvoering van het beleid met betrekking tot de voorbeeldfunctie van de federale overheidsdiensten via **de integratie van duurzame ontwikkeling in de dagelijkse werking van de FOD**, meer bepaald door: het intern milieubeheer (behoud van de EMAS-certificatie of een gelijkwaardige certificatie), de duurzame mobiliteit van het personeel (inachtneming van de regelgeving, mobiliteitsplan ...), duurzame overheidsopdrachten (milieu- en sociale criteria, monitoring, rapportering ...) en de bewustmaking van het personeel voor duurzame ontwikkeling (news, info, DO-dag ...). De FOD zal **het duurzame aspect van de activiteiten in het kader van het redesign** op actieve wijze ondersteunen, inzonderheid bij de verhuizing van de FOD, het RIZIV en het FAGG naar het nieuwe gebouw waar ze samen hun intrek zullen nemen.

³ <http://www.veroeenvoudiging.be/content/impactanalyse>

Strategic targets Federal Public Service Health 2019-2021 – comparing to SDG's

Target 1. Supporting Health and Environment policy and regulation making

1.1. Collaboration about « One World One Health » tangible policy targets : antimicrobial resistance, social inequalities on health and environment, health and environmental impact of travelling, transitions of health and agro-food systems on climate changes

1.2. Supporting Belgian federal policies about alimentation, animals 'health and plants 'health

1.3. Supporting Belgian federal policies about health cares : health professionals, hospitals, psychosocial care, integrated care, emergency medical aid

1.4. Supporting Belgian federal environmental policies : biodiversity and ecosystems, climate changes, dangerous and chemical products, seas and oceans, North Sea policy

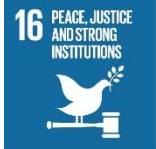
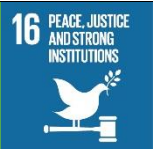

1.5. Supporting Belgian federal policies about health and work : absenteeism and sickness civils servants, health rules for transport activities, medico-legal issues	1 NO POVERTY 3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING 8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH 17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
1.6. Ensuring necessary policy coordination and partnerships at national level	16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS 17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
1.7. Ensuring a strong implication at international level	16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS 17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
1.8. Optimizing our internal coordination for stronger “one world one health” international activities	16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS
Target 2. Ensuring a quality service to our direct users (registration and authorization)	
1.1. Optimizing our internal coordination about direct services	16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS

1.2. Quality services for authorizations and registrations under alimentation, animals 'health and plants 'health policies	1 NO POVERTY 2 ZERO HUNGER 3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING 6 CLEAN WATER AND SANITATION 7 AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY 9 INDUSTRY, INNOVATION AND INFRASTRUCTURE 12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION 16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS 17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
1.3. Quality services for authorizations and registrations under health cares policies	3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING 16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS 17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
1.4. Quality services for authorizations and registrations under environmental policies	2 ZERO HUNGER 3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING 7 AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY 9 INDUSTRY, INNOVATION AND INFRASTRUCTURE 12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION 13 CLIMATE ACTION 14 LIFE BELOW WATER 15 LIFE ON LAND 16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS 17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
1.5. Quality services for authorizations and registrations under health and work policies	1 NO POVERTY 8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH 16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS 17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
1.6. Quality services for authorizations and registrations under sanitary policy (sanitary visa for ships)	3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING

Target 3. Ensuring health regulations' implementation through inspections and controls						
1.1. Quality and effective controls about consumption products (cosmetics, tobacco and alcohol), GMO outside food chain, animal by-products, tattoo activities	2 ZERO HUNGER 	3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING 	12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION 	15 LIFE ON LAND 	17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS 	
1.2. Quality and effective controls about dangerous and chemical products (REACH) health and environmental impact of products	3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING 	7 AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY 	12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION 	15 LIFE ON LAND 	17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS 	
1.3. Quality and effective controls about preservation on biodiversity (Endangered Species, timber regulation, alien invasive species, genetic resources)	15 LIFE ON LAND 	17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS 				
1.4. Quality and effective controls about preservation of North Sea	14 LIFE BELOW WATER 	17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS 				
1.5. Quality and effective medical controls about civil servant's absenteeism	1 NO POVERTY 	3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING 	8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH 	17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS 		
1.6. Quality and effective sanitary controls on ships and planes	3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING 	17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS 				

1.7. Participating to quality and effective controls about medical practices, hospitals working and emergency medical services	3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING 16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS 17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
1.8. Optimizing internal collaboration for more quality and effective controls about preservation	16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS
Taregt 4. Ensuring a quality preparedness policy and an integrated crisis management	
1.1. Ensuring a quality preparedness policy for international and sanitary crisis	2 ZERO HUNGER 3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING 13 CLIMATE ACTION 16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS 17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
1.2. Ensuring an operational capacity and coordination for emergency medical aid	3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING 16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS 17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
1.3. Esuring a rapid reaction for North Sea pollution and RAPEX	3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING 12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION 14 LIFE BELOW WATER 16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS 17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
1.4. Optimizing internal collaboration for integrated preparedness policy	16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS

Target 5. Ensuring proactive and quality communication to the general public, stakeholders and professionals			
1.1. Optimizing internal collaboration for “One World, One Health, One Voice”			
1.2. Implementing the Arhus regulation			
1.3. Creation of an integrated helpdesk for citizens, professionals and industries in case of health policies			
Target 6. Redesign program : process integration between the department, the Federal Institute for Health Insurance and the Federal Agency for Medicinal and Health Products			
1.1. Building a coordinated health strategy			
1.2. Building process integration for core business activities			

1.3. Building an integrated production and use of health data	3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING 16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS 17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
1.4. Moving to a common building and integration of supporting activities	3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING 16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS 17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
Target 7. Reinforcing organizational excellency and efficiency of the department	
7.1. Optimizing working culture and general functioning	5 GENDER EQUALITY 8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH 16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS
7.2. Finding a long-term solution for the shortage of doctors in our organization	8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH 16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS 17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
7.3. Giving a quality services to internal users	8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH 16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS 17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
7.4. Optimizing transversal governance	16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS

2. De nieuwe visie⁴ van FOD Volksgezondheid: de Belgische promotor worden van het principe One World-One Health.

Door zijn nieuwe visie en de verschillende werkzaamheden die in 2018 werden opgestart in het kader van de voorbereiding van zijn bestuursovereenkomst 2019-2021 uit de FOD Volksgezondheid de wens om samen met de bestaande directoraten-generaal een transversale en operationele benadering te ontwikkelen voor reflectie, coördinatie en strategische ondersteuning, georganiseerd rond het **Principe One World One Health (1W1H)**.

Die transversale benadering zou het voor al onze medewerkers geleidelijk aan makkelijker moeten maken om zich de universele doelstellingen van het Programma « Horizon 2030 » van de Verenigde Naties (SDG's) eigen te maken, door middel van de projecten en maatregelen die uitgevoerd worden in het kader van onze opdrachten, om die doelstellingen te verwezenlijken of de facto deel te nemen aan de uitvoering ervan.

De huidige officiële definities van "One World, One Health" streven ernaar multisectoraal te zijn en verbinden aan de ene kant menselijke en dierlijke gezondheid (WGO) of erkennen aan de andere kant de gevolgen van ecologische determinanten (impact van de klimaatverandering en verlies van biodiversiteit) voor de gezondheid (6de ministeriële conferentie met betrekking tot leefmilieu en gezondheid, Ostrava, 13-15/06/2017). Hoewel alle elementen uit de "missieverklaring" van de FOD deel uitmaken van deze internationale statements en definities, bieden ze de FOD daarom nog geen tools en instrumenten voor integratie die voldoende breed zijn om tegemoet te komen aan zijn noden en zijn streven om een globaal, transversaal, geïntegreerd en efficiënt beleid te ontwikkelen met betrekking tot al deze opdrachten.

De operationele vertaling van het One World, One Health-principe, die dus breder is, eigen aan de FOD Gezondheid en op participatieve wijze werd vastgesteld met al onze diensten, bestaat uit zes principes:

1. **Verbetering van de menselijke gezondheid als einddoelstelling:** dit 1ste principe vormt de einddoelstelling van het 1W1H-concept en moet worden gezien als een ecosystemische benadering van menselijke gezondheid. Deze benadering "heeft betrekking op de impact van de menselijke activiteiten of de natuurlijke veranderingen van het leefmilieu op hun ecosystemen en de gevolgen die daaruit voortvloeien voor hun gezondheid"⁵.
2. **Integratie van de vier pijlers van de opdrachten van de FOD Gezondheid,** i.e. de gezondheid van de mens, de gezondheid van planten, de gezondheid van dieren en de gezondheid van het leefmilieu;
3. **Integratie van de onderlinge verbondenheid en afhankelijkheid van de vier pijlers:** bij uitbreiding van het 2de principe moeten de projecten of maatregelen die de FOD voorstelt in het kader van de vier pijlers van onze opdrachten de onderlinge verbondenheid en

⁴ Voir annexe 1

⁵ Michel Guérin, Pierre Gosselin, Sylvaine Cordier, Claude Viau, Philippe Quénel en Éric Dewailly, *Environnement et santé publique : Fondements et pratiques*, Acton Vale (Québec, Canada) en Parijs (Frankrijk), Edisem et Éditions Tec&Doc, 2003, 1 022 p., p. 594

afhankelijkheid analyseren die er kenmerkend voor zijn, zodat die pijlers niet afzonderlijk zouden worden beschouwd.

4. **Mobilisatie van de deskundigen van de verschillende DG's:** enkel door te werken in het kader van een netwerk en door expertise uit te wisselen en te delen krijgt de integratie van de vier pijlers van de opdrachten evenals hun onderlinge verbondenheid en afhankelijkheid volledige vorm, wat dan weer leidt tot coherente en efficiënte maatregelen en projecten.
5. **Analyse van de impact en de invloed van de andere beleidsdomeinen** en coördinatie van de wisselwerking met externe partners: zich beperken tot enkel de opdrachten van de FOD Gezondheid zou te beperkend zijn voor het huidige concept. Het is bijgevolg ook zeer belangrijk de impact en de invloed van andere beleidsdomeinen van zowel de federale overheid als de deelstaten te analyseren, meer bepaald het sociale en het economische domein, energie, mobiliteit, fiscaliteit, onderwijs, de internationale betrekkingen, de ontwikkelingssamenwerking enzovoort.
De analyse van de impact en de invloed zal helpen rekening te houden met deze verschillende domeinen, door te steunen op verschillende analysetools in functie van de beoogde doelstellingen (gender, economie, sociale ongelijkheid, leefmilieu ...), en zal het mogelijk maken onze opdrachten geleidelijk te integreren in andere beleidsdomeinen (*health & environment in all policies*), zoals gedefinieerd in onze visie en strategie.
Deze analyse van de impact en de invloed zal ook aansluiten bij de dynamiek van de bestaande coördinatiernetwerken en/of eender welk ander instrument van coördinatie (samenwerkingsakkoorden enzovoort).
6. **Inzicht in de invloed van belangrijke megatendensen:** terwijl er in de literatuur vele wetenschappelijke artikelen bestaan die de megatendensen identificeren en analyseren die invloed uitoefenen op de toestand van de planeet, het leefmilieu, de gezondheid van de mens en de gezondheidsdiensten, bestaan er maar weinig referentieartikelen die onderzoek voeren naar de megatendensen die invloed zouden uitoefenen op deze domeinen, en in het bijzonder beschouwd in hun onderlinge verbondenheid.

Bijgevolg heeft de FOD Gezondheid op basis van de beschikbare wetenschappelijke literatuur zeven megatendensen geïdentificeerd en geselecteerd die, in de huidige staat van de kwestie en van onze kennis, zouden moeten worden bestudeerd en geëvalueerd vanuit de invalshoek van hun potentiële impact op eender welk(e) project/actie inzake 1W1H van de FOD:

- De burger als consument-actor;
- De technologische ontwikkelingen;
- Beperking en concurrentie voor grondstoffen;
- Sociaaleconomische ongelijkheid (sociale ongelijkheid op het vlak van gezondheid en sociaal-ecologische ongelijkheid);
- Demografische evolutie en verstedelijking;
- Mondialisering/Globalisering;
- Toenemende risico's voor de menselijke gezondheid (pandemie, verandering van levensstijl, blootstelling aan vele producten met enkelvoudig of meervoudig effect – cocktaileffect –).

Krachtlijnen van duurzaam beheer in de interne werking van de FOD Volksgezondheid

1. EMAS-opvolging/Mobiliteit/Overheidsaankopen

➤ Vernieuwing van de EMAS-registratie

De centrale site van de FOD Volksgezondheid (Eurostation - Victor Hortaplein - 1060 Brussel) heeft sinds 2010 het EMAS-label, en heeft in 2018 de hernieuwing van zijn registratie verkregen op basis van de nieuwe EMAS-verordening die nieuwe milieueisen bevat. De laatste versie van de milieuverklaring voor het jaar 2017 en de resultaten tot 2017⁶ is beschikbaar op de site van de FOD.

Voor 2018 kunnen de volgende maatregelen worden vermeld:

- Nieuwe communicatie en bewustmakingscampagnes rond EMAS, onder andere met 4 EMAScottes : Energie – Mobiliteit – Papier- Afval, het gebruik van de trappen aanmoedigen,
- Opvolging van het reglementair toezicht in overeenstemming met de milieueisen,
- Koolstofcompensatie van de tonnen CO₂-equivalent die worden uitgestoten bij verplaatsingen voor missies in het buitenland met het vliegtuig, de trein en de wagen,
- Voortzetting van de projecten in verband met de digitalisering van de processen,
- Bewustmaking en opfrissing van de aankoopprocedures om duurzaamheidsclausules op te nemen in overheidsopdrachten,
- Promotie en verbetering van ons cateringaanbod voor de organisatie van duurzamere evenementen. Het volledige nieuwe cateringaanbod van het restaurant van de sociale dienst wordt als duurzaam beschouwd,
- Een keer per week wordt er biologisch, lokaal seizoensfruit aangeboden in de FOD,
- Deelname aan de week van de mobiliteit en bevordering van verplaatsingen per fiets,
- Deelname aan de Europese Week van de Afvalvermindering.

➤ Gekruiste interne audits en conformiteitsaudit

De interne Emas-audit werd uitgevoerd door de milieucoördinatrice van de FOD Mobiliteit. Dit kadert binnen het netwerk van FOD's die een milieumanagementsysteem hebben, en heeft tot doel om zo neutraal mogelijke interne audits uit te voeren.

Om onze reglementaire conformiteit te garanderen en onze milieuprestaties te verbeteren, werd er een externe technische conformiteitsaudit van de verwarmings-, klimaatregelings- en transformatorinstallaties uitgevoerd. Op basis van de resultaten van die audit heeft het EMAS-team een actieplan opgesteld voor de Regie der Gebouwen (beheerder van het EUROSTATION-complex).

2. Invoering van te nemen maatregelen bij vervuilingsspieken in het bedrijfsvervoerplan (BVP) – Zachte mobiliteit bevorderen

In 2018 hebben we onze sensibiliseringsacties rond zachte mobiliteit voortgezet.

⁶ Milieuverklaring 2015 : <http://www.health.belgium.be/nl/emas>

- Er staan acht fietsen ter beschikking van onze collega's bij het onthaal van de hoofdzetel van de FOD (Eurostation). De medewerkers van de FOD en de andere gebruikers van het gebouw (Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen) mogen die fietsen gebruiken voor hun werkopdrachten of -vergaderingen in Brussel. De fietsen worden rechtstreeks gevraagd bij het onthaal van het gebouw om het gebruik ervan te vergemakkelijken.
- De medewerkers van de FOD kunnen ook occasioneel de fiets nemen naar het station of de werkplek. Daar wordt een kilometervergoeding voor toegekend. Als medewerker van de FOD kunnen ze zich ook inschrijven op <http://www.biketowork.be/> en zo tal van voordelen krijgen.

3. Evolutie en vooruitzichten

In het kader van de federale redesign « GEZONDHEID »⁷, is voorzien dat onze FOD in 2020 zijn intrek neemt in het Galilei-gebouw in de buurt van de Kruidtuin in Brussel, samen met het RIZIV, dat eigenaar is van het gebouw, en het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten, om een « gezondheidshuis » te creëren.

In het kader van die redesign gaan we bepaalde diensten die gemeenschappelijke zijn voor de drie instellingen, zoals ondersteunende en logistieke diensten, delen en centraliseren. We zijn die integratie/samenwerkingsprocessen nu al aan het voorbereiden, en sommige beginnen al gestalte te krijgen, zoals: koerierdienst voor de verschillende provincies om het aantal afgelegde km te beperken, groepsaankoop van sorteervuilnisbakken en opstelling van eilandjes, verzameling van bepaalde soorten afval en gemeenschappelijke acties voor communicatie en sensibilisering rond EMAS.

Ondanks deze verhuizing willen we ons EMAS-certificaat behouden en onze collega's van het RIZIV en het Agentschap op termijn overtuigen om ook in te stappen in het EMAS-systeem wanneer we allemaal het Galilei-gebouw betrekken.

⁷ <https://redesign.health.belgium.be/nl/>

Visie van de FOD

1. Mission statement¹

Onze ambitie is om de gezondheid van de burgers te beschermen en te verbeteren. Daarom wil onze FOD de Belgische promotor zijn van het principe « One World, One Health » en stellen we de gezondheid en al haar facetten steeds centraal. Dit zowel voor de menselijke gezondheid, de gezondheid van de planeet, de dier- en plantengezondheid als voor onze voeding.

2. Onze visie², onze ambitie

Voor onze missies

Onze FOD is een referentiepunt op het vlak van de gezondheid, een transversaal departement voor beleidsondersteuning « Health and Environment in all policies » en een netwerkorganisatie die zorgt voor een operationele excellentie in de uitvoering van taken met toegevoegde waarde.

Als overheidsorganisatie stellen we de gezondheid en al haar facetten centraal in ons denken en doen:

We zijn een **referentiepunt** voor alle thema's die rechtstreeks door onze teams worden behandeld en we zijn een **erkende partner** in het maatschappelijke en politieke debat. We geven de voorkeur aan een holistische benadering van de gezondheid (menselijke gezondheid, gezondheid van de planeet, dier- en plantengezondheid) met een focus op de menselijke gezondheid. Volgens de behoeften en de vragen van onze partners, kan er evenwel een gespecialiseerde aanpak worden geïmplementeerd zolang de link met de gezondheid tastbaar blijft. We ontwikkelen zoveel mogelijk een evidence-based aanpak op basis van de laatste wetenschappelijke en becijferde gegevens. We integreren het voorzorgsprincipe in onze voorstellen.

We positioneren ons als een **transversaal departement voor beleidsondersteuning « Health and Environment in all policies »** dat de eenheid en de coherentie van ons beleid bevordert. Ten aanzien van onze ministers, handelen we loyaal en voeren we de genomen beslissingen loyaal uit. We geven hierbij de voorkeur aan een constructieve dialoog bij de voorbereiding en de evaluatie van het beleid. We hebben een impact op de onderzoeksagenda en op de exploitatie van gegevens om zo de toekomstige uitdagingen nauwkeurig in kaart te brengen.

Als **netwerkorganisatie** brengen we op een participatieve en transparante manier zowel de internationale en nationale partners, als de burgers samen. We integreren een prospectieve aanpak in de coördinatiestructuren. Op basis van onze expertise, en in akkoord met onze ministers,

¹ De missieverklaring is een verklaring van de organisatie waarin de meerwaarde wordt beschreven die de organisatie in het kader van haar opdrachten biedt aan haar gebruikers, partners en opdrachtgevers. Hierin worden de (over het algemeen unieke) voordelen omschreven die haar omgeving haalt uit de acties van de organisatie.

² De strategische visie is een droom, een ideale projectie van de producten / diensten die de organisatie aan haar omgeving wil bieden alsook een ideale projectie van haar interne organisatie (teneinde de ideale producten / diensten te kunnen leveren).

ontwikkelen en verdedigen we het federale standpunt. In een constructieve geest streven we naar een positief compromis en verdedigen we op een loyale manier de beslissingen die tussen de verschillende partners genomen worden.

We beogen **een excellentie** in de uitvoering van de taken die een meerwaarde hebben voor de realisatie van onze missies en doelstellingen.

Voor onze werking

Onze FOD is een verantwoordelijke, coherente, lerende en creatieve organisatie die steunt op competente en autonome medewerkers die zin voor verantwoordelijkheid hebben en hun expertise en talenten ontwikkelen.

Als werkgever stellen we de gezondheid en het welzijn van de medewerkers centraal in onze bekommernissen en in onze werking:

Bewust van de actuele maatschappelijke uitdagingen, bieden we binnen een duidelijk kader aan onze medewerkers een goede voedingsbodem voor de **ontwikkeling van hun expertise en de ontplooiing van hun talenten**. Dit ook buiten de formele structuren.

We zijn een **verantwoordelijke, coherente en lerende** organisatie ten aanzien van onze doelstellingen, prioriteiten en resultaten en spreken met één stem. We leveren bij voorkeur een kwaliteitsvol resultaat af, in evenwicht met de deadlines. We garanderen gezonde en aangename werkomstandigheden in een geest van solidariteit en we sensibiliseren de medewerkers voor hun fysieke en psychische gezondheid. In het dagelijkse beheer van de FOD houden we rekening met de gebeurtenissen in het leven van de medewerkers.

We promoten en ontwikkelen de **autonomie** van onze medewerkers in hun werk evenals **hun verantwoordelijkheidszin** ten aanzien van hun partners, hun klanten, hun collega's en de doelstellingen van de organisatie. In team kunnen ze, in een klimaat van vertrouwen en met een begeleiding door kwaliteitsvolle leidinggevenden, hun manier van werken kiezen in overleg met het management. Participatie, overleg en co-creatie worden hierin sterk aangemoedigd.

We zijn een **creatieve** en transparant georganiseerde FOD, dankzij de maximale vereenvoudiging van onze interne procedures, digitalisering van onze werkwijze, en de ontwikkeling van een doordachte benadering van de nieuwe manieren van werken.

Bijlage 2: Projectfiche met links naar SDG'S

		Identificatienr. <i>(in te vullen op het centrale niveau)</i>
<i>Men zegt vaak dat een beeld meer zegt dan duizend woorden... Hier kan je een afbeelding toevoegen die jouw project illustreert!</i>		

CONTACTPERSOON:

(Persoon die het document ingevuld heeft en die eventuele aanvullende informatie zal bezorgen aan de BPMO)

Waarvoor dient dit document?

Je wilt een nieuw FOD-project indienen?

De identificatiefiche (eerste deel van dit document) stelt je in staat om de essentiële informatie van jouw project te capteren teneinde het project bekend te maken en de opvolging te verzekeren via de BOCA en de BPA.

Het realisatiedossier (tweede deel van dit document) bepaalt de meer concrete en gedetailleerde organisatie van jouw project en zal dienen voor de opvolging op het terrein.

6.10. FOD Justitie

(mevrouw Cindy Renard, lid van de ICDO, en de heer Paul Logghe, plaatsvervanger)

Activiteiten van de Cel DO in 2018

De Cel Duurzame Ontwikkeling draagt bij tot de integratie van duurzaamheidsdoelstellingen in de beleidspunten van de FOD. Zij werkt mee aan de implementatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling en coördineert de uitwerking van het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling. De samenstelling van deze strategische cel werd eind 2018 aangepast.

De correspondenten van de cel Duurzame Ontwikkeling worden op regelmatige basis ingelicht over de activiteiten en projecten rond duurzaamheid die opgestart worden door zowel de dienst Duurzame Ontwikkeling van de FOD Justitie en andere entiteiten ervan als de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (ICDO) en het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling (FIDO). Er wordt hun eveneens gevraagd advies of informatie te verstrekken in het kader van:

- parlementaire vragen;
- de follow-up van de federale plannen voor duurzame ontwikkeling;
- de follow-up van het federaal plan armoedebestrijding;
- de deelname aan de werkgroepen van de ICDO;
- de voorbereiding en ondersteuning bij de bewustmakingsacties.

Bepaalde correspondenten werken in hun entiteit actief mee aan de implementatie van acties op het gebied van duurzame ontwikkeling. Dat is het geval voor het directoraat-generaal Penitentiare Inrichtingen, waar men erop toeziet dat de milieuvergunningen van alle penitentiare inrichtingen conform de wetgeving zijn. De stafdienst ICT gaat na of het installeren van beveiligde wifi in de gebouwen van de FOD haalbaar is en werkt mee aan de uitrol van verschillende IT-toepassingen, waaronder e-Deposit (neerlegging van conclusies en burgerlijke dossiers), bij de hoven en rechtbanken. Het directoraat-generaal Wetgeving en Fundamentele Rechten en Vrijheden levert een bijdrage aan de aanneming van normen inzake burgerlijke rechtspleging en inzake strafrechtspleging die een impact op het milieu kunnen hebben omdat zij het gebruik van elektronische middelen toelaten. Tot slot werden er binnen het departement projecten uitgewerkt ter bevordering van een 'paperless office'-beleid (digitalisering van de formulieren, gebruik van elektronische hulpmiddelen en methoden bij het beheer van individuele dossiers wanneer de technische voorwaarden voorhanden zijn, vervanging van papieren zendingen door elektronische zendingen, enz.).

De Cel Duurzame Ontwikkeling kan bij de uitvoering van haar opdrachten en activiteiten steunen op de dienst Duurzame Ontwikkeling. Deze dienst, die gesitueerd is binnen de diensten van de Voorzitter, staat in voor het promoten en operationeel begeleiden van de initiatieven die gericht zijn op de drie pijlers van de duurzame ontwikkeling binnen de FOD (milieumanagement, aankopen en duurzame overheidsopdrachten, sensibilisatie van het personeel, kantines, mobiliteit, enz.).

In 2018 hebben de correspondenten van de cel Duurzame Ontwikkeling en nog andere medewerkers van de FOD gezamenlijke inspanningen geleverd voor de verwezenlijking van de volgende dossiers:

- duurzame mobiliteit (federale diagnose van het woon-werkverkeer van de werknemers, bedrijfsvervoerplannen);
- milieumanagement van de centrale zetel van de FOD;
- regelgevingsimpactanalyse;
- dagen van de duurzame ontwikkeling;
- communicatie en bewustmaking.

Dagen van de duurzame ontwikkeling

Naar aanleiding van de federale campagne BeBiodiversity (<https://bebiodiversity.be/>) heeft de dienst Duurzame Ontwikkeling in oktober acties rond biodiversiteit georganiseerd. Onze personeelsleden hebben deelgenomen aan de workshop 'Bijen in de kijker', gegeven door het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, waarin zij de uitdagingen voor het behoud van bijen konden ontdekken. In een praktische workshop leerden zij insectenhôtels maken om wilde bijen aan te trekken.

Tijdens de week van de eerlijke handel hebben de medewerkers van de FOD koffie en fairtrade producten geproefd. Op onze DO-markt kregen zij de gelegenheid om bio-, fairtrade producten, seizoensgebonden producten en producten die in de penitentiaire inrichtingen worden vervaardigd, te proeven en te kopen.

De editie 2018 kan bogen op een mooi succes, er zijn enthousiaste reacties binnengekomen. Voor het tweede jaar op rij werd in kader van de dagen van de DO eveneens een inzameling van goederen voor armoedeverenigingen georganiseerd. De vrijgevigheid van de deelnemers was groot:

- de federatie van de Restos du coeur heeft 39 schoendozen vol dranken en voedingsmiddelen gekregen;
- er werden 6 dozen babyartikelen (zuigflessen, vochtige doekjes, kledij, badlakens, enz.), 19 flessen shampoo en 17 zeeptabletten verzameld voor de vereniging Moeders voor Moeders;
- de vereniging Arc-En-Ciel zal 8 dozen schoolmateriaal (balpennen, potloden, stiften, latten, enz.), 12 rugzakken, 18 pennenzakken en 15 rekenmachines verdelen onder kinderen.

In oktober en november werden ter gelegenheid van de werelddag van het papierloos kantoor en de Europese week van de afvalvermindering bewustmakingsacties gepland rond rationeel papierverbruik en afvalpreventie (paperless-actie '0% paper, 100% winner', middag DO - bewustmaking voor zero waste, getuigenissen van medewerkers die actief bezig zijn met afvalvermindering).

Communicatie en bewustmaking

Doelmatige bewustmaking rond de uitdagingen op het stuk van duurzame ontwikkeling berust in het bijzonder op de interne en externe communicatie. Al onze communicatieacties worden gepland en besproken met de dienst Communicatie en Informatie. Aldus kunnen de

medewerkers en partners van de FOD geïnformeerd worden over al onze maatregelen op het stuk van duurzame ontwikkeling.

In dat verband organiseert de dienst Duurzame Ontwikkeling regelmatig interne communicatieacties rond diverse thema's die gerelateerd zijn aan duurzame ontwikkeling. Daarbij wordt gebruikgemaakt van verschillende media, waaronder het intranet van de FOD. Dat omvat een rubriek die volledig gewijd is aan duurzame ontwikkeling.

Aangezien bewustmaking de betrokkenheid van de medewerkers vereist, is de dienst Duurzame Ontwikkeling de drijvende kracht achter een netwerk van contactpersonen voor duurzame ontwikkeling. Dat netwerk omvat personeelsleden van de buitendiensten van de rechterlijke orde en de penitentiaire inrichtingen. Zij hechten allen belang aan het nastreven van duurzaamheid in hun gebouwen en leggen daarbij de klemtoon op milieubehoud en de ontplooiing van sociale acties.

Op verzoek van de medewerkers van de FOD heeft de dienst Duurzame Ontwikkeling op 27 november ook een klimaatactiviteit georganiseerd naar aanleiding van de mars 'Claim the Climate'.

Maatregelen en acties van de FOD Justitie die bijdragen tot duurzame ontwikkeling

Artikel 21 van de bestuursovereenkomst bevat de duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen die het departement nastreeft. Het verbindt de ondertekenaars van de bestuursovereenkomst, met name de voorzitter van het directiecomité en de minister van Justitie, tot een doorgedreven bewustmaking voor de uitdagingen op het stuk van duurzame ontwikkeling binnen de FOD. Zij onderstrepen dat het vaststellen van globale doelstellingen en het verwezenlijken van concrete acties in dat verband berusten op de noodzakelijke mobilisering van alle personeelsleden en op de vaste medewerking van alle directoraten-generaal en stafdiensten.

De transversale doelstelling inzake duurzame ontwikkeling heeft meer bepaald betrekking op:

- de bijdrage van de FOD aan de uitvoering van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling;
- de terbeschikkingstelling van expertise betreffende de opdrachten van de FOD;
- de voorbeeldfunctie van de FOD in het kader van zijn dagelijkse werking op het stuk van intern milieumanagement, overheidsopdrachten, duurzame mobiliteit, bewustmaking van het personeel en rapportering.

De klemtoon ligt op het behalen van realistische doelstellingen die voortvloeien uit de wettelijke verplichtingen die de FOD moet nakomen op het stuk van duurzame ontwikkeling. Die doelstellingen worden vertaald in acties, telkens met een termijn en indicatoren.

Regelgevingsimpactanalyse (RIA)

De RIA heeft als doel de kwaliteit van het openbaar beleid te verbeteren door op voorhand de potentiële gevolgen van een project te analyseren over een brede waaier van domeinen, zowel economisch als maatschappelijk en ecologisch. Enkel voor de regelgevingsontwerpen die onderworpen zijn aan de goedkeuring door de ministerraad dient de RIA-procedure verplicht te worden gevolgd.

Binnen de FOD Justitie zijn de personeelsleden van het directoraat-generaal Wetgeving en Fundamentele Rechten en Vrijheden rechtstreeks betrokken bij die RIA-procedure, die uitdrukkelijk is opgenomen in hun normatief werkproces.

Krachtlijnen van duurzaam beheer in de interne werking van de FOD Werkgelegenheid

De FOD Justitie is zich bewust van zijn voorbeeldrol als overheidsadministratie en wil dan ook zijn verantwoordelijkheid opnemen op het gebied van milieu en duurzaamheid. De voorbije jaren heeft ons departement tal van acties opgezet om de aspecten van duurzame ontwikkeling te integreren in zijn werking.

Duurzaam aankoopbeleid

De FOD verbindt zich tot toepassing van de federale richtlijnen en aanbevelingen inzake duurzame overheidsopdrachten, rekening houdend met de bestaande budgettaire beperkingen en met inachtneming van de wetgeving inzake overheidsopdrachten.

Alle directoraten en aankoopdiensten van de FOD passen de federale doelstellingen toe die voortvloeien uit de circulaire van 16 mei 2014 inzake integratie van duurzame ontwikkeling, met inbegrip van sociale clausules en maatregelen ten voordele van kleine en middelgrote ondernemingen, in het kader van overheidsopdrachten gegund door federale aanbestedende instanties. Tot dusver is nog geen enkele overheidsopdracht geweigerd wegens het ontbreken van duurzaamheidsclausules.

Overeenkomstig de circulaire van 16 mei 2014 werd binnen de FOD een monitoringprocedure opgezet voor de evaluatie van de duurzame overheidsopdrachten (soort van clausules, bedrag van de opdracht, aard van de opdracht, enz.). In januari 2018 werd de laatste hand gelegd aan een derde verslag betreffende de overheidsopdrachten die in 2017 zijn gegund volgens de vereisten van bijlage 3 van de circulaire, en verstuurd naar de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling, die de publicatie ervan verzekert.

Over het algemeen maakt de FOD Justitie gebruik van de FOR/CMS-contracten voor courante leveringen en diensten. De FOR/CMS-contracten omvatten duurzame artikelen, waarvan zij het percentage vaststellen. De aankoopcentrale neemt in haar bestekken de relevante clausules op (bijvoorbeeld voor onderhoudsproducten, toiletartikelen, papier, toiletpapier, multifunctionele printers, informaticamateriaal, enz.). Voor bepaalde, meer specifieke opdrachten daarentegen, die niet vervat zijn in de FOR/CMS, stellen de bevoegde diensten van de FOD Justitie een opdracht op. Daarbij worden programma's of eerder technische capaciteiten of clausules die inherent zijn aan de uitvoering gevraagd binnen sectoren die zich daartoe beter lenen.

Ten slotte werkt de FOD Justitie mee aan het streven van de regering om de uitgaven te rationaliseren via gecentraliseerde federale overheidsopdrachten in het kader van het federale aankoopbeleid. De FOD Justitie neemt het voorzitterschap van de gegroepeerde opdracht 'Audit EMAS' waar en neemt deel aan andere gegroepeerde opdrachten (afvalophaling, huur/leasing/aankoop van voertuigen, pc's en MFP's, drank- en snoepautomaten, enz.).

Milieumanagement bij de centrale diensten

Zoals hoger vermeld, heeft de FOD Justitie in 2018 de EMAS-registratie en het ISO 14001-certificaat voor het milieumanagementsysteem voor de activiteiten van zijn centrale zetel hernieuwd. Met toepassing van ons milieubeleid wordt de diensten en directoraten die niet in dat gebouw zijn ondergebracht, gevraagd om maatregelen en goede handelwijzen inzake milieu te implementeren.

In dat kader monitort de dienst Duurzame Ontwikkeling de milieuprestaties van de vier gebouwen van de centrale administratie. Die monitoring heeft betrekking op het energieverbruik (gas en elektriciteit), het waterverbruik, het aantal kopieën en afdrukken (ook recto verso), de afvalproductie en de mobiliteit van de personeelsleden. Die resultaten worden voor advies en response voorgelegd aan de leden van het directiecomité. Vervolgens worden zij meegedeeld aan onze personeelsleden met het oog op bewustmaking.

Duurzame mobiliteit

Als werkgever uit de overheidssector met gemiddeld meer dan 100 werknemers moet de FOD Justitie de federale mobiliteitsenquête uitvoeren voor de centrale zetel en voor iedere vestiging met ten minste 30 werknemers. Die enquête dient ter evaluatie van de woon-werktrajecten van de werknemers, de bereikbaarheid van de vestigingen met verschillende vervoermiddelen, en de acties die de werkgevers reeds hebben ondernomen voor een betere mobiliteit.

Voor de oefening van 2017-2018 heeft die verplichting betrekking op meer dan 100 vestigingen van de FOD Justitie:

- 4 vestigingen van de centrale diensten;
- 3 vestigingen van de onafhankelijke diensten (NICC, Belgisch Staatsblad);
- 61 vestigingen van de rechterlijke orde;
- 38 penitentiaire inrichtingen.

De correspondenten van de cel Duurzame Ontwikkelingen coördineren de verzameling van gegevens bij de vestigingen van hun entiteit. Zij analyseren de gegevens en zenden ze vervolgens uiterlijk op 31 januari 2018 over aan de FOD Mobiliteit en Vervoer.

Als overheidsinstelling met meer dan 100 werknemers op eenzelfde site in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, werkt de FOD Justitie ook zijn bedrijfsvervoerplannen bij alvorens ze aan Leefmilieu Brussel voor te leggen. De bedrijfsvervoerplannen hebben betrekking op zeven sites van een of meer gebouwen:

- site centrale administratie;
- site Belgisch Staatsblad;
- site Veiligheid van de Staat;

- site NICC;
- site Poelaert;
- site Sint-Gillis, Vorst – Berkendael – centrale garage;
- site Waterside.

Die vervoersplannen beogen het verminderen van de milieu-impact van het verkeer veroorzaakt door de organisatie, alsmede het verminderen van de verkeersdruk op de wegen in het Brussels Gewest. Zij bestaan uit twee delen, waarvoor een beroep wordt gedaan op de diensten van de FOD:

- een diagnose van de huidige mobiliteitssituatie van de site, die betrekking heeft op de analyse van de verplaatsingen die volgen uit de activiteit ervan (dienstverplaatsingen, woon-werkverkeer en verplaatsingen van bezoekers);
- een actieplan om de mobiliteit van de site te verbeteren, de werknemers en de bezoekers aan te moedigen om te kiezen voor een duurzame manier om zich te verplaatsen en te zorgen voor de follow-up van die maatregelen.

Overeenkomstig de maatregelen uit de bedrijfsvervoerplannen en in overleg met de correspondent van de cel Duurzame Ontwikkeling van zijn entiteit, werd een mobiliteitscoördinator aangewezen en zijn er tijdens de mobiliteitsdagen bewustmakingsacties rond duurzame vervoerswijzen op touw gezet voor de medewerkers:

- onderhoud van de dienstfietsen en de fietsen van de personeelsleden die de fiets gebruiken voor hun woon-werkverkeer;
- ontbijt voor fietsers;
- ontdekking van natuurplekjes in de stad per fiets;
- bezoek aan het museum Train World;
- infostand en verspreiding van brochures en materiaal.

Tot slot heeft de cel Duurzame Ontwikkeling een inbreng in het kader van de follow-up van de wetgeving van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest inzake de pollutiepieken. De mobiliteitscoördinator van de centrale diensten heeft een nieuw noodplan in geval van pollutiepieken en andere uitzonderlijke situaties opgesteld. Zowel intern als op de website van de FOD zijn multimodale bereikbaarheidsplannen beschikbaar.

Milieumanagement van de centrale zetel

Na een eerste cyclus 2015-2018 heeft de FOD Justitie in augustus 2018 het ISO 14001-certificaat en de EMAS-registratie voor het milieumanagementsysteem dat is ingevoerd binnen zijn centrale zetel, hernieuwd. Die erkenning is geldig voor de periode 2018-2021 en gaat gepaard met een jaarlijkse audit.

Het milieubeleid werd in maart 2018 herzien en omvat de volgende doelstellingen:

- onze conformiteitsverplichtingen nakomen, in het bijzonder de wettelijke en regelgevende vereisten inzake milieu;
- maatregelen treffen om vervuiling en hinder te voorkomen;
- minder energie en water verbruiken;
- aanmoedigen dat papier verstandig wordt gebruikt om zo het verbruik ervan te beperken;
- milieucriteria in de procedures voor overheidsopdrachten integreren;
- minder afval produceren en beter sorteren;

- het personeel en de bezoekers aanmoedigen om bij hun verplaatsingen voor duurzaam vervoer te kiezen;
- onze medewerkers en onderaannemers bewustmaken van en informeren over milieubescherming;
- transparant communiceren over ons beleid en onze resultaten inzake milieu;
- aanmoedigen van het beperken van onze impact op het milieu tijdens de totstandkoming van normen inzake burgerlijke rechtspleging en inzake strafrechtspleging.

Aan de leden van de cel Duurzame Ontwikkeling is gevraagd om acties voor te stellen en uit te werken met het oog op het verkleinen van onze impact op het milieu. Ook andere diensten zijn ingeschakeld en helpen actief mee aan het behalen van onze doelstellingen.

De FOD Justitie is van plan om dit milieu-engagement voort te zetten en zijn goede handelwijzen in de toekomst uit te breiden naar andere gebouwen van de centrale administratie, met de steun van de cel Duurzame Ontwikkeling.

6.11. FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie

(mevrouw Françoise Devleeschouwer, lid van de ICDO, en de heer Christian Ferdinand, plaatsvervanger)

De Cel Duurzame Ontwikkeling van de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie (hierna: FOD Economie) is het overleg- en coördinatieorgaan voor het beleid inzake duurzame ontwikkeling van de FOD. De cel heeft 13 leden: een lid van elke algemene directie (in totaal 7), elke stafdienst (4), het bureau van de Voorzitter (1) en een coördinatrice (1), die tevens lid is van de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (ICDO). Het lid van de stafdienst budget en beheerscontrole (S2) is tevens de EMAS-coördinator van de FOD. In 2018 waren er 7 vergaderingen.

Activiteiten van de Cel DO in 2018

1. Actieplan duurzame ontwikkeling

De cel heeft haar derde actieplan inzake duurzame ontwikkeling (APDO) opgesteld. Dit plan is transversaal voor de FOD Economie: alle algemene directies en stafdiensten werkten er actief aan mee. Het actieplan 2018 telde in totaal 81 acties.

Alle acties werden onderverdeeld in drie strategische doelstellingen:

1. Initiatieven die bijdragen aan een transversaal beleid inzake duurzame ontwikkeling (o.a. samenwerkingen met andere instellingen en FOD's, contacten met stakeholders, ...)
2. Initiatieven die kaderen binnen de federale Langetermijnvisie (LTV) voor duurzame ontwikkeling (zoals duurzame consumptie en productiepatronen, bescherming van milieu, ...)
3. Optimaliseren van het intern beheer van de FOD inzake duurzaamheid.

De KPI, het percentage gerealiseerde acties uit het actieplan, werd trimestrieel berekend. De score voor deze KPI rapporteerden we aan het Directiecomité, in het kader van de monitoring van de bestuursovereenkomst. 69% van de acties werden in 2018 uitgevoerd. De doelstelling van 70% gerealiseerde acties op het einde van het jaar werd zo net niet behaald.

2. Publicatie GRI-rapport + deelname aan wedstrijd voor beste duurzaamheidsrapport

In 2018 publiceerde de FOD zijn tweede duurzaamheidsverslag volgens de methodologie van het Global Reporting Initiative (versie 4). De prioriteiten van het Directiecomité en de verwachtingen van 17 stakeholders van ons departement werden gecombineerd in de materialiteitsmatrix. Die dialoog droeg bij tot een zelfevaluatie en strategische verrijking. Deze interactie met onze stakeholders liet ons toe een lijst met prioritaire uitdagingen op te stellen. Deze 10 prioriteiten zijn:

- 1 - Transitie naar een duurzamer energiesysteem

- 2 - Energiebevoorradingzekerheid
- 3 - Geplande veroudering van producten
- 4 - Gebruikerstevredenheid
- 5 - Financiering van de koolstofarme overgang
- 6 - Duurzame producten en diensten
- 7 - Duurzaam beheer van de FOD Economie
- 8 - Consumentenregelgeving
- 9- Welzijn van het personeel
- 10 - Kenniscentrum duurzame economie

We analyseerden elk van deze aandachtspunten ook op het vlak van hun potentiële bijdrage ervan tot de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. Dit tweede duurzaamheidsverslag werd overgemaakt aan het Instituut van de Bedrijfsrevisoren (IBR) met het oog op onze tweede deelname aan de wedstrijd Best Belgian Sustainability Reports. De Minister van Duurzame Ontwikkeling, Mevrouw Marie Christine Marghem reikte op 27 november 2018 de Awards uit voor het beste Belgische duurzaamheidsrapport. Hierbij behaalde de FOD Economie in de categorie 'andere organisaties' een eervolle derde plaats, na Pro Natura en Protos.

3. Deelname aan begeleidingstraject voor opstellen van derde duurzaamheidsrapport

De FOD Economie is ingegaan op het aanbod van het FIDO voor ondersteuning bij het bepalen van de materialiteit in verband met de SDG's, in het kader van het derde duurzaamheidsrapport. Tijdens dit begeleidingstraject, onder leiding van het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling (FIDO) en consultants, worden ons nieuwe ideeën en methodologische invalshoeken aangereikt om een volgende GRI-rapport op te stellen. Zo zal in een volgend rapport onder meer de band met de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties (SDG's) verder versterkt worden. De publicatie van het derde duurzaamheidsverslag is voorzien voor 2020.

4. Sociaal project van de FOD

De cel werd ook betrokken bij het sociaal project dat uitgewerkt werd in 2018 (en een vervolg krijgt in 2019) dat gelinkt wordt aan de werking van onze FOD, maar ook aan duurzame ontwikkeling en de omgeving van de FOD (een buurt met veel armoede).

Maatregelen en acties van de FOD Economie die bijdragen aan een duurzame ontwikkeling

Streven naar duurzaamheid is één van de prioritaire doelstellingen van de FOD Economie.

De voorwaarden scheppen voor een competitieve, *duurzame* en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt vormt de missie van de FOD. Het duurzame aspect is dus een van de drie pijlers, en in die context vervult de organisatie talrijke opdrachten op uiteenlopende gebieden. Net zoals er in de definitie van duurzame ontwikkeling sprake is van een ideaal evenwicht tussen economische, sociale en ecologische belangen, wordt er in de missie van de FOD Economie dus gesproken over drie aspecten van de goederen en dienstenmarkt, namelijk het competitieve, evenwichtige en duurzame aspect. Duurzame economie is bovendien één van de *vier strategische krachtlijnen* van het departement, naast een competitieve economie, consumentenbescherming en een transparante markt.

Tijdens het strategische seminarie van 19 september 2018 besliste het Directiecomité van de FOD Economie om het accent op duurzame economie te versterken door het toevoegen van een 7de strategische doelstelling aan de bestuursovereenkomst, namelijk:

“De FOD Economie streeft ernaar een duurzame organisatie te zijn. Ze integreert maximaal duurzaamheidsdoelstellingen in haar eigen werking en wil een voortrekkersrol spelen bij de overgang naar nieuwe duurzame economische modellen.”

Sinds 2015 zijn de Sustainable Development Goals het heersende paradigma voor het streven naar een mondiale duurzame ontwikkeling. Het Federaal Instituut voor duurzame ontwikkeling (FIDO) heeft een onderzoek laten uitvoeren naar de relevantie van de SDG's voor de federale staat, en meer specifiek voor de verschillende FODs (de zogenaamde GAP-analyse). Op vraag van het FIDO en het Kabinet Marghem heeft de FOD Economie deze studie geanalyseerd, onder leiding van de leden van de cel duurzame ontwikkeling. Per directie/stafdienst en beleidsdomein werd nagegaan onder welke SDG's de activiteiten kunnen ingedeeld worden. De resultaten daarvan werden besproken tijdens de cel duurzame ontwikkeling van 27 maart 2018.

Uit deze oefening bleek dat de FOD Economie betrokken is bij 40 SDG's, namelijk 9 voor beleidsdomein Energie, 6 voor beleidsdomein KMO, 2 voor beleidsdomein Digitale Agenda, en 31 voor beleidsdomein Economie. Sommige SDG's zijn van toepassing op meerder beleidsdomeinen.

Uit bovenstaande blijkt dat de FOD Economie een belangrijke rol te spelen heeft op vlak van duurzaamheid. Bij de opdrachten van de FOD Economie wordt er daarom speciaal de aandacht op gevestigd dat de effecten van de druk op ecosystemen op middellange en lange termijn gezien moeten worden en dat ze vaak onomkeerbaar zijn. De economie kan zich niet duurzaam ontwikkelen als de natuurlijke hulpbronnen schaars worden of als de grenzen van het leefmilieu overschreden worden, zij het op lokaal of globaal niveau.

De cel duurzame ontwikkeling van de FOD Economie coördineert en monitort de bovenvermelde engagementen en doelstellingen in verband met duurzaamheid, onder andere via het actieplan voor duurzame ontwikkeling, het GRI-rapport en in het kader van de EMAS-certificatie.

Krachtlijnen van een duurzaam beheer in de interne werking van de FOD Economie

Op vlak van duurzaam beheer in de interne werking van de FOD werden in 2018 twee aanpassingen beslist die geïmplementeerd zullen worden in de nieuwe bestuursovereenkomst 2019-2021.

Vooreerst werd de 4de strategische doelstelling aangepast. De woorden *wendbaar* en *duurzaam* worden toegevoegd. De aangepaste 4de strategische doelstelling luidt als volgt:

“De FOD Economie wil een welszijnsbewuste en wendbare organisatie zijn die als aantrekkelijke werkgever competente medewerkers aantrekt, begeleidt en ontwikkelt en duurzame werkprocessen hanteert om zijn doelstellingen te bereiken.”

Deze strategische doelstelling wijst op de belangrijke opdracht die weggelegd is voor de ondersteunende diensten met betrekking tot de integratie van het duurzaamheidsaspect in de werkprocessen (HR-beleid, budget & beheerscontrole, communicatie).

Volgende aspecten vallen hier onder:

- HR-beleid: schaalvoordelen realiseren op vlak van opleidingen en duurzame gemeenschappelijke aankopen, opleidingen tbv veerkracht en een wendbare skillset, aanbieden van loopbaanontwikkeling en loopbaanondersteuning, koppelen van de waarden aan de opdrachten van de FOD Economie, acties rond duurzame en sociale economie, duurzaam, kostenefficiënt en flexibel mobiliteitsbeleid
- budget & beheerscontrole: behouden van EMAS beheerssysteem via continue monitoring
- communicatie: duurzame (= mensvriendelijke en milieuvriendelijke) communicatie en duurzame evenementen

Omdat duurzaamheid de rode draad vormt doorheen het realiseren van de doelstellingen van de FOD Economie, werd er tijdens het strategisch seminarie van het directiecomité van 19 september 2018 eveneens beslist om duurzaamheid als 5e waarde te introduceren.

Hiermee benadrukte de organisatie het belang van duurzaamheid in al zijn aspecten en werd de waarde gekoppeld aan de reeds bestaande beleidsdomeinen rond sociale en duurzame economie. De waarde “duurzaamheid” wordt als volgt gedefinieerd:

“Duurzaamheid is vandaag en in de toekomst samen streven naar een betere leef- en werkomgeving en in een respectvolle samenwerking met al onze stakeholders.”

Aan de introductie van 5de waarde ‘duurzaamheid’ is een waardenactieplan verbonden die verder uitgewerkt wordt in 2019. Door deze aanpassingen aan de bestuursovereenkomst zal het duurzaamheidsaspect nog meer verankerd worden binnen de FOD.

Het duurzame interne beheer van de FOD volgen we op via drie rapporteringen. Vooreerst worden acties in verband met duurzame interne beheer opgevolgd via het *jaarlijkse actieplan duurzame ontwikkeling*. Via het tweejaarlijkse *duurzaamheidsrapport* worden de voornaamste uitdagingen van de FOD op vlak van duurzaamheid bepaald, en hier vallen ook zaken van intern beheer onder. De top 10 van prioriteiten inzake duurzame ontwikkeling van de FOD volgens het duurzaamheidsrapport 2017 (gepubliceerd in 2018) bevat zowel ‘duurzaam beheer van de FOD’ als ‘welzijn van het personeel’. Ten slotte wordt het duurzaam beheer van de FOD op vlak van logistiek en gebouwen opgevolgd via het *EMAS-milieubeheerssysteem*.

EMAS-certificatie

Al sinds 2008 heeft de FOD de certificatie ISO 14001-2004 (EMAS-registratie). Deze is van toepassing voor alle opdrachten van de FOD en voor de logistiek van het gebouw City Atrium C. Gezien de wijzigingen die via de verordening (EU) 2017/1505 van de Commissie aan het communautair milieubeheer- en milieuauditsysteem (EMAS) werden aangebracht, diende onze FOD zich hieraan aan te passen. Dit werd succesvol volbracht via het behalen van de ISO 14001-2015 norm op 15 september 2018. Het toepassingsgebied van de EMAS-registratie werd tegelijkertijd uitgebreid naar de gebouwen North Gate 2 + 3.

Voor deze nieuwe cyclus heeft de FOD Economie, overeenkomstig het principe van continue verbetering die wordt opgelegd door de EMAS-verordening, nieuwe doelstellingen bepaald om de milieu-impact te verbeteren zowel op vlak van logistiek als met betrekking tot zijn opdrachten en ondersteunende activiteiten. Hierdoor wordt niet enkel milieuvervuiling vermeden en de milieuwetgeving nageleefd, maar bovendien werden ook specifieke kwantificeerbare doelstellingen voor de reductie van de hulpbronnen vastgelegd. Het betreft hulpbronnen zoals water, elektriciteit, gas, afval (PMD, papier en karton, glas, individueel afval), geprint papier, CO₂-uitstoot van dienstwagens, ..

Op vlak van EMAS werden in 2018 ook de volgende acties uitgevoerd:

- De communicatie-acties uit het communicatieplan 2018 werden zoals voorzien, en in samenwerking met S4, uitgerold
- Er werden opleiding voorzien in verband met duurzame aankopen en over ecologisch rijden.
- Er werden interne EMAS-auditors opgeleid.

6.12. Ministerie van Defensie

(de heer Olivier Deweerdt, lid van de ICDO)

De coördinator DO heeft deel uitgemaakt van de algemene directie Health & Well-being tot en met 30 oktober 2018. Sinds 01 november 2018 wordt deze rol verzekerd op het niveau van het kabinet van de chef Defensie, meer precies binnen de sectie Governance Support, die rechtstreeks rapporteert aan de vicechef Defensie. De coördinator DO neemt het secretariaat van de Cel DO waar.

De coördinator DO was voor het burgerlijk jaar 2018:

- 1) Majoor van het Vliegwezen, Stafbrevethouder Steve Hamels, Ir vanaf 1 oktober 2017;
- 2) Majoor Militair Administrateur Olivier De Weerd, Ing vanaf 1 november 2018.

Op vandaag, is de cel DO, naast de coördinator DO, voornamelijk samengesteld uit vertegenwoordigers van de stafdepartementen Operaties en Training, Strategie en de algemene directies Material Resources, Human Resources en tenslotte Health & Well-being.

Deze uitgebreide cel DO laat toe om een groot draagvlak binnen Defensie te creëren en de haalbaarheid van de potentiële plannen in alle domeinen af te toetsen vooraleer overgegaan wordt tot de implementatie.

Maatregelen en acties van de Ministerie van Defensie die bijdragen aan een duurzame ontwikkeling

Het beleid inzake DO is dusdanig dat Defensie de wettelijke verplichtingen nakomt. De nadruk inzake het te volgen beleid wordt gelegd op de ecologische en economische pijler. De sociale pijler wordt gerealiseerd door het nemen van verschillende initiatieven in zowel het personeels- als het welzijnsbeleid binnen Defensie.

Defensie streeft ernaar om met een minimale financiële inspanning een maximale 'return on investment' te creëren en tegelijkertijd het imago van Defensie positief te belichten.

Defensie werkt met een jaaractieplan. Dit plan integreert de jaarlijkse gedeelten van de verschillende plannen gelinkt aan de 3 pijlers (ecologische, economische, sociale). In het kader van de ecologische pijler bij voorbeeld integreert het jaaractieplan het 5 jaar-milieubeleidsplan van de algemene directie Material Resources. Deze integratie laat toe om de verschillende acties in de ecologische pijler te stroomlijnen en te versterken. Binnen dit kader worden er ook acties ondernomen door het stafdepartement Operaties en Training.

Defensie draagt bij tot de verwezenlijking van de duurzame ontwikkeling van de federale overheid in de ecologische, de economische en de sociale pijler.

Zij heeft daartoe acties gerealiseerd in volgende domeinen:

- Duurzame overheidsopdrachten;

- Duurzame mobiliteit;
- Duurzame voeding;
- Duurzame human resources;
- Duurzame werkomgeving.

Uiteraard zijn acties in de bovenstaande domeinen niet in te schrijven binnen één enkele pijler maar hebben zij dikwijls betrekking op meerdere pijlers.

Maatregelen in verband met de Sustainable Development Goals (SDG)

- In het kader van SDG 5 (Gender-gelijkheid) wordt het NATO Committee on Gender Perspectives geleid door een Belgisch militair personeelslid sinds Juni 17 en dit tot juni 2019. De CHOD is lid geworden van het Women, Peace en Security (WPS) Network en eind december is het Netwerk Gender in Motion opgericht.
- Defensie realiseert de SDG 10 (Ongelijkheid verminderen) door zijn infrastructuur waar mogelijk aan te passen en nieuwe realisaties uit te voeren volgens de recente regelgeving.
- Voor de SDG 11 (Duurzame steden en gemeenschappen) zijn defensieopdrachten in het buitenland en deelname aan het beveiligen van openbare plaatsen in België twee concrete voorbeelden van toepassing in het algemeen. Er is ook een link hier met de SDG 16 (Vrede, Justitie and sterke publieke diensten).
- Defensie schenkt een bijzondere aandacht aan maatregelen ter bestrijding van de klimaatverandering – zoals gevat in SDG 13 (Klimaatactie) – en dit zowel op het nationale als het internationale vlak. Defensie voert al lang een politiek van energie- en milieubeheer, ecologisch rijden, afvalwaterbeheer, ... Tevens worden de historische bodemvervuilingen weggewerkt. Op internationaal vlak worden er tijdens operaties beheersmaatregelen getroffen opdat onze ecologische voetafdruk zo klein mogelijk gehouden wordt. De kampen in het buitenland bijvoorbeeld worden door Defensie terug overgedragen aan de Host Nation in een staat die minstens zo goed is als de oorspronkelijke staat (SDG 15: Leven op het land). Meer precies in het kader van SDG 13.1 (Klimaat, natuurrampen) en 13.2 (Maatregelen in nationale planning) blijft Defensie haar bijdrage ontwikkelen in het beheer van de gevolgen van rampen op het nationale grondgebied met de middelen die aan haar kerntaken toebehoren. Defensie kan manschappen inzetten, gespecialiseerde middelen ter beschikking stellen voor transport, logistieke ondersteuning, hulp in geval van nucleaire/biologische/chemische ongevallen, medische hulpverlening, maritieme commandosteun, het uitvoeren van geniewerken, enz. In dit kader blijft Defensie interdepartementale synergie ontwikkelen om, onder andere, de coördinatie van deze steunmiddelen te verbeteren.
- Defensie speelt een primordiale rol in de realisatie van SDG 16 (Vrede, Justice and sterke publieke diensten) door haar deelname aan verschillende operaties voor vredeshandhaving. De rapportage in het kader van schendingen van UNSCR 1612 maakt integraal deel uit van de planning en een samenwerking met het federale parket is hiervoor in voege. Tevens wordt er altijd naar gestreefd, al dan niet via internationale samenwerking, om de lokale besturen en instellingen te versterken

Krachtlijnen van een duurzaam beheer in de interne werking van de Ministerie van Defensie

La Défense contribue à la réalisation du développement durable de l'administration fédérale dans les piliers écologique, économique et social.

A ces fins, elle a réalisé des actions dans les domaines ci-dessous:

- Duurzame overheidsopdrachten: In 2018 werd gestart met het uitwerken van een eenvoudige tool om de bestaande informatie omtrent duurzame aankopen en eventuele eisen die in bestekken kunnen opgenomen worden te bundelen en beter te laten doorstromen naar de verschillende verantwoordelijken voor aankopen. Eens op punt gesteld zal deze intern Defensie gepromoot worden. Daarnaast werd er in 2018 gestart met het optimaliseren van de rapporteringstool voor duurzame aankopen, Defensie lanceert immers jaarlijks meer dan 500 overheidsopdrachten.
- Duurzame mobiliteit: Defensie promoot duurzame mobiliteit door in te spelen op verscheidene vectoren: de fietsvergoeding, het abonnement op het openbaar vervoer of het organiseren van collectief transport. Tevens wordt er steeds naar gestreefd om het wagenpark van Defensie systematisch te moderniseren en de voorkeur te geven aan de meer ecologische modellen. Conform de omzendbrief 307 sexies van 21 april 2017 werd er voor sommige personenwagens overgeschakeld naar voertuigen van het type CNG, elektrisch of hybride. In 2018 werden de eerste 15 voertuigen van dit type geleased en de vervanging van 200 bijkomende voertuigen door milieu-vriendelijke voertuigen is al gepland tijdens de volgende drie jaren.
- Duurzame voeding: Het personeel van Defensie heeft nood aan een gezonde voeding die aangepast is aan de specifieke noden van het militaire beroep en de bijzondere omstandigheden waarin soms gewerkt moet worden. In het project "gezonde voeding" zijn er dan ook elementen die kunnen bijdragen tot duurzame voeding zoals het verminderen van de portie vlees. Een voedingsdeskundige begeleidt ook lokale projecten die als volgt worden aangepast: uitleg en doelstellingen verstrekken aan het kader en het keukenpersoneel, adviseren en opleiden van het keukenpersoneel, sensibiliseren van de klanten en tenslotte opvolging van het project door vragenlijsten. In 2018 werden verschillende projecten concreet geïnitieerd: het aanbod in een aantal lokale militaire restaurants (mess); dieetstudie als onderdeel van training, nieuwe cursus "Gezond eten", foodpacks voor F16-piloten.
- Duurzame human resources: Binnen Defensie is een regelgeving uitgewerkt met betrekking tot het diversiteitsbeleid waarin de aandacht uitgaat naar de volgende thema's: gender, culturele identiteit, personen met een handicap, seksuele geaardheid en transgenders. Volgende projecten werden in 2018 gerealiseerd:
 - 38 voorstellingen van het diversiteitstheater voor militairen in de basisvorming.
 - Publicatie van het Defensie Actieplan "Vrouwen, Vrede en Veiligheid 2017-2021".
 - Opmaak van het stripverhaal "Emma en Lucas zijn kandidaat" over diversiteitsgerelateerde thematieken, de waarden van de militair en de generieke gedragscompetenties.
 - Opstart van het Netwerk "Gender in Motion"
 - Conferentie "15 jaar diversiteitsbeleid bij Defensie"

- Defensie streeft er ook systematisch naar te voldoen aan alle wettelijke vereisten met betrekking tot welzijn op het werk in overeenstemming met de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk. (B.S. 18.9.1996). en de bijhorende uitvoeringsbesluiten (CODEX). Hiertoe wordt een jaaractieplan (JAP 2018) opgesteld op basis van het globaal preventieplan (GPP 2018-2022) en dit overleg met de representatieve vakorganisaties.
- Duurzaam werken en duurzame werkomgeving : Defensie streeft ernaar om de werkomgeving te moderniseren en aan te passen aan de laatste normen. Hiertoe wordt verouderde infrastructuur gemoderniseerd volgens de actuele normen of zelfs gesloten en eventueel vervreemd. Nieuwe werkmethodes zorgen ervoor dat het werk duurzamer wordt uitgevoerd. Nieuwe softwaresystemen laten toe dat de schriftelijke communicatie op papier sterk terug gedrongen wordt en hoofdzakelijk digitaal verloopt. De uitgifte van de verschillende bedrijfseigen magazines zijn ook gedigitaliseerd. Al deze maatregelen hebben een vermindering van het papierverbruik tot gevolg. De invoering van “Skype for Business” kan op termijn gebruikt worden als een middel om de verplaatsingen voor vergaderingen te verminderen. Tevens zijn er verschillende vormen van werken op afstand ingevoerd: telework, werken in satellietkantoor, ... Al deze maatregelen dragen bij tot een vermindering van het woon-werkverkeer. Als neveneffect kan er een beter evenwicht gevonden worden tussen werk en privéleven. Al deze initiatieven sluiten ook aan bij het lopende studie/project NWOW (New Ways of Working). Voor elke internationale operatie met milieurisico's wordt er een Environmental Baseline Study en milieudossier opgesteld bij ontplooiing en een Environmental Closeout Study voor redeploy. Er wordt ook steeds een gevormde milieuraadgever (cumulfunctie) voorzien en elke operatie wordt minimaal jaarlijks aan een interne milieuaudit onderworpen. Defensie heeft in 2018 ook actief bijgedragen tot de verdere ontwikkeling van het milieubeleid van de NAVO door deelname aan de Environmental Protection Working Group, het custodianship van STANAG 6500 (met betrekking tot het milieudossier in operaties) en het steunen met lesgevers van de NMEPPPC (NATO Environmental Protection Practices and Procedures Course). Een groot deel van de oefenterreinen van Defensie, die tevens erkend zijn binnen het NATURA 2000-netwerk, wordt ecologisch beheerd in samenwerking met de regionale instanties bevoegd voor natuur- en bosbeheer met het oog op het behouden en stimuleren van de biodiversiteit. Tevens werden in 2018 door Defensie vele inspanningen geleverd om de verspreiding van Afrikaanse Varkenspest tegen te gaan.

6.13. POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding, Sociale Economie en Grootstedenbeleid

(de heer Jean-Marc Dubois, lid van de ICDO)

Activiteiten van de cel DO in 2018

Sinds 2012 zijn de cel DO en de groep EMAS van de POD Maatschappelijke Integratie samengesteld uit dezelfde personen. Deze groep vergadert drie tot vier maal per jaar en vervult twee taken: de samenwerking versterken in de uitvoering van het plan EMAS en, voor zover dit mogelijk is, sensibiliseringsacties voeren voor de duurzame ontwikkeling.

In 2018 op het vlak van duurzame ontwikkeling heeft de cel in november een workshop georganiseerd over solidair en verantwoordelijk geld. Eric Dewaele (Réseau Financité) heeft een twintigtal medewerkers van FOD Sociale Zekerheid en POD Maatschappelijke Integratie toegelicht over de oorzaken van de financiële crisis van 2008 en haar gevolgen op het sociaal beleid van vandaag. Andere punten zijn ook aan bod gekomen, zoals ethische engagementen van de banksector, maatschappelijk verantwoordelijke investeringen, kredietcoöperatieven, lokale munten, zelf gefinancierde gemeenschappen, enz. De workshop heeft tot interessante uitwisselingen geleid over de manier waarop we duurzame projecten en een meer rechtvaardige samenleving met ons geld kunnen steunen.

Maatregelen en acties van de POD Maatschappelijke Integratie die bijdragen tot de duurzame ontwikkeling

De POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding, Sociale Economie en Grootstedenbeleid heeft als missie het voorbereiden, uitvoeren en evalueren van een inclusief federaal beleid voor maatschappelijke integratie, zodat de sociale grondrechten aan iedereen **op duurzame wijze** gegarandeerd worden.

Op deze manier is de POD MI rechtstreeks betrokken bij de invoering van de reglementering. De POD informeert zijn doelpubliek en zijn partners, geeft hen raad over de maatregelen en acties en beheert de financiële stromen van en naar zijn partners.

De belangrijkste partners van de POD zijn de **OCMW's**, die op het terrein werken om de integratie te bevorderen van de armste personen in onze maatschappij, met behulp van verschillende instrumenten: het leefloon, tewerkstelling en arbeidstrajectbegeleiding, dringende medische hulp, de verwarmingstoelage, schuldbemiddeling en budgetbegeleiding, enz. Andere partners zijn de werkwinkels, de sociale huizen, het sociaal stookoliefonds, enz.

De POD is eveneens actief op het vlak van de preventie en de **bestrijding van armoede**. Het derde federaal plan armoedebestrijding (2016-2019) is op gang. Een eerst opvolgingsrapport is begin 2018 gepresenteerd, op basis van de informatie die de ambtenaren Armoede van alle federale besturen hadden meegedeeld. De eindevaluatie van het plan is begin 2018 gestart. Het tweede nationaal plan kinderarmoedebestrijding wordt momenteel door het middenveld nagelezen. Via de platformen *Kinderen eerst* kunnen OCMW's sinds een paar jaren hun praktijken uitwisselen over kinderarmoedebestrijding.

Via de **dienst "ervaringsdeskundigen"** wil de POD de federale overheidsdiensten dichterbij de personen in armoede brengen. Ervaringsdeskundigen zijn personen die armoede en sociale uitsluiting gekend hebben. Zij werken aan de betere toegankelijkheid van de fundamentele sociale rechten in de diensten die worden aangeboden door de federale instellingen: onthaal en informatie aan het publiek, toegankelijkheid van de diensten. Momenteel zijn 35 ervaringsdeskundigen gedetacheerd in 22 partnerorganisaties (FOD's, sociale parastaten, OCMW's, ziekenhuizen).

Via het **project FEAD (Fonds voor Europese hulp aan de meest behoeftigen)** verdeelt de POD voedselpakketten via de OCMW's en andere verenigingen. FEAD bestaat sinds 2014. Het maakt deel uit van het cohesiebeleid en van de Europese structuurfondsen. België heeft ervoor gekozen om de middelen van het fonds te gebruiken voor voedselhulp. Het beheer van deze middelen werd toevertrouwd aan de POD Maatschappelijke Integratie. Concreet stelt de POD voedselpakketten samen om te beantwoorden aan de noden van de armen en verdeelt hij ze aan de begunstigten via de OCMW's en de voedselbanken.

Tot slot voert hij het **grootstedenbeleid (GSB)** uit, dat in 1999 door de federale regering werd gelanceerd om probleemwijken in de stad te steunen. Hoewel het programma GSB sinds 2015 de steden niet meer rechtstreeks subsidieert in het kader van de contract "duurzame stad" financiert het wel nog projecten die gedragen worden door de verenigingen, onderzoeken en conferenties in verband met het thema stadsarmoede. In de Verklaring van de Burgemeesters voor Kinderarmoedebestrijding hebben meer dan 200 Belgische burgemeesters zich geëngageerd om kinderarmoedebestrijding in hun stad/gemeente te reduceren.

Zoals u ziet werkt de POD, via zijn basismissies, hoofdzakelijk aan het **sociale luik** van de duurzame ontwikkeling.

Bij deze maatregelen en acties die tot de core business van de POD behoren, komen nog de acties die uitgevoerd worden in het kader van het beheersplan en van het actieplan DO 2018 en die bijdragen tot de doelstellingen van de LTV en van de SDG.

In het beheersplan 2018 benadrukken wij de verbintenis van de POD in het project Housing First. Het model is in New-York begin van de jaren 90 ontstaan en steunt een rechtstreekse toegang tot het logement, zonder tussenstappen, voor personen die met drugs, alcohol of psychische problemen kampen en die voortaan in de straat woonden. Een pilootproject is tussen 2013 en 2015 gevoerd in de vijf grote steden (Brussel, Antwerpen, Gent, Luik en Charleroi). Na 2 jaar woonden nog 90 % van deze personen nog in hun woning. Dit experiment is met een andere groep daklozen vergeleken, die in het klassieke hulpverleningssysteem zaten. In deze groep woonden nog 48 % van de personen in hun woning ; de anderen woonden in gemeenschapshuizen, ziekenhuizen, preciaire woningen, gevangencellen... of waren in de straat opnieuw gaan wonen. De sleutel van dit succes ? De kwaliteit van de begeleiding. Een individuele, intensieve begeleiding door multidisciplinaire en mobiele teams. Een echte structurele maatregel tegen dakloosheid in grote steden. Sinds 2016 werken twee Housing First experts bij de POD MI als steunpunt voor de experimenten die in meerdere Belgische steden worden gevoerd. Ze zorgen voor de coherentie van de praktijken en organiseren uitwisselingsmomenten en opleidingen voor de veldmedewerkers.

In het actieplan DO 2018 willen wij de nadruk leggen op het **pilootproject Miriam**, dat ook op gang is sinds een paar jaren. Het doel van dit project is de begeleiding van alleenstaande moeders die in armoede leven, om hun armoede te verminderen en hun maatschappelijke en

professionele integratie te bevorderen. Het project is eerst gevoerd in 2016-2017 met de OCMW's van Namen, Charleroi, Molenbeek, Leuven en Gent en wordt nu sinds 2018 gevoerd met die van Antwerpen, Oostende, Genk, Luik, Bergen en Brussel.

Maar de grote uitdaging van de POD Maatschappelijke Integratie in 2018 was de verhuis naar de Financie Tower (FINTO), als **voorbereiding voor de fusie met de FOD Sociale Zekerheid**. Beide administraties zullen **in 2019 de FOD Sociale Bescherming** vormen. De bedoeling is de harmonisering van de systemen van sociale zekerheid en sociaal bestand (leefloon). Zal deze harmonisering ten gunste van de begunstigden en van een meer rechtvaardige samenleving gebeuren ? Antwoord in 2019 en de jaren nadien.

Krachtlijnen van een duurzaam beheer in de interne werking van de POD Maatschappelijke Integratie

➤ Duurzame overheidsopdrachten

Sinds zijn bestaan besteedt de POD aandacht voor duurzame aankopen: gerecycleerd papier, koelkasten/diepvriezers en vaatwassers A++, multifunctionele apparaten (die de functies van kopieermachine, printer, fax en scanner integreren), platte schermen, ecologische schoonmaakproducten, flessen met statiegeld, enz. Eind 2014 werd een procedure opgesteld om de omzendbrief duurzame overheidsopdrachten van 16/05/2014 toe te passen. Via de uitvoering ervan kon de tenlasteneming van de duurzame ontwikkeling in de overheidsopdrachten, maar ook voor andere aankopen duidelijk verbeterd worden.

➤ Milieumanagementsysteem

In augustus 2010 heeft de POD het EMAS-certificaat behaald. 2018 is het jaar van de verhuis en de voorbereiding van de fusie geweest. De directie heeft dus voor de verderzetting van de sensibiliseringsacties geopteerd, maar wil niet aan een nieuwe cyclus van 3 jaar beginnen. We wachten dus op het starten van de nieuwe FOD Sociale Bescherming, om te zien of de nieuwe directie het milieubeheersysteem zal verderzetten.

6.14. POD Wetenschapsbeleid

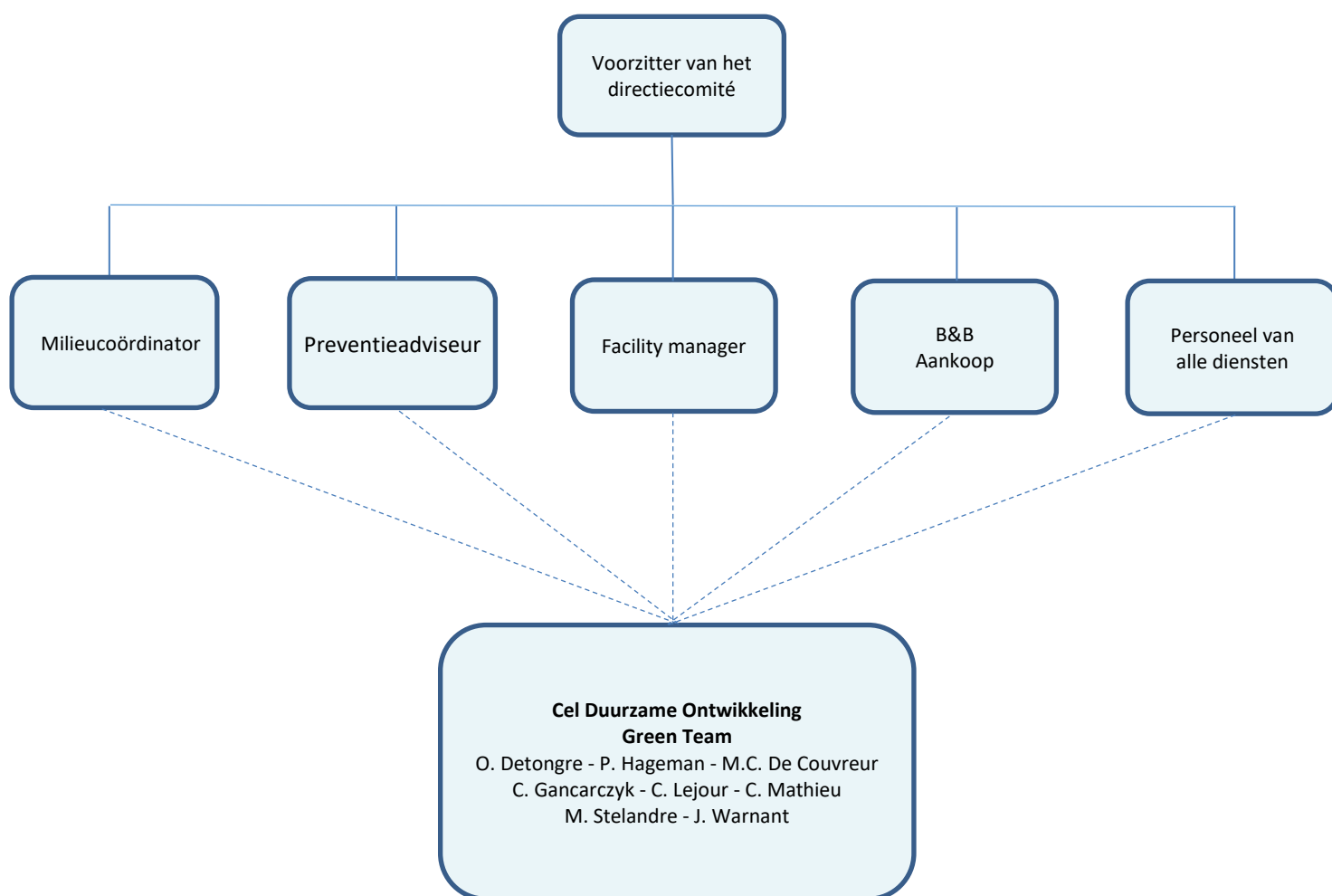

(de heer Olivier Detongre, lid van de ICDO, en mevrouw Anne Fierens, plaatsvervangster)

De cel DO werd opgericht in december 2004 en is voor het eerst in februari 2005 samengekomen. Sinds 2012 heet de cel DO "Green Team".

Het is evident dat duurzame ontwikkeling en milieubescherming iedereen aanbelangen. Het onderstaande organigram stelt de actoren voor die in 2018 direct betrokken zijn bij het doen slagen van het milieumanagementsysteem en de bewustmaking voor duurzame ontwikkeling.

Organigram Green Team

Activiteiten van de cel Duurzame Ontwikkeling

De activiteiten van de cel DO (Green Team) zijn:

- Opstelling en follow-up van het jaaractieplan voor duurzame ontwikkeling;
- Steun bij de uitvoering van de regelgevingsimpactanalyse (RIA);
- Bewustmakingsacties inzake duurzame ontwikkeling;
- Interne coördinatie van de uitvoering van de maatregelen in het kader van het Federaal plan voor duurzame ontwikkeling;
- Follow-up van de duurzaamheid van de overheidsopdrachten;
- Follow-up van de uitvoering van het EMAS;
- Jaarlijks plan betreffende de berichtgeving over duurzame ontwikkeling;
- Follow-up van andere initiatieven met betrekking tot DO: lancering van onderzoeksprogramma's en -projecten die rechtstreeks of onrechtstreeks betrekking hebben op duurzame ontwikkeling, bewustmakingsinitiatieven, informatie-uitwisseling en andere initiatieven om duurzame ontwikkeling te promoten, vergaderingen, colloquia enz.

In 2018 is de cel DO (Green Team) drie keer bijeengekomen.

De volgende bewustmakingsacties werden georganiseerd:

- Wekelijkse verdeling van fruit en soep;
- Uitdeling van thermossen aan al het personeel met de bedoeling het verpakkingsafval te verminderen;
- Nieuwsbrieven EMAS;
- Europese week van de mobiliteit: nieuwsbrief, affiches, informatiestand, uitdeling van materiaal voor fietsers;
- Noodplan - Vervuilingsspieken;
- Europese week van de afvalvermindering: nieuwsbrief, affiches;
- Opleiding Fietsen in de stad;
- Inzameling van oude gsm's: beter recyclen dan weggooien.

Voor meer details over de activiteiten van de cel DO in 2018, verwijzen we naar de jaarlijkse milieuverklaring (http://www.belspo.be/belspo/organisation/env_nl.stm).

Maatregelen en acties van de POD Wetenschapsbeleid die bijdragen tot duurzame ontwikkeling

Het is een open deur intrappen door te stellen dat ons land voor belangrijke uitdagingen staat. We denken hierbij aan het verder werken aan het halen van de Barcelona-doelstelling (3% van het bbp besteden aan onderzoek en ontwikkeling), meewerken aan het creëren van jobs en welzijn door innovatie, optimaliseren van de werking van de Belgische onderzoeksruimte en strijden tegen de klimaatverandering. Het departement van het Federaal Wetenschapsbeleid dat zowat 200 medewerkers telt in zijn centrale administratie en ongeveer 2400 medewerkers

verspreid over de 10 federale wetenschappelijke instellingen en Belnet, draagt daar ruimschoots toe bij.

Met de door ons departement beheerde onderzoeksprogramma's reiken we de regering betrouwbare en valabele gegevens aan waarmee zij onderbouwde beslissingen kan nemen op het gebied van duurzame ontwikkeling, de strijd tegen de klimaatverandering, biodiversiteit, energie, gezondheid, mobiliteit en de informatiemaatschappij.

We beheren ook de Belgische bijdrage aan de Europese ruimtevaartorganisatie. Die deelname van België, als vijfde grootste financier van de ESA, is van strategisch belang voor ons land en van essentieel belang voor onze bedrijven. Wij bieden bedrijven die aan de verschillende AIRBUS-programma's wensen deel te nemen, onmisbare O&O-steun om zich te kunnen positioneren, nu er wereldwijd een onverbidelijke strijd woedt in die sector.

De 10 federale wetenschappelijke instellingen die deel uitmaken van het departement, bieden wetenschappers een uitzonderlijk onderzoekskader en -instrumentarium aan.

A. Bestuursovereenkomst 2016-2018

In de bestuursovereenkomst worden de verbintenissen gedefinieerd die de programmatorische federale overheidsdienst (POD) Wetenschapsbeleid en de federale regering aangaan in het kader van de uitvoering van de bestuursovereenkomsten voor de periode van 1 januari 2016 tot 31 december 2018.

In de bestuursovereenkomst worden de nodige voorwaarden toegelicht voor de uitvoering van de dienstverlenende opdrachten die bij de wet of krachtens deze laatste werden toegewezen aan het Federaal Wetenschapsbeleid. Die bestuursovereenkomst beschrijft ook hoe de aan het Federaal Wetenschapsbeleid toegewezen opdrachten worden uitgevoerd, hoe die opdrachten beter kunnen worden uitgevoerd en wat daartoe de vereiste middelen zijn.

Die bestuursovereenkomst omvat 12 strategische doelstellingen (art. 27), de operationele doelstellingen (art. 28) en de belangrijkste projecten, processen, initiatieven of acties (art. 29) met betrekking tot een efficiënte en kwaliteitsrijke uitvoering van de opdrachten, waaronder:

- Herpositionering van de onderzoeksacties (O&O-programma's, ondersteuning van de onderzoeksinfrastructuren enz.) in het licht van de nieuwe prioriteiten van de federale regering. Het is de bedoeling zo de complementariteit te maximaliseren ten opzichte van de door de andere gezagsniveaus opgezette acties en ter ondersteuning van een relevante wetenschappelijke expertise, zoveel mogelijk onder leiding van de federale wetenschappelijke instellingen;
- Een optimale coördinatie tussen alle Belgische overheden op het gebied van wetenschap en innovatie ter ondersteuning van het innovatie- en integratiesysteem voor de acteurs ervan op internationaal vlak;
- Een betere dienstverlening en interactie met alle overheden, departementen en (federale) wetenschappelijke instellingen;
- De transversale doelstelling Duurzame Ontwikkeling (art. 35) voor alle FOD's en POD's.

B. Bestuursplan 2017

Na de vernietiging door de Raad van State in februari 2018 van de aanstelling van de voorzitter van het directiecomité, heeft de staatssecretaris belast met het wetenschapsbeleid beslist de validiteit van het bestuursplan 2017 te verlengen tot de aanstelling van een nieuwe voorzitter van het directiecomité plus twee maanden. Daar er in 2018 geen nieuwe voorzitter werd aangesteld, heeft de POD Wetenschapsbeleid geen bestuursplan opgesteld voor dat jaar.

Het bestuursplan 2017 omvat het project T 4.1. Handhaving van de EMAS-registratie van de POD Wetenschapsbeleid alsook van vele andere projecten die gelinkt zijn aan punt hieronder.

C. Beleidslijnen die bijdragen tot duurzame ontwikkeling

Ziehier de competenties en het gevoerde beleid die de laatste jaren tot de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling hebben bijgedragen, die per algemene directie worden voorgesteld.

1. AD Onderzoek en Ruimtevaart

➤ Directie Onderzoeksprogramma's

De directie Onderzoeksprogramma's zet meerjarige onderzoeksprogramma's op het getouw met als referentiekader internationale beslissingen en overeenkomsten of regerings- en ministeriële verklaringen.

Die programma's zijn multidisciplinair en bieden onderzoek in netwerkverband aan. Europese onderzoeksteams krijgen de kans zich bij projecten aan te sluiten wanneer er oproepen voor voorstellen worden gelanceerd, terwijl de POD Wetenschapsbeleid op zijn beurt kan aansluiten op het programma ERA-NET van de Europese Commissie.

De POD Wetenschapsbeleid ondersteunt ook meer structurele activiteiten, te weten:

- Een thematische platform ter ondersteuning van de besluitvorming, onder andere op het gebied van de biodiversiteit;
- De Belgische verzamelingen voor micro-organismen (BCCM), als drager van het universitair en industrieel onderzoek. Zij bieden ook zeer gespecialiseerde diensten aan alle categorieën van particuliere en publieke gebruikers aan.

Alle lopende programma's in verschillende onderzoekstadia dragen elk op hun manier bij tot de doelstellingen van duurzame ontwikkeling, te weten:

BRAIN-be: Belgian Research Action through Interdisciplinary Networks (2012-2017)

BRAIN-be beoogt zowel tegemoet te komen aan de wetenschappelijke kennisbehoeften van de federale departementen als het wetenschappelijk potentieel van de federale wetenschappelijke instellingen (FWI's) te ondersteunen.

De strategische doelstellingen van het BRAIN-be programma werden gedefinieerd in het licht van de federale (politieke en wetenschappelijke) visies en prioriteiten.

BRAIN-be is opgebouwd rond 6 thematische assen:

- Ecosystemen, biodiversiteit, evolutie
- Geosystemen, heelal en klimaat

- Cultureel, historisch en wetenschappelijk erfgoed
- Strategieën van de federale overheid
- Belangrijke maatschappelijke uitdagingen
- Collectiebeheer

Dat programma snijdt in thematische oproepen grote maatschappelijke problemen aan, zoals de klimaatverandering en de aanpassing eraan, de overgang naar een koolstofarme maatschappij die efficiënt omgaat met hulpbronnen, de biodiversiteit, het mariene milieu (in het bijzonder de Noordzee) en het zoetwatermilieu, Antarctica, de Digital Turn, de problematiek van de immigratie, de sociale zekerheid, de aanpassing en de innovatie van het federale systeem, de uitdagingen op het gebied van volksgezondheid, de gezondheid van dier en milieu, de vergrijzing, de veiligheid enz.

De ministerraad heeft eind 2018 de tweede fase van dat programma (2018-2023) goedgekeurd.

De doelstellingen van dat programma zijn dezelfde gebleven, maar werden opgebouwd rond de drie volgende pijlers:

- Uitdagingen en kennis van de levende en niet-levende wereld
- Erfgoedwetenschap ("Heritage Science")
- Federale maatschappelijke uitdagingen

FEDtWIN

Het nieuwe programma FEDtWIN heeft als doel een duurzame samenwerking te promoten tussen de federale wetenschappelijke instellingen (FWI) en de universiteiten door permanente functies in het leven te roepen voor postdoctorale onderzoekers die op gelijke wijze (50% - 50 %) aan een FWI en een universiteit worden verbonden.

DR: Drugs

Daar drugmisbruik in onze samenleving een ernstig gezondheidsprobleem is, wil dit programma een antwoord bieden op de meest prangende vragen over druggebruik en drugverslaving. Voorkomen is beter dan genezen, er wordt in dit programma dan ook resoluut gepleit voor preventie.

BCCM

De Belgian Co-ordinated Collections of Micro-organisms (BCCM™) bestaan uit zeven complementaire dienstverlenende cultuurverzamelingen voor onderzoeksdoeleinden.

De coördinatie van deze verzamelingen berust bij een centraal team van het Belgisch Federaal Wetenschapsbeleid. Het BCCM-consortium heeft als opdracht het biologisch materiaal van zijn verzamelingen, de bijbehorende informatie en zijn ervaring en technische kennis op het vlak van fundamentele en toegepaste (micro)biologie te delen met zijn partners uit academische en industriële kringen. De BCCM-verzamelingen slaan zo de brug tussen wetenschappelijke expertise en hoogstaande dienstverlening.

Belgian Biodiversity Platform

Het Belgische biodiversiteitsplatform is het informatie- en communicatieplatform over wetenschappelijk onderzoek naar biodiversiteit in België. Het platform verleent bevoorrechte toegang tot basisgegevens en onderzoeksinformatie over biodiversiteit. Het bevordert de multidisciplinaire samenwerking tussen wetenschappers onderling en tussen wetenschappers en beleidsmakers.

➤ **Directie Lucht- en Ruimtevaarttoepassingen**

De directie Lucht- en Ruimtevaarttoepassingen is belast met het dagelijks beheer van de Belgische ruimtevaartinspanningen op Europees niveau (Europese ruimtevaartorganisatie of Europese Unie) of op bilateraal niveau (Frankrijk, Rusland, Argentinië). Zij is ook verantwoordelijk voor de bijdrage van de Belgische Staat aan de luchtvaartprogramma's Airbus.

België is sinds een dertigtal jaar actief op ruimtegebied en stond mee aan de basis van de oprichting van de Europese ruimtevaartorganisatie (ESA). De ruimtevaartactiviteiten zijn goed voor 199 miljoen euro, waarvan 190 miljoen euro voor de deelname aan de ESA-programma's. Met zijn inzet beheert de dienst alle ruimteprogramma's inzake ruimtewetenschappen, aardobservatie, navigatie, telecommunicatie, internationaal ruimtestation, ruimteverkenning, lanceerraketten en technologische en wetenschappelijke programma's. In het kader van een nationaal onderzoeksprogramma inzake aardobservatie (STEREO III "Support to Exploitation and Research on Earth Observation" 2014-2020), worden de gegevens afkomstig van die satellieten wetenschappelijk geëxploiteerd, waarbij de nodige knowhow wordt gecreëerd om de gegevens te interpreteren.

➤ **Directie Federale, interfederale en internationale coördinatie**

Ook via de directie Federale, interfederale en internationale coördinatie wakkert Belspo de zorg voor het milieu en duurzame ontwikkeling internationaal aan, vooral via de internationale overeenkomsten die ze afsluit of die ze in naam van het hele land implementeert.

➤ **Directie Dienst voor wetenschappelijke en technische informatie (DWTI)**

De directie Dienst voor wetenschappelijke en technische informatie kan, met de inpassing van de dimensies milieu en duurzame ontwikkeling in sommige statistieken die zij verzamelt, helpen bij het kwantificeren van de zowel door de bedrijven als door de in de onderzoekssector actieve overheid gegenereerde externaliteiten.

➤ **Programma DIGIT-04**

Het programma DIGIT-04 (2019-2024) voor de digitalisering van het wetenschappelijk en cultureel patrimonium van de federale wetenschappelijke instellingen en het Koninklijk Belgisch Filmarchief is een transversaal programma met als doel de instellingen zoveel mogelijk te doen samenwerken en onderling synergieën tot stand te brengen (schaaleffecten), door onder andere de beschikbare middelen zoveel mogelijk te delen (uitrusting, infrastructuur en personeel).

DIGIT-04 omvat twee hoofdstukken, te weten:

- de digitalisering zelf, met inbegrip van de verrijking van de metadata, waarvoor de deelnemende instellingen en gespecialiseerde privébedrijven elk voor een deel zorgen, via door Belspo beheerde gemeenschappelijke overheidsopdrachten;
- de bewaring op lange termijn van de digitale content op een gemeenschappelijke infrastructuur.

Dankzij de digitalisering van de (bij voorrang meest kwetsbare, meest kostbare en/of meest geraadpleegde) collecties, kunnen deze laatste worden bewaard en het aantal manipulaties van de oorspronkelijke stukken worden beperkt. Zo kunnen ze onder een ruimer publiek worden verspreid, waaronder onderzoekers, door ze online te plaatsen, zodat de originele stukken minder moeten worden geraadpleegd.

Digitaliseren heeft uitsluitend zin als alles wat gedigitaliseerd wordt voor een lange periode duurzaam kan worden opgeslagen en beveiligd. In de vorige fase van het programma (DIGIT-03) werd een gemeenschappelijke informatica-infrastructuur ontwikkeld om gedigitaliseerde archiefdocumenten, voorwerpen en onderzoeksgegevens lang te bewaren. Die infrastructuur garandeert dat de vandaag opgeslagen gedigitaliseerde voorwerpen en de nieuwe in de toekomst te digitaliseren voorwerpen voor lange tijd toegankelijk, bruikbaar en intact blijven (meer dan tien jaar), wat ruim boven de levensduur van welk specifiek opslagsysteem, technologie of bedrijf ook ligt.

➤ **Het Poolsecretariaat**

Het Belgische Poolsecretariaat werd in het leven geroepen om het federaal onderzoeksstation "Prinses Elisabeth" op Antarctica een administratief en financieel kader te geven dat snel kan inspelen op zijn zeer specifieke behoeften. Het is een gemengd publiek-privaat orgaan waarin het Federaal Wetenschapsbeleid de departementen Buitenlandse Zaken, Defensie, Duurzame Ontwikkeling en de Internationale Poolstichting verenigt die de bouw ervan verzorgt.

Als bestuursorgaan beheert het secretariaat het logistieke onderhoud van de basis, met inbegrip van het afvalbeheer, de bevoorrading en de herstelling van het materiaal. Het staat ook in voor de coördinatie, de uitvoering en de promotie van de wetenschappelijke activiteiten van het station en de verspreiding van de wetenschappelijke kennis inzake onderzoek op Antarctica en klimaatverandering.

2. Federale wetenschappelijke instellingen

De 10 federale wetenschappelijke instellingen die deel uitmaken van het departement, bieden wetenschappers een uitzonderlijk onderzoekskader en –instrumentarium aan en huisvesten eveneens wetenschappelijke, kunst- en historische collecties die jaarlijks door meer dan 1,2 miljoen bezoekers worden bewonderd.

- AD Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de provinciën
- AD Koninklijke Bibliotheek van België
- AD Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium
- AD Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis
- AD Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België
- AD Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen
- AD Koninklijk Museum voor Midden-Afrika
- AD Belgisch Instituut voor Ruimte-aeronomie

- AD Koninklijke Sterrenwacht van België
- AD Koninklijk Meteorologisch Instituut van België

Vooraf de laatste vijf AD's zijn betrokken bij aan duurzame ontwikkeling gelinkte projecten. Behalve hun activiteiten die bijdragen tot een beter inzicht in ons milieu, zijn de federale wetenschappelijke instellingen resoluut op de toekomst gericht met de inpassing in hun dagelijkse werking van het milieu en, ruimer bekeken, van de duurzame ontwikkeling.

3. Belgisch telematica-onderzoeksnetwerk (Belnet)

Belnet heeft tot doel bij te dragen tot de ontplooiing van de kennis- en informatiemaatschappij via het leveren en ondersteunen van innovatieve en kwaliteitsvolle netwerkinfrastructuren en bijhorende diensten ten behoeve van het onderzoek, de wetenschap en het onderwijs.

Belnet levert in dat verband aan zijn gebruikers onder meer geavanceerde telematicadiensten.

Krachtlijnen van een duurzaam beheer in de interne werking van de POD Wetenschapsbeleid

Door zich te voorzien van een milieumanagementsysteem toont het Federaal Wetenschapsbeleid zijn belangstelling en zijn inzet voor duurzame ontwikkeling, de bescherming van onze leefomgeving en zijn wil om de impact van zijn activiteiten op het milieu te verminderen. De registratie van ons Eco Management en Audit Scheme - EMAS sinds 2006 is de externe herkenning van ons engagement voor duurzame ontwikkeling en ons respect voor het milieu.

Door die voluntaristische aanpak voor continue verbetering, is het Federaal Wetenschapsbeleid van plan een voorbeeldrol te spelen. Daar ons departement via zijn onderzoeksprogramma's het meest heeft geïnvesteerd in duurzame ontwikkeling, was het logisch dat het de stuwende kracht werd voor goede milieupraktijken.

Verschillende federale wetenschappelijke instellingen hebben ook met succes een milieumanagementsysteem ingevoerd conform het EU Eco-Management and Audit Scheme (EMAS). Zo zijn de AD Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen en de AD Koninklijk Meteorologisch Instituut van België, alsook de staatsdienst met afzonderlijk beheer BELNET sinds eind 2015 EMAS-geregistreerd.

7. Lijst met Afkortingen

AD HUA	Algemene Directie Humanisering van de Arbeid
ADO	Agenda voor Duurzame Ontwikkeling
BVP	Bedrijfsvervoerplan
BWLKE	Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing
CAF	Zelfevaluatiekader voor Overheidsdiensten (Common Assessment Framework)
CCIM	Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid
COORMULTI	Multilaterale Coördinatie-Instrument van FOD Buitenlandse Zaken
COSO	Committee Of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission
CRB	Centrale Raad voor het Bedrijfsleven
DAV	Dienst Administratieve Vereenvoudiging
DGD	Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking en Humanitaire Hulp van FOD Buitenlandse Zaken
DGE	directie-generaal Europese Zaken en Coördinatie van FOD Buitenlandse Zaken
DO	Duurzame Ontwikkeling
EFQM	European Foundation for Quality Management
EMAS	Eco-Management and Audit Scheme
FANC	Federaal Agentschap voor nucleaire controle
FAGG	Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten
FAVV	Federaal Agentschap voor de veiligheid van de voedselketen
FEAD	Fonds voor Europese Hulp aan de meest behoeftigen
FEBIAC	federatie van de auto- en tweewielerindustrie in België
FIDO	Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling
FOD	Federale Overheidsdienst
FPB	Federaal Planbureau

FPDO	Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling
FRDO	Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling
FWI	Federale Wetenschappelijke Instellingen
GPP	Green Public Procurement
HAC	High Ambition Coalition
HIA	Health Impact Assessment
IAC	Impactanalysecomité
IAO	Internationale Arbeidsorganisatie
ICDO	Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling
ICLEI	International Council for Local Environmental Initiatives
ICRC	International Committee of the Red Cross
IDPBW	Interne Dienst voor preventie en bescherming op het werk
IGVM	Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen
ILO	International Labour Office
IMCDO	Interministeriële Conferentie voor Duurzame Ontwikkeling
IMF	International Monetary Fund
IMO	International Maritime Organization
KB	Koninklijk Besluit
KBB	Koninklijke Bibliotheek van België
KMI	Koninklijk Meteorologisch Instituut
KMO	Kleine en Middelgrote ondernemingen
LEZ	Lage Emissiezone
LNE	Leefmilieu, Natuur en Energie
LTV	Langetermijnvisie inzake Duurzame Ontwikkeling
MDG	Millennium Development Goals
MOL	Minst Ontwikkelde Landen
MVI	Maatschappelijk Verantwoord Investeren

MVO	Maatschappelijk Verantwoord Onderneme
NAP	Nationaal Actieplan
NAPAN	Nationaal Actieplan voor de reductie van pesticiden
NAR	Nationale Arbeidsraad
NBN	Bureau voor Normalisatie
NCP	Nationaal Contactpunt
NGI	Nationaal Geographisch Instituut
NMBS	Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen
NVR	National Voluntary Review
OCMW	Openbare Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
ODA	Official Development Aid
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OVAM	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij
PBM	Persoon met beperkte mobiliteit
PDCA	Plan-Do-Check-Act
POD	Programmatorische Overheidsdienst
RIA	Regelgevingsimpactanalyse
SDG	Sustainable Development Goals
SIDS	Small Island Developing States
SFA	Strategische Federaal Aankoopoverleg
SPGE	Société Publique de Gestion de l'Eau (Wallonie)
SPP Next	Sustainable Public Procurement Next
SPW	Service Public de Wallonie
TFDO	TaskForce Duurzame Ontwikkeling
TOFA's	Tactisch-operationele Federale Aankoopoverlegorganen
UNCRPD	Verdrag inzake de rechten van de personen met een handicap
UNGP	United Nations Guiding Principles

VVSG	Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten
WG	Werkgroep
WGO	Wereldgezondheidsorganisatie
ZEMV	Zelfevaluatiekader Maatschappelijke Verantwoordelijkheid

8. Bijlage

Acties		UN GP's B&HR	SDG's	Verantwoordelijke / bevoegde overheid	Etat des lieux/Stand van zaken (korte beschrijving)		
		pijler	OB			2017	2018
1	Elaborer une boîte à outils destinée aux entreprises et organisations concernant les droits de l'Homme Een toolkit betreffende mensenrechten uitwerken voor ondernemingen en organisaties	I	OB 3	5-8-12-16	FIDO WG MVO/ ICDO Waals Gewest Vlaams Gewest	Het FIDO lanceerde eind 2017 een opdracht (OPZVB). Er werd geen enkele offerte ingediend. Meerdere organisaties gaven weliswaar blijk van hun grote belangstelling, maar hadden niet de tijd om binnen de opgelegde termijn een kwaliteitsvolle offerte op te stellen. Er werden 4 Belgische universiteiten en 2 expertenbureaus in MV geraadpleegd. In overleg met de leden van de WG MVO/ICDO zal het FIDO de opdracht begin 2018 opnieuw lanceren. Op voorstel van de WG wordt de lijst van dienstverleners aangevuld en wordt het bestek verfijnd op basis van de geformuleerde opmerkingen. De leveringsdatum van de toolkit wordt echter niet gewijzigd, i.e. uiterlijk oktober 2018.	FIDO & WG MVO/ICDO Het FIDO lanceerde opnieuw een opdracht voor de ontwikkeling van een toolkit "mensenrechten". Deze toolkit biedt een toegankelijke en gebruiksvriendelijke set van instrumenten aan om organisaties (en hun belanghebbenden) te begeleiden bij hun mensenrechtenverplichtingen in het kader van hun activiteiten. Dit project werd toevertrouwd aan de Universiteit Antwerpen in consortium met IPIS Research. Na meer dan 6 maanden onderzoek, raadpleging van de belanghebbenden en technische ontwikkeling werd de toolkit, beschikbaar in 3 talen, op 1 november 2018 online geplaatst. De officiële lancering vond plaats op 10 december 2018, i.e. de 70ste verjaardag van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. FR: https://entreprises-droitshomme.be/ NL: https://bedrijven-mensenrechten.be/ EN: https://business-humanrights.be/
2	Elaborer une brochure sur les mécanismes de réparation liés à l'autorité publique Een brochure opstellen over de overheidsgebonden	III	OB 26 & 27	16	FIDO	De acties 2 en 3 werden samen uitgevoerd via twee opdrachten: Het FIDO lanceerde • een eerste overheidsopdracht betreffende de uitvoering van (I.) een exhaustieve studie over de bestaande staatsverhaalmechanismen, een (II.) praktische brochure in 4 talen en bestemd voor de	FIDO & WG MVO/ICDO *Daar het thema "toegang tot verhaalmiddelen" zeer dynamisch was op nationaal en internationaal niveau, was het nodig de inhoud van de brochure bij te werken. Deze bijwerking van de inhoud betrof voornamelijk de toevoeging van nieuwe mechanismen die in de loop van 2018 in gebruik werden genomen. Er werd van de gelegenheid gebruik gemaakt om ook de vorm van de brochure bij te werken en op die manier tegemoet te komen aan de opmerkingen van de gebruikers (juni 2018).

	remediëringmecanismen					(vertegenwoordigers van de) slachtoffers en de betrokken actoren en er werd een rapport opgesteld met aanbevelingen om de obstakels te elimineren die de effectieve uitoefening van verhaal kunnen voorkomen. Deze drievoudige opdracht werd toevertrouwd aan het team van professor Wouter Vandenhoele, academisch deskundige in mensenrechten aan de Universiteit Antwerpen. Definitieve levering juli 2017	Nieuwe versies (in 4 talen) zijn beschikbaar: https://www.duurzameontwikkeling.be/sites/default/files/content/nl_brochure_droits_de_lhomme_062018.pdf
3	Formulation de recommandations en vue d'améliorer l'accès à un mécanisme de réparation judiciaire Formulering van aanbevelingen met het oog op de verbetering van de toegang tot een mechanisme van rechtsherstel	III	OB 26 & 27	16	FIDO	• een tweede overheidsopdracht (voorbehouden voor de sector van de sociale economie) betreffende de opmaak, de grafische vormgeving en het afdrucken van de brochure (II.) in de 4 talen. Deze opdracht werd toevertrouwd aan IMPRIBEAU, een onderneming in de sector van de sociale economie. Levering van de brochure in 4 talen in een versie op papier en online in november 2017	*Na een evaluatie van de gevolgen die moeten worden gegeven aan het rapport met aanbevelingen, wat betreft het wegnemen van obstakels die een belemmering kunnen vormen voor doeltreffend verhaal, uitgevoerd door de Belgische academische deskundigen, werd het rapport verspreid onder de belanghebbenden die erom hadden gevraagd en ook gepubliceerd op de website van het FIDO. Het doel is de zichtbaarheid ervan te waarborgen en als inspiratiebron te dienen voor de voorbereiding van toekomstig beleid. *Op basis van de richtsnoeren van de Verenigde Naties van 2011 heeft het Comité van Ministers van de Raad van Europa de Aanbeveling CM/Rec(2016)3 over mensenrechten en ondernemingen aangenomen; het gaat om een nieuw instrument met meer gerichte aanbevelingen om de lidstaten te helpen mensenrechtenschendingen door bedrijven te voorkomen en te verhelpen, en dat ook de nadruk legt op maatregelen die tot doel hebben bedrijven ertoe te bewegen de mensenrechten te eerbiedigen. Wat betreft dit laatste verslag met aanbevelingen werd het verwerkingsschema toegepast.
4	Promouvoir les initiatives qualitatives existantes relatives aux droits de l'Homme et à la responsabilité sociétale Bestaande kwalitatieve initiatieven m.b.t. mensenrechten en maatschappelijke verantwoordelijkheid bevorderen	I	OB 3	5-8-12-16	FIDO WG MVO/ ICDO Waals Gewest Vlaams Gewest	Het Nationaal Contactpunt van de OESO van de FOD Economie organiseerde, in samenwerking met de FOD Justitie, het Verbond van Belgische Ondernemingen en de Belgium International Chamber of Commerce, verschillende informatie- en bewustmakingsevenementen in verband met corruptiebestrijding in en door nationale en internationale ondernemingen. Er werden ook praktische gidsen gepubliceerd: - Anticorruptiegids voor Belgische ondernemingen in het buitenland: Gids voor een betere naleving van de regelgeving over de bestrijding van corruptie van buitenlandse ambtenaren in internationale zakelijke transacties. - Anticorruptiegids voor kmo's: Een vertrouwenswaardige kmo verwerpt corruptie: waarom, hoe?	FIDO & WG MVO/ICDO Door de ontwikkeling van de toolkit (zie actie 1) verhoogt het FIDO het bewustzijn en bevordert het bestaande kwalitatieve initiatieven, zowel nationaal als internationaal. Deze online toolkit, die werd ontwikkeld met het oog op toegankelijkheid voor iedereen, is beschikbaar in 3 talen en kan gelezen worden door mensen met een handicap (label AnySurfer). De toolkit is een georganiseerd repertorium van de relevante en inspirerende tools voor ondernemingen/organisaties om hen te helpen bij het verankeren van respect voor mensenrechten in hun algemene activiteiten. Vlaams gewest In 2016, 2017 en 2018 lanceerde minister Homans een 'MVO-subsidieoproep' om intermediaire/sectororganisaties aan te zetten MVO op een structurele manier in de organisatie op te nemen. 34 projecten werden hiermee ondersteund en behandelen verschillende uitdagingen: de toepassing van de Sustainable Development Goals, samenwerking rond duurzaamheid, duurzame internationale ketens, de verduurzaming op maat van verschillende sectoren,...

					Het NCP maakt daar reclame voor door de volgende evenementen te organiseren: - Rondetafel over gepaste zorgvuldigheid in de landbouwsector (05/2016) - Rondetafel over gepaste zorgvuldigheid in de mijnbouw- en ontginningssector (10/2016) - Conferentie inzake corruptiebestrijding (12/2016) - Rondetafel over gepaste zorgvuldigheid in de financiële sector (10/2017) - Conferentie inzake corruptiebestrijding specifiek voor kmo's (12/2017) - Rondetafel over gepaste zorgvuldigheid in de textielsector (1 semester - 2019) - Rondetafel over gepaste zorgvuldigheid voor meerdere sectoren (2de semester – 2019) Brussels Hoofdstedelijk Gewest hub. brussels zal stelselmatig de verschillende gidsen/initiatieven publiceren op zijn website, met herinnering in newsletters en mogelijkheid voor verspreiding wanneer ondernemingen deelnemen aan bepaalde missies / beurzen / salons in het buitenland. hub.brussels is het Brussels Agentschap voor de Ondersteuning van het Bedrijfsleven. Dit agentschap werd opgericht op 1 januari 2018 en is het resultaat van de fusie tussen Atrium.brussels, Brussels Invest & Export en Impulse.brussels.	Twee promotoren zetten expliciet in op internationaal ondernemen en mensenrechtenaspecten. Met name FEBENAT (project Eerlijke Natuursteen) en Flanders Investment & Trade (herwerking brochure 'Kompas voor Duurzaam Internationaal Ondernemen'): - Febenat: Eerlijke Natuursteen is een initiatief van de Federatie van Beglische Natuursteenbedrijven en wil met controles de naleving van een gedragscode (ontwikkeld op basis van de ILO, UN en OESO richtlijnen) bij deelnemende bedrijven en groeves in India afdwingen. Dit project loopt ondertussen bijna 2 jaar. - FIT: 'Verduurzamen van internationaal ondernemen'. Deze publicatie bevat de MVO-basisbeginselen, de aanpak en de bestaande informatie om internationaal ondernemende Vlaamse bedrijven wegwijs te maken in de veelheid van internationale codes, richtlijnen en informatiebronnen over maatschappelijk verantwoord/duurzaam internationaal ondernemen. Tegelijk werd de vertaalslag gemaakt van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) naar praktische richtlijnen voor de Vlaamse internationale ondernemer en, aan de hand van praktijkvoorbeelden, stap voor stap aangetoond hoe deze SDG's van meet af aan kunnen ingebed worden in een internationale bedrijfsstrategie. https://www.flandersinvestmentandtrade.com/sites/corporate/files/publications/DVO.pdf
--	--	--	--	--	--	---

5	Assurer la diffusion de la boîte à outils et de la brochure sur les mécanismes de réparation parmi les représentants belges à l'étranger et sensibiliser ceux-ci à la question. Zorgen voor de verspreiding van de toolkit en de remediëringsbrochure bij Belgische vertegenwoordigers in het buitenland en hen op dit vlak sensibiliseren	III	OB 26 & 27	5-8-12-16	FOD Buitenlandse Zaken Waals Gewest Vlaams Gewest Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Verspreiding en communicatie: - Passief: publicatie online https://www.duurzameontwikkeling.be/nl, sociale media en news - Actief: - o verspreiding van de informatie en van brochures op papier bij de federale administraties via de leden van de WG MVO/ICDO. - o presentatie van het project, gepland in een sessie op het UN Forum On business & Human Rights in Genève waar het hoofdthema "Access to Remedy" was en distributie van brochures op papier; - o Presentatie op de Belgische ambassade in Zwitserland. De FOD Justitie stond in voor de verspreiding bij de Raad van Europa en de Groep van Staten tegen Corruptie (GRECO). FOD Economie: Het NCP zal de toolkit en de brochure op grote schaal verspreiden onder zijn homologe instanties (48 landen) en bij zijn contacten bij de OESO, als voorbeeld van een goede praktijk die navolging verdient.	FIDO * Via de organisatie van een sessie gewijd aan Business & Human Rights in het kader van het SDG Forum. De sessie handelde over "Hoe de mensenrechten binnenbrengen en eerbiedigen in ondernemingen/organisaties?" en had als doel een concrete en operationele kijk te bieden op mensenrechten en de manier waarop er rekening mee wordt gehouden in ondernemingen en organisaties. Er werd van de gelegenheid gebruik gemaakt om er de toolkit en de brochure "Access to Remedy" grondig voor te stellen en op grote schaal te verspreiden. Het volledige programma is hier beschikbaar. Deze sessie, onder de leiding van Belgische en Deense deskundigen, werd bijgewoond door ca. 70 personen, voornamelijk vertegenwoordigers van ondernemingen en ngo's en ook academici. * op het SDG Forum, waar meer dan 600 personen uit alle sectoren aanwezig waren, had het FIDO een stand om er zijn werkzaamheden en producten onder de aandacht te brengen. de toolkit en de brochure "Access to Remedy" werden er op actieve wijze verspreid. Brussels Hoofdstedelijk Gewest hub. brussels zal de toolkit en de brochure op passieve wijze doorgeven (via de online netwerken). Deze publicaties zullen ook via e-mail worden verzonden naar de bedrijven en naar de directie voor internationalisering (Area Managers en handels- en economische attachés in het buitenland). Bovendien werd de brochure op papier doorgegeven op de "contact days" (meeting tussen de economische en handelsattachés en de ondernemers) en ter gelegenheid van bepaalde evenementen en missies. FOD Buitenlandse Zaken In november 2018 werden de toolkit en de remediëringsbrochure, samen met een algemene Engelstalige informatiebrochure die uitleg verschaft over het Nationaal Actieplan, verzonden aan de Belgische ambassades en consulaten in het buitenland.
6	Charte belge ODD sur le rôle du secteur privé, de la société civile et du secteur public dans la coopération internationale			8-16	FOD Buitenlandse Zaken		FOD Buitenlandse Zaken *Na de fase van lancering van het Charter (2016-2017), uitvoering van een fase van verdieping (2018-2021) van intersectorale partnerschapsmogelijkheden, gericht op veelbelovende sectoren (cacao, textiel, water ...); *Creatie van een financiële faciliteit ("Business Partnership Facility") om het voor de geïdentificeerde partnerschappen met meerdere actoren mogelijk te maken concrete projecten uit te voeren op het terrein.

	Belgisch SDG Charter over de rol van Private Sector, Middenveld en Publieke Sector in internationale ontwikkeling						* Het partnerschap "Beyond Chocolate" is het eerste belangrijke resultaat van het Belgisch SDG Charter voor Internationale Ontwikkeling; het werd ondertekend door meer dan 100 bedrijven, middenveldorganisaties en vertegenwoordigers van de publieke sector. De ondertekenaars van het charter verklaren zich bereid de doelstellingen van duurzame ontwikkeling volledig te integreren in hun belangrijkste economische activiteit en actief deel te nemen aan partnerschappen met meerdere actoren. Het partnerschap "Beyond Chocolate" gaat de volgende verbintenissen aan: - Uiterlijk 2025 voldoet alle chocolade geproduceerd en verhandeld in België aan een van de relevante certificeringsstandaarden en/of is geproduceerd met cacao producten van bedrijfseigen duurzaamheidsprogramma's. - De partners zetten zich gezamenlijk in opdat uiterlijk in 2030 cacao producenten minimaal een leefbaar inkomen verdienen en verdere ontbossing als gevolg van cacao productie voor de Belgische chocoladesector gestopt wordt. Uiterlijk op 5 december 2019 zullen de partners de meetbare indicatoren voor deze gezamenlijke doelstelling rond leefbaar inkomen en ontbossing alsook de criteria voor gebiedskeuze met elkaar afspreken. Het partnerschap "Beyond Chocolate" staat ook open voor nieuwe partners die zich bij het partnerschap willen aansluiten en een nuttige bijdrage willen leveren. <i>Link met actie 24</i>
7	Sensibiliser les entreprises concernant les questions des droits de l'Homme dans le cadre de missions économiques à l'étranger De ondernemingen sensibiliseren aangaande mensenrechten westies in het kader van economische	I	OB 3	5-8-12-16	FOD Buitenlandse Zaken Waals Gewest Vlaams Gewest Brussels Hoofdstedelijk Gewest	FOD Economie_NCP Ontwerp van brief van het NCP aan de voornaamste CEO's in België om hen te sensibiliseren voor de OESO-richtsnoeren (doen goedkeuren door de leden van het NCP). Versterking van de relaties met Credendo en Finexpo via de opvolging van de communiqués van het NCP. Brussels Hoofdstedelijk Gewest hub. brussels zal de informatie verspreiden bij zijn economische en handelsattachés en Area Managers en zal pogen een luik betreffende de mensenrechten op structurele wijze op te nemen in missies naar het buitenland.	FOD Buitenlandse Zaken In het kader van de Belgische economische missies onder het voorzitterschap van ZKH Prinses Astrid wordt nu systematisch een activiteit rond het thema "Business & Human Rights" georganiseerd. Er vonden 2 economische missies plaats: In Uruguay met de focus op sociale dialoog; In Marokko met de focus op vrouwelijk ondernemerschap. Tijdens de missie naar Argentinië en Uruguay (juni 2018) werd op het Argentijnse ministerie van Buitenlandse Zaken een seminarie georganiseerd met als thema "Sociale dialoog in een veranderende arbeidsmarkt". De economische missie naar Marokko (november 2018) was een gelegenheid om de nadruk te leggen op vrouwelijk ondernemerschap tijdens een seminarie getiteld "Vrouwelijke ondernemers, actoren van menselijke en economische ontwikkeling".

	missies in het buitenland					FOD EZ In het kader van de Belgische economische missies onder het voorzitterschap van ZKH Prinses Astrid wordt nu systematisch een activiteit rond het thema "Business & Human Rights" georganiseerd. Tijdens de economische missie naar West-Afrika lag de focus op cacao en kinderarbeid. Tijdens de missie naar Ivoorkust in oktober 2017 werd in aanwezigheid van de presidentsvrouw van Ivoorkust, mevrouw Ouattara, een forum georganiseerd met als titel "Mensenrechten en de privésector: preventie en afschaffing van kinderarbeid in de cacao-toeleveringsketen".	In februari 2019: strijd tegen corruptie in Mexico Het is ook de bedoeling om tijdens de volgende missie naar Mexico (februari 2019) een seminarie te organiseren over "maatschappelijk verantwoord ondernemen". FOD Economie_NCP Project tot toenadering van de mandaten Knooppunt IAO en NCP OESO, te doen valideren door de leden van het NAP in 2019.
8	Encourager les accords-cadres internationaux Internationale kaderovereenkomsten aanmoedigen	I & II		8-16	FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg	FOD Economie Het NCP valoriseert hier het rapport dat in 2014 werd geschreven na de instorting van het Rana Plaza; er waren consultaties geweest met de federaties en er waren aanbevelingen voorgesteld.	FOD Werkgelegenheid Via de organisatie van een seminarie over internationale kaderovereenkomsten met de betrokken hoofdrolspelers. Evenement wordt momenteel voorbereid en zal worden opgenomen in het Event "ondernemingen en mensenrechten" dat is gepland in de lente van 2018. Dit project kon niet worden uitgevoerd en is uitgesteld tot 2019.
9	Renforcer la collaboration entre les services publics et diverses organisations actives dans le domaine des droits de l'Homme et de l'entrepreneuriat international De samenwerking tussen de openbare diensten en diverse	I	OB 3 & 7	8-16	FOD Buitenlandse Zaken Waals Gewest Vlaams Gewest Brussels Hoofdstedelijk Gewest	FOD Economie: - Er was een ontmoeting tussen de leden van het NCP en Credendo opdat deze groep in zijn evaluaties beter rekening zou houden met de communiqués van het NCP. De banden versterken. Brussels Hoofdstedelijk Gewest hub. brussels zal onderzoeken op welke manieren deze actie kan worden verwezenlijkt.	FOD Buitenlandse Zaken Op 6 juli 2018 organiseerde de FOD Buitenlandse Zaken een rondetafel met het middenveld om de balans op te maken van de verschillende sectorale en geografische uitdagingen die zich op het gebied van Business & Human Right aandienen en hoe deze moeten worden aangepakt. Deze consultatieronde werd gevolgd door een meeting met vertegenwoordigers van de administratie, waarin verschillende suggesties uit het middenveld besproken werden voor verdere opvolging. FOD Economie: Project rond bewustmaking van de CEO's van de BEL 20 om het Belgische NCP te ontmoeten en kennis te nemen van zijn activiteiten.

	organisaties die actief zijn op het vlak van mensenrechten en internationaal ondernemerschap versterken						
10	La Belgique s'engage à intégrer des critères « droits de l'Homme » et de Responsabilité sociétale des entreprises (RSE) dans la stratégie d'appui au développement du secteur privé local de la coopération belge België verbindt zich ertoe criteria met betrekking tot mensenrechten en maatschappelijke verantwoordelijkheid van ondernemingen (MVO) te integreren in de strategie ter ondersteuning van de ontwikkeling van de lokale private sector van de Belgische samenwerking	I	OB 4 & 6	5-8-16	FOD Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking		FOD Buitenlandse Zaken Bij de financiering van projecten/programma's ter ondersteuning van de lokale private sector (selectiecriteria voor projecten die worden gefinancierd door de Business Partnership Facility, BIO, andere specifieke PSD-actoren ...) wordt stelselmatig rekening gehouden met mensenrechten en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

1 1	Assurer une meilleure coordination entre les autorités fédérales et régionales afin d'intégrer des critères relatifs aux droits de l'Homme et à l'entrepreneuriat socialement responsable dans les aides publiques Een betere coördinatie tot stand brengen tussen de federale en gewestelijke overheden om de criteria inzake mensenrechten en maatschappelijk verantwoord ondernemen te integreren in de overheidssteun	I	OB 4	5-8-16	FOD Economie Finexpo Delcredere		FOD Buitenlandse Zaken Hieromtrent is een interne reflectie gaande..
1 2	Poursuivre l'engagement de la Belgique et son rôle de pionnier en matière de droits de l'Homme au niveau international Het engagement van België en zijn	I	OB 10	5-8-16	FOD Buitenlandse Zaken en andere FOD's die actief zijn in internationale organisaties		FOD Buitenlandse Zaken Tijdens diens lidmaatschap in de Mensenrechtenraad (2016-2018), alsook tijdens de vergaderingen van de 3 ^{de} Commissie van de VN Algemene Vergadering, zette België zich actief in rond meerdere mensenrechtentema's en landensituaties en organiseerde het verscheidene side events. Ons land nam ook actief deel aan de voorbije edities van het UN Forum on Business & Human Rights, dat zich specifiek toespitst op de implementatie van de UN Guiding Principles on Business & Human Rights. België volgt daarnaast van zeer nabij de werkzaamheden op van de 'open-ended intergovernmental working group on transnational corporations and other business enterprises' en de

	pioniersrol op het gebied van de mensenrechten op internationaal vlak voort te zetten						discussies rond de onderhandeling van een 'Legally Binding Instrument' en speelt een actieve rol bij de Europese standpuntbepaling in dit dossier.
1 3	Renforcer et contrôler le respect des droits de l'Homme dans les marchés publics Respect voor de mensenrechten in overheidsopdrachten vergroten en controleren (Respecteren van mensenrechten in overheidsopdrachten + Opstarten van proefprojecten aangaande de controle op het naleven van de mensenrechten bij overheidsaankopen	I	OB 5 & 6	8-12-16	WG Duurzame overheidsopdrachten/ICDO Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling Waals Gewest Vlaams gewest Brussels Hoofdstedelijk Gewest	2017 - Verschillende pilootprojecten, onder de leiding van het FIDO en het Vlaams Gewest, zijn momenteel in uitvoering en hebben tot doel diverse methodologieën/benaderingen te verkennen voor het toezicht op de naleving van de basisverdragen van de IAO en op de eerbied voor de mensenrechten in de toeleveringsketens via de overheidsopdrachten; Daar deze pilootprojecten complementair zijn, worden ze uitgevoerd in samenwerking met de betrokken actoren en in overleg met de WG Duurzame overheidsopdrachten van de ICDO Meer informatie: http://guidedesachatsdurables.be/nl/studies-en-projecten/ethische-verantwoordelijkheid-2017 Op basis van de analyse van de geteste methodologieën zal de WG DO bepalen welke de beste manier is om voort te werken. - De omzetting van de EU-richtlijn betreffende de overheidsopdrachten werd voltooid en de nieuwe wet en zijn uitvoeringsbesluiten werden gepubliceerd. De nieuwe regelgeving is in juli 2017 van kracht geworden. Dit nieuwe kader is een formele stimulans om rekening te houden met andere overwegingen dan enkel de prijs (sociale, ethische overwegingen, innovatie, leefmilieu, kmo's) en versterkt/legitimeert het al bestaande beleid inzake duurzame overheidsopdrachten. Er werd bijzondere aandacht besteed aan de strijd tegen sociale dumping en aan de deelname van de Belgische kmo's aan overheidsopdrachten (de Kanselarij heeft specifieke instrumenten	FIDO Ontwikkeling van een pilootproject bestaande uit de uitvoering van een overheidsopdracht met een hoge maatschappelijke meerwaarde voor de aankoop van ICT-apparatuur voor de levering aan alle federale instellingen (100.000 stuks). In samenwerking met het ministerie van Landsverdediging heeft het FIDO gewerkt aan het definiëren van ambitieuze ethische criteria en innovatieve processen voor de monitoring van leveranciers met als doel het respect voor mensenrechten te versterken in de toeleveringsketens van de ondernemingen die leveren aan de federale instellingen. Uiteindelijk kon deze pilootoverheidsopdracht niet worden uitgevoerd vanwege een gebrek aan politieke steun. Brussels Hoofdstedelijk Gewest hub. brussels zal onderzoeken op welke manieren deze actie kan worden verwezenlijkt. Vlaams gewest Het pilootproject m.b.t.. het naleven van sociale aspecten in een overheidsopdracht betreffende de aankoop van kleding- en textielproducten liep verder in 2018. Ondertussen engageerden 10 verschillende besturen zich (intercommunales, OCMW's, steden, Vlaamse overheidsdienst,...) om met de techniek uit het pilootproject aan de slag te gaan. De Vlaamse overheid maakt samen met andere stakeholders (bedrijven, sectorfederaties, vakbonden, ngo's en overheden) ook werk van een i-MVO initiatief in de natuursteensector. Het doel van dit initiatief is de omstandigheden voor werkenden, hun omgeving en het milieu op de productielocaties van natuursteen te verbeteren. Overheden die aansluiten bij dit initiatief zullen bij overheidsopdrachten voor deze risicogoederen aan hun opdrachtnemers vragen om due diligence uit te voeren. Dit is een doorlopend proces dat organisaties helpt risico's op het schenden van arbeids- en mensenrechten in de eigen organisatie en de bijbehorende productieketen in kaart te

						ontwikkeld). Meer informatie: http://guidedesachatsdurables.be/nl	brengen en die vervolgens te voorkomen, verminderen, herstellen en/of te compenseren.
1 4	Évaluer le label belge visant à promouvoir la production socialement responsable Het Belgisch label ter bevordering van een sociaal verantwoorde productie evalueren	I & II	OB 5, 6 & 13	8-12-16	FOD Economie & FIDO & Werkgroep MVO van het ICDO	FOD Economie Het secretariaat van het NCP zal deelnemen aan de werkgroep die in 2019 wordt opgericht om het Belgisch label te evalueren.	WG MVO van het ICDO Samenstelling van een werkgroep "Sociaal label" in samenwerking met de Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel (FOD Justitie). Daar deze actie aansluit bij een actie van het Belgisch actieplan "Bestrijding van mensenhandel 2015-2019", werden er in 2017 diverse contacten gelegd met het Bureau van de Cel om na te gaan op welke wijze er kan worden samengewerkt en hoe de inspanningen en competenties kunnen worden gebundeld om in 2018 van start te gaan met de ontwikkeling van deze actie. De werkgroep "Sociaal label" zal worden voorgezeten door Dieter Vander Beke, directeur a.i. van het FIDO, lid van het team dat belast was met de ontwikkeling van het label dat aan de oorsprong ligt. Dit project kon niet worden uitgevoerd en is uitgesteld tot 2019.
15	Intégrer le principe de « diligence raisonnable » au sein des organismes de gestion de l'entreprise, également en matière de droits de l'homme Het principe "due diligence" integreren in de bestuursorganen van de onderneming, ook voor wat mensenrechten betreft	II & III	OB 17	8-16	FOD Economie samen met WG+VG+BG		FOD Economie Het VBO is lid van het NCP en reviseert momenteel zijn code, i.e. de Belgische Corporate Governance Code . Er zullen contacten worden gelegd met als doel de principes inzake gepaste zorgvuldigheid in de voornoemde code op te nemen. De WG MVO heeft deelgenomen aan de raadpleging van de belanghebbende partijen betreffende de herziening van de Code, het advies is hier beschikbaar. De Code Buysse werd begin 2017 herzien; in het kader van een volgende herziening (2019?) zal een ontmoeting worden georganiseerd om de belanghebbende partijen te sensibiliseren voor gepaste zorgvuldigheid.

16	Promouvoir les rapports sociétaux, droits de l'homme inclus Maatschappelijke verslaggeving, met inbegrip van mensenrechten, bevorderen	I & II	OB 3, 18 & 21	8-12-16	* FOD Economie (omzetting 2014/95/EU) * FIDO (Prijs voor het beste rapport inzake DO)	FOD Economie Omzetting stricto sensu van de richtlijn 2014/95/EU. Publicatie_ 3 SEPTEMBER 2017. — Wet betreffende de publicatie van extrafinanciële gegevens en diversiteitsinformatie door bepaalde grote ondernemingen en groepen. Er is een denkoefening aan de gang over de behoeften aan en de wijze van begeleiding van de ondernemingen in de benadering en oefening van kwaliteitsvolle rapportering. De Europese Commissie heeft richtsnoeren verspreid om de ondernemingen te helpen bij hun rapportering; het NCP heeft ze gedeeld met zijn leden. In de loop van 2019 wordt een koninklijk besluit verwacht met een voorstel voor mechanismen inzake rapportering. FIDO Sinds vele jaren werkt het FIDO aan bewustmaking op het vlak van de meerwaarde van de rapportering inzake duurzame ontwikkeling en moedigt het zijn belanghebbende partijen ertoe aan om duurzaamheidsrapporten op te stellen volgens de GRI-richtsnoeren. Meer informatie op: https://www.duurzameontwikkeling.be/nl/themas/beheersinstrumenten/gri Er wordt momenteel nagedacht over diverse projecten van ondersteuning van de DO-rapportering (GRI) binnen de federale overheden.	FIDO * Proefprojecten: Begeleiding van de realisatie van de materialiteitsanalyse binnen FOD's in de context van de SDG's. De materialiteitsanalyse is de basisoefening die voorafgaat aan de maatschappelijke rapportering. * Het FIDO ondersteunt en is een partner van de Awards for Best Belgian Sustainability Reports, die bedrijven en organisaties beloont voor de kwaliteit van hun rapport inzake duurzame ontwikkeling. Deze prijs wordt ingericht door het Instituut van de Bedrijfsrevisoren en wordt om de twee jaar toegekend door een onafhankelijke jury. Als deskundige is het FIDO lid van deze jury. De 19de editie vindt plaats op 27 november 2018 en zal focussen op de SDG. De jury had vooral aandacht hebben voor de manier waarop organisaties hun beleid kunnen afstemmen alsook voor de wijze voor meting en beheer van hun bijdragen tot de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling die de Verenigde Naties in september 2015 hebben aangenomen ter vervanging van de millenniumdoelstellingen (2000-2015). Meer informatie is hier te vinden. Editie 2018: https://www.sustainabilityreports.be/ FOD Eco: eerste federaal bestuur dat werd genomineerd voor de kwaliteit van zijn verslag over duurzame ontwikkeling. Meer informatie: https://economie.fgov.be/nl/publicaties/duurzaamheidsverslag-2017 https://www.sustainabilityreports.be/sites/default/files/reports/120-18-rapport_durabilite-gri-a4-f_def.pdf
17	Plaider au niveau de la Belgique pour le renforcement de l'intégration du développement durable (y compris des droits	I	OB 9 & 10	8-16	FOD Buitenlandse Zaken & FOD Economie + VG+BG	FOD Economie Opvolging op Europees niveau van de werkzaamheden betreffende de vrijhandelsakkoorden (luik TSD – Trade and Sustainable Development) en naar voren schuiven van de OESO-richtsnoeren en van de potentiële rol	FOD Buitenlandse Zaken België speelt een voortrekkersrol in de Raad van de EU in het bepleiten van een versterking van de hoofdstukken duurzame ontwikkeling in vrijhandelsakkoorden. Naast een consequent pleidooi voor zo breed mogelijke voorzieningen m.b.t. duurzame ontwikkeling in vrijhandelsakkoorden legt België hierbij ook de nadruk op de effectieve opvolging van de implementatie deze hoofdstukken. Volgend op de brief die België (met FI, LU, NL en SE) in mei 2017 aan Commissaris Malmström stuurde, waarin werd

	de l'Homme) dans les accords de libre-échange Op het niveau van België pleiten voor een sterkere integratie van duurzame ontwikkeling (inclusief mensenrechten) in vrijhandelsakkoorden					van de NCP's als mogelijke procedure om geschillen op te lossen. Brussels Hoofdstedelijk Gewest hub. brussels zal onderzoeken op welke manieren deze actie kan worden verwezenlijkt.	gevraagd om een betere implementatie van de DO-voorzieningen in handelsakkoorden, volgde een interne reflectie waaraan België actief deelnam. Dit mondde uit in een tweede non-paper in februari 2018 waarin de Europese Commissie 15 actiepunten voorstelt om de implementatie van de hoofdstukken Handel en Duurzame Ontwikkeling te versterken, o.m. door een versterkte samenwerking binnen de EU en met internationale organisaties, een versterkte rol voor het maatschappelijk middenveld, een groetere transparantie en een meer assertieve houding t.o.v. de partnerlanden, waarin scherpere prioriteiten worden gesteld. België heeft deze actiepunten verwelkomd en zet zich nu in de Raad in voor de effectieve opvolging ervan.
18	Suivre l'évolution de la RSE et des droits de l'Homme auprès des entreprises belges à l'aide du baromètre RSE De evolutie van het MVO en van de mensenrechten in Belgische ondernemingen opvolgen met behulp van de MVO-barometer	I & II	OB 3, 18 & 21	16	FIDO	Het FIDO ondersteunt het project om een MVO-barometer van de Belgische ondernemingen te verwezenlijken. De MVO-barometer biedt een beter inzicht in het landschap van in België toepasselijke praktijken voor kleine, middelgrote en grote ondernemingen. Tevens verstrekt de barometer informatie over de evolutie van MVO in België, aan de hand van een vergelijking met de resultaten van de edities 2011 en 2015. De editie 2018 krijgt de vorm van een barometer van de SDG's en er wordt bijzondere aandacht besteed aan het thema van de mensenrechten.	FIDO MVO-barometer → SDG-barometer In samenwerking met de Universiteit Antwerpen, de Antwerp Management School en de Louvain School of Management hebben we het initiatief genomen om de SDG-barometer te ontwikkelen met als doel de aanname van de SDG's in België te onderzoeken. Het project wordt ondersteund door het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling. De algemene doelstelling van deze SDG-barometer bestaat erin inzicht te verkrijgen in het SDG-landschap in België voor verschillende types organisaties, o.a. ondernemingen, overheden en ngo's. Daar dit onderzoeksproject het eerste nationale onderzoek is naar de aanname en implementatie van de SDG's, kunnen deze resultaten dienen als basis voor verder onderzoek, zowel in België als in het buitenland ... Het werd officieel gepresenteerd en besproken op het SDG Forum dat op 23 oktober 2018 600 mensen samenbracht. De SDG-barometer kan hier worden geraadpleegd: https://uclouvain.be/en/research-institutes/lourim/news/sdg-barometer-belgium-2018.html
19	Promouvoir les bonnes pratiques des PME qui adoptent une gestion de la	I & II	OB 3 & 16	8-16	Waals Gewest	Informatie niet meegedeeld	

	chaîne d'approvisionnement responsable, notamment grâce à l'outil « CSR Compass » Goede praktijken van de KMO's die een verantwoordelijk beheer van de toeleveringsketen invoeren, met name dankzij de tool "CSR Compass", promoten						
20	Promouvoir les entreprises publiques socialement responsables Maatschappelijk verantwoordelijke overheidsinstellingen promoten	I	OB 4 & 8	5-8-12-16	FIDO_Werkgroep MVO van het ICDO		FIDO Informeel contact in 2018. Uitvoering gepland in 2019
21	S'engager à mieux informer le grand public et les organisations concernées quant à ses activités en matière de droits de l'Homme, afin de les sensibiliser à ce sujet Zich op het niveau van België ertoe verbinden om het	I		16	FOD Buitenlandse Zaken en FOD's die actief zijn in internationale organisaties	FOD EZ Opstellen van een brochure om het bewustzijn van HR-diensten te vergroten en de inhoud van het Nationaal Actieplan "E & DH" te presenteren. FOD EZ onderhoudt regelmatige contacten met het grote publiek. Ook indirect, door middel van ontmoetingen met het middenveld waarmee het contact actief en continu is.	FOD Buitenlandse Zaken Er werd een algemene informatiebrochure opgesteld voor het grote publiek, die op overzichtelijke wijze de belangrijkste actielijnen van het Belgische Nationaal Actieplan 'Ondernemingen en Mensenrechten' beschrijft. De brochure werd gedeeld met het Belgische postennetwerk in het buitenland en zal tevens op de website van de FOD Buitenlandse Zaken geplaatst worden.

	grote publiek en de betrokken organisaties beter te informeren over zijn activiteiten inzake mensenrechten om hen te sensibiliseren						
22	Encourager la gestion responsable des chaînes d'approvisionnement avec une approche sectorielle Verantwoord beheer van de toeleveringsketens met een sectorale benadering stimuleren	I	OB 3	8-16	FOD Economie en NCP OESO	Het NCP organiseert bewustmakingsevenementen (zie lijst Actie 4) die de sectorale ontwikkelingen inzake gepaste zorgvuldigheid in verband met de OESO-werkzaamheden volgen. Er werden diverse evenementen/workshops georganiseerd ter promotie van de business-verantwoordelijke in de risicosectoren via de tools die de OESO ontwikkelt: - de verantwoordelijken voor de toeleveringsketens in de landbouwsector: Gids OESO-FAO voor verantwoordelijke landbouwcircuits - de verantwoordelijke financiële sector: Responsible business conduct in the financial sector - de textielsector: Responsible Supply Chains in the Garment and Footwear Sector - Voor verantwoordelijke bevoorradingsketens voor mineralen: Gids betreffende de zorgvuldigheidsplicht voor verantwoordelijke bevoorradingsketens voor mineralen uit conflictgebieden of gebieden met een hoog risico	FIDO Het FIDO ondersteunt de ontwikkeling van een proefproject inzake "Transparantie en traceerbaarheid in de textiel- en kledingsector". Het proefproject richt zich op de ontwikkeling van een "BeAwear"-label op basis van milieu- en sociale criteria in de waardeketen. Bij de werkzaamheden zijn meerdere actoren betrokken: 6 bedrijven uit de sector, de Belgische modedefederatie CREAMODA in samenwerking met de Belgische Federatie van de Textielindustrie Fedustria, de FBT en Euratex. Het proefproject is in 2018 van start gegaan en zal naar verwachting in 2019 worden voortgezet.
23	Renforcer le Point de Contact national (PCN) de l'OCDE	III	OB 27 & 31	8-16	FOD Economie	Deze actie is een vervolg op het Peer Review van het NCP door de OESO in 2016 maar moet nog concreet worden uitgewerkt. Het NCP-secretariaat had tijdens het najaar van 2017 een (onbezoldigd) stagiair in dienst genomen.	Een andere stagiair zal in 2019 worden aangeworven, maar tot op heden is er niets duurzaam en permanent gepland, ondanks de grote nood ...

	Het Nationaal Contactpunt (NCP) van de OESO versterken						
24	Accorder une attention particulière à la question des droits de l'enfant dans la sensibilisation des entreprises Bij de bewustmaking van ondernemingen bijzondere aandacht besteden aan de rechten van het kind			5-8-16	FOD Buitenlandse Zaken & FOD Werkgelegenheid + gewesten en gemeenschappen	FOD Werkgelegenheid: - Op federaal niveau wordt de laatste hand gelegd aan de opmaak van het dossier tot instemming met het Protocol van 2014 betreffende het Verdrag inzake dwangarbeid van de IAO. We wachten enkel nog op de adviezen van de inspecteurs van Financiën die bij de verschillende bevoegde FOD's zijn geaccrediteerd. Het gaat echter om een gemengd protocol dat ook de gemeenschappen en gewesten dienen goed te keuren alvorens het kan worden bekrachtigd. - In november 2017 nam de minister van Werk, dhr. Kris Peeters, in Buenos Aires deel aan de wereldconferentie over kinderarbeid. De minister hield er een toespraak waarin hij aankondigde dat België binnenkort het protocol inzake dwangarbeid zou bekrachtigen en bepaalde acties van het nationaal actieplan inzake ondernemingen en mensenrechten zou ondernemen die meer bepaald betrekking hebben op de rechten van kinderen (meer bepaald de toolkit en het seminarie inzake internationale raamovereenkomsten). FOD EZ Tijdens de Belgische Economische missie naar Ivoorkust in oktober 2017 werd een forum georganiseerd rond kinderarbeid in de cacaosector. Zie actie 7 Brussels Hoofdstedelijk Gewest hub. brussels zal onderzoeken op welke manieren deze actie kan worden verwezenlijkt.	FOD Buitenlandse Zaken In December 2018 werd, in samenwerking met de Belgische chocolade- en retailsector, het middenveld en universiteiten het partnerschap 'Beyond Chocolate' voor duurzame Belgische chocolade gelanceerd. L'objectif central de "Beyond Chocolate" est d'améliorer durablement les conditions de vie des producteurs de cacao et de leurs familles dans les régions de production importantes pour le secteur belge. Le partenariat entend contribuer à ce que les producteurs de cacao (vrouwen en mannen) kunnen voor zichzelf, het onderwijs van hun kinderen en de duurzame exploitatie van natuurlijke hulpbronnen zorgen. Met een focus om kinderarbeid aan te pakken, ontbossing tegen te gaan en te zorgen voor een leefbaar inkomen voor lokale cacao producenten. <i>Zie actie 6</i> FIDO Materiële ondersteuning voor de ontwikkeling van het project "Beyond Chocolate".

25	Accorder une attention particulière à la ratification, au soutien et à la promotion d'une série de conventions de l'OIT ayant trait aux droits de la femme Bijzondere aandacht besteden aan de ratificatie, ondersteuning en bevordering van een reeks IAO-conventies die betrekking hebben op de rechten van de vrouw	I	OB 3	5-8-16	FOD Buitenlandse Zaken & FOD Werkgelegenheid + gewesten en gemeenschappen	FOD Werkgelegenheid Bekrachtiging door België van het verdrag nr. 156 betreffende werknemers met gezinsverantwoordelijkheid, het verdrag nr. 189 inzake fatsoenlijk werk voor huishoudelijk personeel en het verdrag nr. 175 betreffende de deeltijdse arbeid. Voor de verdragen nr. 189 en nr. 156 werd een eerste gedetailleerd rapport aan de IAO bezorgd, met nadere toelichting bij de wijze waarop België de verbintenissen die het krachtens beide verdragen is aangegaan in acht heeft genomen. Brussels Hoofdstedelijk Gewest hub. brussels zal onderzoeken op welke manieren deze actie kan worden verwezenlijkt.	FOD Buitenlandse Zaken * De 3 IAO-verdragen op dit gebied zijn in België van kracht (C156 over werknemers met gezinsverantwoordelijkheden, sinds 10 april 2015; C189 over huishoudelijk personeel, sinds 10 juni 2015; C175 over deeltijdwerk, sinds 8 juni 2016). * Nadruk op de rechten van de vrouw in de sensibilisering door het netwerk van Belgische diplomatieke posten via: - Bewustmaking en actieve deelname aan de volgende campagnes: "She Decides" (een beweging die invloedrijke mensen en middenveldorganisaties samenbrengt, op 2 maart 2017 in Brussel gelanceerd door een internationale conferentie naar aanleiding van de Global Gag Rule die werd heringevoerd door president Trump) en "#ShelsEqual" (een campagne van 6 maanden die werd gelanceerd in de marge van de European Development Days, op juni 2018, door Global Citizen en in samenwerking met België en Luxemburg, om 500 miljoen dollar op te halen om een positieve impact te hebben op het leven van vrouwen en meisjes in een brede waaier van domeinen: seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, gezondheid van moeders en kleine kinderen, water en hygiëne, voeding en voedselzekerheid, migratievraagstukken, economische empowerment, enz.). - De uitvoering van de strategie "<i>gender en ontwikkeling</i>" van de Belgische ontwikkelingssamenwerking en van haar actieplan, waarvan een van de prioriteiten erin bestaat vrouwelijk leiderschap alsook hun economische empowerment te bevorderen via, meer bepaald, fatsoenlijk werk en ondernemingskansen. * De uitvoering van de wet inzake gendermainstreaming van 2007.
26	Accorder une attention particulière à la ratification d'une série de conventions de l'OIT ayant trait à la santé et la sécurité au travail Bijzondere aandacht besteden aan de ratificatie van een reeks IAO-conventies die betrekking hebben op de	I	OB 3	5-16	FOD Werkgelegenheid + gewesten & gemeenschappen	FOD Werkgelegenheid: • Bekrachtiging door België van het verdrag nr. 167 over de veiligheid en de gezondheid in de bouwsector en het verdrag nr. 170 over veiligheid bij het gebruik van chemische stoffen op de werkplaatsen (bekrachtigd op 14 juni 2017). • Wat betreft het verdrag nr. 187 betreffende de instelling van een promotioneel kader voor de veiligheid en de gezondheid op het werk, werd de wet houdende instemming met dit verdrag aangenomen op federaal niveau. Het verdrag nr. 187 is echter een verdrag dat ook onder de bevoegdheid van de gemeenschappen valt. Momenteel vereist de bekrachtiging door België van het verdrag nr. 187 nog het akkoord van de	

	gezondheid en veiligheid op het werk					Franse Gemeenschapscommissie (COCOF). Brussels Hoofdstedelijk Gewest hub. brussels zal onderzoeken op welke manieren deze actie kan worden verwezenlijkt.	
27	Sensibiliser les entreprises belges à la problématique de la corruption et renforcement des engagements belges sur cette thématique De Belgische ondernemingen sensibiliseren met betrekking tot de problematiek van de corruptie en de Belgische verbintenissen rond deze thematiek versterken	I	OB 3	16	FOD Buitenlandse zaken en de betrokken FOD's	FOD Economie Het NCP organiseerde in december 2016, in samenwerking met andere privéspelers, een conferentie met de publicatie van een brochure Anticorruptiegids voor Belgische ondernemingen in het buitenland. Dit evenement werd in december 2017 nog eens overgedaan met de publicatie van een nieuwe brochure die zich richt tot de kmo's, Een vertrouwenswaardige kmo verwerpt corruptie: waarom, hoe?.	FOD Buitenlandse Zaken Economische missie naar Mexico 2019 * Inschakeling van het Belgische postennetwerk om Belgische ondernemingen te sensibiliseren rond de problematiek van corruptie van overheidsagenten bij internationale commerciële transacties. In het kader van deze oefening werd o.m. de anti-corruptiegids voor Belgische ondernemingen in het buitenland verdeeld onder het postennetwerk. * Tijdens de Belgische Economische Missie naar Mexico, voorzien in februari 2019, zal een Responsible Business Conduct evenement georganiseerd worden rond het thema 'corruptie'. * Organisatie van een debat met het middenveld in het kader van de tweede herzieningscyclus van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen corruptie (debat georganiseerd in mei 2018 bij de FOD Buitenlandse Zaken). BE heeft de Transparency Pledge van de UNCAC-coalitie geratificeerd en is met deze aansluiting de verbintenis aangegaan om blijk te geven van transparantie in het toezicht op en de resultaten van de tweede herzieningscyclus van UNCAC (publicatie van de evaluatiekalender, debat met het middenveld, publicatie van het verslag ...). * Op basis van het MoU dat in oktober 2015 werd gesloten tussen de FOD Buitenlandse Zaken en de FOD Justitie, heeft de FOD Buitenlandse Zaken aan de FOD Justitie vermeende gevallen van internationale corruptie doorgegeven die waren gemeld door onze diplomatieke posten in het buitenland en waarbij Belgische entiteiten in het buitenland betrokken waren. Dit kanaal voor informatieverbreiding heeft het mogelijk gemaakt onderzoeken te openen die momenteel hangende zijn bij het Belgisch federaal parket. * BE heeft het UNODC gesteund in projecten die verband houden met de bestrijding van corruptie door: - Een vrijwillige bijdrage van 2.000.000 USD voor het "Global Programme for Combating Wildlife and Forest Crime and corruption in Africa" - Een vrijwillige bijdrage van 2.000.000 USD voor het "Trust Fund for Victims of Human trafficking, especially women and children"

							- Een bijdrage van € 150.000 voor het project "Strengthening the rule of law and fight against corruption in the Sahel region" - Een bijdrage van € 100.000 voor het project "Support of the implementation of the Stolen Asset Recovery Initiative"
28	Exécution du Plan d'action flamand "Entrepreneuriat international durable 2014-2015-2016" (« Duurzaam Internationaal Ondernemen 2014-2015-2016 ») Uitvoering van het Vlaams Actieplan "Duurzaam Internationaal Ondernemen 2014-2015-2016"	I & II	OB 3C, 3D, 8 & 18	5 12 12 17	Vlaams gewest	Informatie niet meegedeeld	
29	Faciliter la circulation des connaissances dans le domaine des droits de l'Homme et de la RSE Kennisdifusie op het vlak van mensenrechten stimuleren	I & II	OB 3 & 17	8-16	Waals Gewest	Informatie niet meegedeeld	
30	Exploiter l'existant au niveau européen Hetgeen er op Europees niveau	I	3	8 -16	Waals Gewest	Informatie niet meegedeeld	

	bestaat exploiteren						
31	Mettre en avant les pratiques exemplaires des entreprises Beste praktijken van de ondernemingen in de schijnwerpers zetten	I	3	8 -16	Waals Gewest	Informatie niet meegedeeld	
32	Former les entreprises dans le domaine du respect des droits de l'Homme Ondernemingen opleiden inzake respect voor de mensenrechten	I & II	OB 3 & 18	8-16	Waals Gewest	Informatie niet meegedeeld	
33	Importation, exportation et transit d'armes, de munitions, de matériel militaire et de maintien de l'ordre et de biens à double usage In-, uit- en doorvoer van wapens, munitie, militair materiaal, ordehandhavings materiaal en producten voor tweeërlei gebruik	I	OB 3A, 3C, 7, 10B & 10C	12-17	Vlaams gewest	Informatie niet meegedeeld	Vlaams gewest * Optimalisatie van het Wapenhandeldecreet en het Wapenhandelbesluit: Deze actie is afgerond. Alle vermelde voorstellen werden geïmplementeerd. * Bijstaan van Vlaamse ondernemingen in de ontwikkeling of verbetering van hun interne controleprogramma's tot naleving van de uitvoercontroleprocedures: de Vlaamse overheid heft verschillende initiatieven genomen, waaronder een handboek en een vernieuwde webpagina hieromtrent (https://www.fdfa.be/nl/internal-compliance-programme). * Promotie van het VN-Wapenhandelsverdrag: de Vlaamse overheid heeft onlangs een bijdrage van 20.000 EUR aan het vrijwillig trustfonds van het verdrag gedaan. Dat geldt dient om Partijstaten te ondersteunen die bijstand nodig hebben bij de implementatie van het Verdrag.

Colofon

Publicatie : ICDO-Activiteitenverslag 2018

Verantwoordelijke uitgever: Dieter Vander Beke, Voorzitter van de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (ICDO)

Publicatie maart 2019

Het secretariaat van de ICDO wordt verzorgd door het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling (FIDO), Hertogstraat 4, 1000 Brussel.

Tel.: 02/501.04.62